

Osmanlı İnsanı

4. BASKI

**VEHBI
VAKKASOĞLU**

**NEŞİL
YAYINLAR**

OSMANLI İNSANI

VEHBİ VAKKASOĞLU

 NESİL
YAYINLARI

Editör:
Cemil Tokpınar

Mizanpaj:
Nesil Basım Yayın
0212. 654 22 04

Baskı-Cilt:
Nesil Matbaacılık A.Ş.
0212. 654 22 04

Kapak:
Nesil Grafik

Eylül, 2001

ISBN: 975-7055-75-1

Bu eserin yayın hakkı Nesil Basım Yayın'a aittir.

Merkez: Sanayi Cad. Bilge Sk. No: 2 Yenibosna-İstanbul

Tel: (0212) 551 32 25 pbx Faks: (0212) 551 26 59

Şube: Nuruosmaniye Cad. No: 10 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 520 70 72 pbx Faks: (0212) 513 70 88

İnternet: www.nesil.com.tr
e-posta: nesil@nesilyayinlari.com

VEHBİ VAKKASOĞLU

1947 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini memleketinde yaptıktan sonra, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden 1969'da mezun oldu.

O tarihten itibaren Milli Eğitimin çeşitli kademelelerinde öğretmen ve idareci olarak çalıştı. 1987 yılında Türk çocuklarının eğitimine katkıda bulunması için Almanya'ya tayin edildi. 6 yıl Berlin'de çalıştı. 1995'te Milli Eğitimden emekliye ayrıldı.

Ancak ona göre eğitim hizmetlerinden emekli olunamazdı. Bu sebeple, çeşitli özel okullarda öğretmen ve danışman olarak çalışmaya devam etmektedir.

Yazı hayatına okul dergi ve gazetesinde yazarak başladı. Çeşitli dergi ve gazetelerde yüzlerce makale, fıkra, dizi ve röportaj yayınladı.

İlk kitabı, iki arkadaşıyla birlikte yazdığı, *Gençliğin Kaleminden Üç Cephesiyle Mehmed Akif*'tir. (1968)

Daha sonra ise, otuzdan fazla esere imza atmıştır. Bunlar araştırma, inceleme, biyografi, tarih, din, edebiyat ve psikolojik konulardır.

Gençleri çok seven ve gençliğin bulaşıcı olduğuna inanan Yazar, daima kendini genç hissedenlere seslenmektedir. Gençlerle sohbetin insana gençlik aşısı yaptığını söyler. Bu sebeple de okuyucularından, dinleyicilerinden ve eskimeyen öğrencilerinden meydana gelen genç dostlarıyla birlikte olmaktan çok hoşlanır. Yazar evli ve üç çocuk babasıdır.

Yayınlanmış eserleri:

Öğretmenin Not Defteri (6 kitap), *Öğrencime Mektuplar* (3 kitap), *İslam Dünya Gündeminde*, *Son Bozgun* (2 kitap), *Bu Vatanı Terkedenler*, *Üzüntüsüz Yaşamak*, *Önce Alkışladılar Sonra Öldürdüler*, *Yaşadığım Avrupa*, *Yeniden Doğanlar*, *Dünyada İslâma Koşanlar*, *İslâm Farkı*, *İz Bırakanlar*, *Gönül Çağlayanı Yunus Emre*, *İslâm Şairi Mehmed Akif*, *Tarih Aynasında Ziya Gökalp*, *Doğru Düşünme ve Başarma Sanatı*, *Din Gerçeği*, *Osmanlıdan Cumhuriyete İslâm Alimleri*, *Bilinmeyen Kadın*, *Devrimlerin Deviremediği*, *Moskof Mücadelemiz*, *Bediüzzaman Said Nursi'den Siyasi Tespitler*, *Anna Masala Gerçeği*, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı* (4, 5, 6, 7, 8. sınıflar için, Ö. Yılmaz ve H. Sarısoy ile birlikte).

İÇİNDEKİLER

Niçin Osmanlı İnsanı?.....	11
----------------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM Osmanlı Örneği

Osmanlı Ahlâk ve Nezaketi.....	15
Söğüt'te Boy Veren Ahlâk ve Fazilet.....	19
Osman Gazi.....	27
Osman Gazi'nin Adalet Anlayışı.....	32
Osman Gazi'nin Geride Bıraktığı Miras.....	34
Osmanlı Ahlâk ve Faziletinin Bir Örneği:	
Fatih Sultan Mehmed İle Kadı Hızır Bey.....	36
Yavuz Sultan Selim'in Adalet Anlayışı ve Piri Paşa.....	42
Yavuz Sultan Selim ve Şeyhülislâm Ali Efendi.....	45
I. Mahmud ve Vefatı.....	48
Kasap Dimitri'nin Dikkati ve IV. Murad Han.....	51
Son Osmanlı Padişahının Son Günleri.....	53
Son Sadrazamın Namuslu Tavrı.....	55
Bir Padişah Torununun Hüznü.....	57
Osmanlının ihlâsı.....	60
Osmanlı Farkı.....	63
Osmanlı, Müslüman Olmayanlara Nasıl Davrandı?.....	70
Haklı Olan Osmanlı İnsaflı İdi.....	80
Osmanlı Gitti Huzur Bitti.....	84
Osmanlı Namustu, İffetti, Adaletti.....	86
Osmanlının Resulullah Aşkı.....	88
Yaratandan Ötürü Yaratılanı Seven Osmanlı.....	93
Rahmetli Cemal Enginsoy Paşa.....	96
Osmanlı Vakıf Medeniyeti.....	102
Osmanlı Medeniyeti Toplumu Kapsamış ve Kavramıştı.....	107
Osmanlı Merhameti Herkes İçindi.....	110
Osmanlıya Karşı Vefasızlık.....	113

İKİNCİ BÖLÜM

Avrupada Osmanlı İzleri

Emanet Çeyiz.....	119
Köy Pazarında Yaşanan Şaşırtıcı Fazilet.....	123
Hollanda'da Türk Köyü.....	130
Almanya'da 289 Yıl Dalgalandan Bayrağımız.....	134
Avrupadaki Türk Korkusunun Temelindeki Gerçekler.....	138
İçimizdeki Osmanlı Düşmanları.....	142
Sırp'lar Osmanlı Sayesinde 400 Yıl Rahat Yaşadı.....	145
Sıkışan, Osmanlıyı İmdada Çağırıldı.....	148
Türk Vergisi.....	151
Boşnaklar Türk mü?.....	153
Sultanlar.....	156
Hannover'de İki Şehit: Hasan ile Hamid.....	158
İngiltere'nin Müslüman Bir Kralı Oldu mu?.....	163
Bulgarlar Niçin Eritilmedi?.....	166
Manevî Potansiyelimizin Bataryaları.....	168
Geçmiş Bizde Devam Ediyor.....	175
Osmanlıda Gizli Polis Teşkilatı Niçin Zor Kuruldu?.....	178
Eskiden Yabancıyı, Şimdi de Bizi Şaşırtan Dürüstlük.....	180
Yüz.....	183
Organizasyon.....	187

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yabancı Gözüyle Osmanlı

Nasıl Bir Anlayış, Nasıl Bir Ahlâk?.....	191
Batının Gözündeki Türk İmajı.....	194
Batıda Osmanlı İmajı.....	198
Düşmanın Gözünde Osmanlı İnsanı	201
Azılı Düşmanın İtirafıyla Son Osmanlının İnsanlığı.....	211
Bir Sevmeyenin Gözüyle Osmanlı.....	215
Düşman Gözüyle Osmanlı İnsanın Muhteşem Dürüstlüğü.....	224
Yabancı Gözüyle Osmanlıdaki Azınlıklar ve Ahlâkî Vaziyetleri.....	227
Yabancılardan Osmanlıya Dair Sözler, Gözlemler, Tespitler.....	232

İTHAF

İnancının bayrağını daima daha da yüceltmekten başka maksat taşımayan...

Gittiği her yere sadece insanlık ve adalet götüren...

Bize şanlı ve şerefli bir tarih bırakarak yüzümüzü ak eden atalarımıza...

Yaşadığı İslâm ahlâkına; dost, düşman herkesi hayran bırakan isimsiz, resimsiz kahramanlara...

Şimdi bizden, sadece dua ve manevî hediye bekleyen şehitlerimize...

Hepimizin lâıyk olmasını dileyerek,

Minnetle,

Şükranla,

Sevgiyle,

Saygıyla...

Vehbi VAKKASOĞLU

"Topkapı Sarayı'na dışarıdan bakıldığında, Sarayı çevreleyen surların içinde irili ufaklı birçok binalar görülür. Bunlar arasında kubbeler, ahşap çatılar, minareler göze çarpar. Ama içlerinde bir tanesi, yüksekliğiyle bütün bir saraya tepeden bakar.

"Burası, Osmanlı Devletinin meşhur Kubbealtı, yani Bakanlar Kurulunun üzerindeki ADALET KULESİ'dir.

"Aynı zamanda Yüksek Mahkeme vazifesi de yapan bu kurumda, gerektiğinde halk tarafından padişaha dava açılabilir ki, tarihte örnekleri görülmüştür.

"İşte bu anlayışı belirtmek, gözler önüne sermek için Topkapı Sarayı'nda, yani Osmanlı Devletinin idare merkezinde en yüksek bina olarak bu Adalet Kulesi inşa edilmiştir.

"Payitahtın halkı, devletin yönetildiği yere baktığında Adalet Kulesi'ni görür ve devlet-ebed-müddetin ADALET ÜZERE tesis edilip, en âli unsurunun da ADALET olduğunu, tıpkı bu kule gibi hep gözönünde bulundurduk."

A. Haluk Dursun

"Reâyâ (halk) devletin efendisidir."

Kanuni Sultan Süleyman

"Sel yatağına bina yapılmaz."

Yavuz Sultan Selim

"Müslümanlar ve Türkler asla Avrupalılardan nefret etmezler. Onlara karşı gösterdikleri misafirperverlik bunun ispatıdır. Nefret ettikleri, Avrupa'nın kendilerine karşı uyguladıkları kötü niyetli politikalarıdır."

Ahmet Rıza (1922)

"Dinde zorlama yoktur."

Kur'ân-ı Kerim

"İnsanları zorlayınız ki, evim dolsun!"

İncil

"Onları tamamen imha edene kadar saldıracaksın ve hiçbir merhamet göstermeyeceksin!"

Tevrat

YERYÜZÜ SAYGISI

Atalarına bin saygı

Bin kutsama

Varmışım Budapeşte'ye, Erivan'a, Mısır'a ben
Sevmişim yalnız...

Atalarına bin saygı

Bin kutsama

Ayırt etmemişim

Kara deriliyi altın saçlıdan...

Atalarına bin saygı

Bin kutsama

Ben de ülkeler almışım Doğudan, Batıdan
Ama sömürmemişim...

Fâzıl Hüsnü Dağlarca

NİÇİN OSMANLI İNSANI?

Osmanlı 623 sene yaşadı. Bu süre zarfında 3 kıtada bayrak dalgalandırdı. Yüzlerce çeşit etnik kökenden gelen, değişik din ve inanç sahibi insanı yönetti. Böylesine bir genişlik ve karışıklık içinde bile, gittiği yere huzur ve barış götürdü.

Çünkü Osmanlı'nın temel amacı adalete riayetti. Bu suretle Allah adını yüceltmek ve Yüce Yaratıcı'nın rızasına ulaşmak istiyordu.

Yönettiği halkı, Hakkın kulları biliyordu. Kul olmak itibarıyla bütün insanların eşitliğine inanıyordu.

"Bütün insanlar Âdem'dendir. Âdem (a.s.) ise topraktandır" buyuran Peygamber Efendimizi (a.s.m) en sevgili sayıyordu.

Bu sebeple de onun insanlara gösterdiği sıcaklığı, sevgiyi, şefkati ve samimiyeti göstermeye çalışıyorlardı. Bu çabaları onların sevilmesine sebep oldu. Gittikleri yerde sevinçle karşılandılar, benimsendiler. Ayrırlarken de gönüllere hüznün ve acı çörekledi, gözler yaşardı.

Ne acıdır ki, bıraktığı topraklarda hâlâ huzur ve barış hasreti var. Hâlâ Osmanlı aranıyor ve özleniyor. Onun hakimiyet dönemleri DEVLET ZAMANI diye anılıyor. Yani adaletin, eşitliğin, hakka ve hukuka saygının yaşandığı;

düzenin, disiplinin, özgürlüğün kısacası insanca yaşamının hakim olduğu bir dönem...

Osmanlı bu muhteşem medeniyeti hangi insanlarla kurdu? Osmanlı insanının temel özellikleri ne idi?

İşte bu eserin konusu... Böylesine emsalsiz bir güzel toplumun insanları nasıl insanlardı? Ahlâk ve fazilet duyguları ve bunların yaşanmış canlı örnekleri, bütün insanlığın hasretini çektiği şahane örneklerdir.

Biz bu harika örnekleri, biraz da sevmeyenlerinin, hatta düşmanlarının şahitlikleriyle anlatmaya çalıştık. Çünkü, asıl fazilet, düşmanların bile itiraf etmek zorunda kaldıkları fazilettir.

Düşmanını bile hayran eden Osmanlı, tarihinin derinliklerinde kaldı. Şimdi onu bütün kurum ve kuruluşlarıyla diriltmenin imkânı yoktur.

Ancak onun, insanına yaşattığı ahlâk ve fazilete bugün bizler her zamankinden daha fazla muhtacız. Zira bütün dünya büyük bir ahlâk ve maneviyat bunalımı geçiriyor. Bu bunalımın sam yelleri bizi de etkiliyor.

Bu olumsuz tesirlerden kurtulmak için, bilhassa yakın tarihimizde yaşanmış ahlâk ve fazilet örneklerini unutmamak zorundayız.

Muhtaç olduğumuz insanlık geçmişimizdedir.

Bu bakımdan, o geçmişin en muhteşem bir sayfası olan Osmanlı dönemini, ahlâk ve faziletiyle bilmenin ve bildirmenin lüzumuna inanıyoruz.

OSMANLI İNSANI bu konuda minicik bir adım atabilirse, ne mutlu bize.

Selâm, sevgi, saygı ve dua ile...

Vehbi VAKKASOĞLU

Temmuz 1999

Bahçelievler

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ÖRNEĞİ

OSMANLI AHLÂK VE NEZAKETİ

İnsan elbette maziperest olmamalıdır. Geçmişe takılıp kalanlar, bugünün şartlarına uyum sağlayamazlar. Bugünü yaşayamayanlar ise, geleceğe hiç hazırlanamazlar. Her çağın kendine göre ayrı ve bambaşka şartları vardır. Ancak, her çağın değişmeyen şartları vardır. Her zaman aynı kalması gereken bu şartlar hayatın temel güzellikleridir.

İnsana yaraşır bir hayatın temel şartları; adalet, eşitlik, hakka saygı ve riayettir. Bunlar modası geçmeyen güzelliklerdir. Her zamanın ve her çeşit insanın yaşaması gereken bu insanî özellikler, en güzel örneklerini Osmanlı tarihi içinde vermiştir.

Böylesine şanlı ve şerefli bir tarih başka hangi millete nasip olmuştur? Çağdaşları ve benzerleri içinde Osmanlı'ya yaklaşan bile olmamıştır. Zira Osmanlı, bütün ilhamını, feyzini Asr-ı Saadet'ten almaktaydı.

Hedefi ve maksadı, İ'LA-YI KELİMETULLAH idi. Yani Allah adını yüceltmek ve yükseltmekti. Böyle bir özü taşıdığı müddetçe büyüdü, güçlendi, yükseldi.

Ancak onlar da insandı. Elbette hataları oldu. Yanlışlıklar yaptılar. Fakat dünya tarihinde bu büyüklükte, bu uzun ömürde böylesine faziletli bir medeniyet yaşamak başka hiç kimseye nasip olmamıştır.

Ruh köküne bağlılığını yitirmediği sürece, dış düşmanlardan hiç etkilenmedi. Bir dünya devleti oldu. Duraksamalar, bazı yenilgiler, sakalının kesilmesi anlamına geldi. Kay-

bettiklerini çok kısa bir zamanda yeniden ele geçirdi. Osmanlı çınarının dallarına atılan satırlar, adeta budama yerine geçti, dalları daha bir gür çıktı.

Fakat ruh kökünden kopmaya, nefsanileşmeye, dünyevileşmeye başlayınca, çözümlüşler dikiş tutmaz oldu. Sonunda da yıkıldı. Çünkü kurt gövdenin içine girmiş, dış düşmanların yapamadığını içerdekiler becermişti.

Yine de özündeki sağlamlık sebebiyle, birleşmiş Haçlı zihniyetinin bütün entrikaları, hücumları ve desiseleri onu bir anda ortadan kaldıramadı.

Zira uzun asırlar boyunca ruhuna sinmiş olan İslâm inancının gücü benzersizdi. O benzersiz imanın neticesi ve meyvesi olan ahlâk ve fazilet ise, ölürken bile hâlâ etkisini büsbütün yitirmiş değildi.

Şimdi bize düşen, o muhteşem medeniyetten istifade etmektir. Elbette, "Eski hal muhal, ya yeni hal, ya izmihlal" diyen Bediüzzaman haklıdır. Bütününü eskiye dönmek ve onu aynen yaşamak imkânsızdır. Ya yeni hale uyum sağlayacağız, ya da Allah korusun tarih sahnesinden silineceğiz. Ancak, sayısız düşmana karşı, dünyanın en güzel ve en kıymetli coğrafyasında tutunabilmek için, Osmanlı'nın manevî güç kaynağı olan İslâm imanına bugün her zaman-
kinden fazla ihtiyacımız vardır.

Zira bu millet, bütün olgunluğunu ve erdemini borçlu olduğu İslâmdan uzak olamıyor. Bu manevî bir alışkanlık... Ya da ruhla vücut kaynaşması... Ruhu yerindeki İslâm imanını kaybeden insanımız hiçbir işe yaramıyor. Ne dünyalık işlerde, ne de âhiret yatırımında başarı kazanıyor.

Öyleyse, köklerimizden kopmamak ve geçmişte yaşanan o güzel ahlâktan ellerimizi ve gönüllerimizi gevşetmemek mecburiyetindeyiz.

Bizler yıllar yılı geçmişimizi görmezlikten geldik. Adeta o muhteşem maziyi yaşanmamış saydık.

Ancak daha da ileri gidenler, daha da etkili makamlardaydı. Onlar geçmişini karaladılar, karartmaya çalıştılar, güzelliklerine çamur attılar.

Ne var ki bu çaba, güneşi balçıkla sıvamaya çalışmak kadar boşuna bir çabaydı. Nitekim tutmadı.

Ancak anlayışsız mazi düşmanları, başka kültürler adına sövmeye devam ettiler ve hâlâ da aynı yoldalar.

İçimizdeki beyinsizler zaman zaman dışımızdakilere rahmet okutacak zararlar verdiler. Bu sebeple birkaç neslimiz ziyan oldu. Onlar geçmişimizden koptular, ama köksüz olamadılar. Kendilerine yeni atalar, yeni kökler bulmaya çalıştılar.

Ama ne mümkün?

Olmadı.

Olan, bu pırıl pırıl gençlere oldu.

Ruh kökünden, inancından, ahlâkından koparılmış bu fidanlar, yaban ve yalan ideolojilerin tutkunu olarak gerçekten ziyan oldular. Geride ana-babalarının gözyaşları, ağrıları, çığlıkları kaldı.

Devlet kendi çocuklarıyla, kendi eğitim sisteminin ürünleriyle uğraşmak zorunda kaldı.

Oysaki şu gerçek yeni keşfedilmiş değildi:

"Geçmişine taş atanların geleceğine gülle atarlar!"

• • •

Takvimler 1999 yılını gösterirken, Osmanlı yeniden gündeme geldi. Çünkü bu tarih onun 700. doğum yıldönümüydü. Bu münasebetle, şimdi aklı başında herkes yeniden ve bir daha dönüp ona bakma ihtiyacını duyuyor. Osmanlı'yı bi-

raz da hasretle anıyor. Yakın tarihimiz içinde ona karşı yapılan haksızlıkları, insafsızlıkları acıyla hatırlayıp özür diler gibi, "Artık barışalım" diyor.

Bu hazin bir barıştır. Çünkü vefasız bir evladın babasıyla barışmasına benziyor. Ama bunca zaman sonra, bunca kıymetbilmezlik ve mirasyedilik hoyratlığından sonra bu barış nasıl olacaktır?

Bizim bildiğimiz Osmanlı merttir. Alicenaptır. Babacan'dır. Düşmanlarını bile kanatları altında huzurla, barışla, adaletle yüzyıllarca korumuştur. Şimdi bu ahlâkın insanları kendi çocuklarına mı gönül koyacaktır?

"Hayır, hayır... Onunla barışmak çok kolaydır. Yeter ki samimi olalım. Yeter ki, iyi niyetle onu anlamaya çalışalım. Yeter ki babalarımızı, dedelerimizi inkâr etme gafletinden kurtulalım.

Cumhuriyet çocuklarının Osmanlı ile barışması hem çok lâzım, hem de çok kolaydır. Çok lâzımdır, çünkü onlar başkaları değildir, bizim geçmişimizdir. Bizden ayrı değil, biziz. Demek ki kendimizle barışacağız. İnsan kendisine küser mi? Bizim neslimiz bu garabeti ne yazık ki yaşama bahtsızlığına uğratılmıştır. Öz anasına, öz babasına küsmüş ve sırtını dönmüştür. Garip olan bu barışmak değil, bu küskünlüktür. Çünkü bu küskünlüğü bizden başka hiçbir millet yaşamadı.

Hiç vakit kaybetmeden, hemen, şimdi, Osmanlı'yı Fatihalarımızla analım, helâllik isteyelim ve barışalım.

Sonra da onlara, onların iman ve ahlâkına layık evlat olmaya bakalım...

Biz de, başkaları da, bütün dünya da o güzel ahlâka ne kadar hasret, bir bilsek...

SÖĞÜT'TE BOY VEREN AHLÂK VE FAZİLET

Söğüt, şimdilerde Bilecik ilimizin bir şirin ve sevimli ilçesidir. Ancak tarihten bugünlere taşıdığı mana bakımından çok zengin ve muhteşemdir. Bu tarafıyla Söğüt, mutlaka tanınmalı, görülmeli ve tarihten bize getirdikleriyle hissedilip yaşanmalıdır.

Özellikle de her yıl Eylül ayının ikinci Pazar günü orada yaşanan şenlikleri mutlaka, ömürde bir defa olsun müşahade etmelidir. Bunca ihmale, kadir kıymet bilmezliğe karşı, yedi asırdan beri sürüp gelen güzellikler içinde Ertuğrul Gazi'yi, Osman Gazi'yi ve ecdadımızın oradan yeşertip yeryüzüne hakim ettiği inanç ve ahlâkı daha derinden yaşatma azmimiz biraz daha güçlenecek; medeniyetimize olan güvenimiz, bağlılığımız, aşkımız yeniden coşup canlanacaktır.

Dünyaya huzur ve insanlık dağıtan Osmanlı kültür ve medeniyetinin kökü Söğüt'tedir. Bu bakımdan Osmanlı'nın inanç, ahlâk ve faziletine dönmek, ya da o güzellikleri günümüze taşımak için Söğüt'ü bilmek ve tanımak lâzımdır. Sağlam bir tarih bilincini gençlerimize verebilmek için, tarih derslerinin kuru, teorik ve sıkıntılı bir ezber yığını olmaktan çıkarılması gerekir. Ve mutlaka gençlerimizin, ta-

rihi bilenlerce Söğüt'e getirilmeleri ve tarihi içinden, özünden yaşamaları sağlanmalıdır.

Hele de Eylülün ikinci Pazarı Söğüt'te olmak; eminim ki onların ruhunda çok güçlü, derin ve kalıcı bir aşk oluşturmaktadır. Söğüt ve çevresinde ruh verecek, ideal verecek, heyecan ve ümit verecek bir tarih hazinesi yatıyor, yaşıyor.

Söğüt'te atılan inanç, ahlâk ve fazilet tohumuna bugün her zamankinden fazla muhtacız. Söğüt inancı, Söğüt ideali yaşarsa, biz de yaşarız. Onlar küçücük bir devletken, büyük ideallerin sahibi oldular. Ümitsizlik, kapılarına yaklaştımadı. Çünkü İslâm imanının sarsılmaz bağlıları idiler. Fethi müjdelerini manevî sultanlardan; Şeyh Edebali'lerden alıyorlardı. Maksatları ise, İ'LA-YI KELİMETULLAH idi. Yani Allah adını yüceltip yükseltmek... Bunun için Kur'an bulunan odada, Osman Gazi ayaklarını uzatıp yatamıyor, Kelâmullah'ı okumayı tercih edip uykusuz kalıyordu.

O Osman Gazi ki, vasiyetini şiirleştirip oğullarına bırakmıştır. Ama bu güzel, ince, duygulu ve ileri hedefler gösteren vasiyet, biz torunlarına da güzellikler taşıyor, önemli ve ibretli mesajlar veriyor:

Osman Gazi'nin Vasiyeti

Gönül kerestesi ile
Bir yeni şehir-ü pazar yap.
Zulmeyleme rençberlere
Her ne istersen var yap.
Eski yeni şehri barı
İnegöl'e dek hep varı
Kırıp geçirdik küffarı.
Bursa'yı da yık, tekrar yap
Kurt olup girme sürüye

Çar olup "hay" de çeriye
Dilgeçidi'ni hisar yap.
İznik şehrine hor bakma
Sakarya suyu gibi akma
Ezenkmid'i de al yıkma
Her burcunda bir hisar yap.

Osman, Ertuğrul oğlusun
Oğuz, Karahan neslisin
Hakkın bir kemter kulusun
İslâmbol'u aç gülzar yap.

• • •

Cevdet Paşa'nın naklettiği bu vasiyet, Osmanoğulları tarafından aynen uygulanmıştır. Müslüman halkın ruhunda ve benliğinde yer etmiş olan bu tavsiyeler, asırlardır bereketli bir moral kaynağı olarak hafızalarda yaşatılmıştır.

Bazı tarihi gerçekler vardır ki, onlar yazılı belgelerde değil, halkın kalbinde, vicdanında ve iz'asında yer etmiş ve yüzyıllarca toplulukları etkilemiştir. Bunlar Müslüman bir milletin ideallerini, arzularını, hedeflerini, niyetlerini gösteren asıl ve en önemli belgelerdir.

İşte bu belgelerden biri de Söğüt ve çevresidir. Osmanlı'ya ilk yer ve mekân olmuş, bir büyük vatanın doğduğu toprak olmuş Söğüt...

Söğüt gerçeğini bilen yeni nesiller, doğru yolu bulur ve asla yaban yollara sapmazlar.

Bir öğretmen arkadaşım anlatmıştı:

"Doğu Anadolu'nun bir dağ köyünde öğretemdim. Mevsimin ilk karı yeryüzüne düşmüştü. Öğrencilerim karda oynamayı çok istiyorlardı. İki saatlik beden eğitimi dersinde on-

mayı çok istiyorlardı. İki saatlik beden eğitimi dersinde onları dışarıya çıkardım. Göz alabildiğine uzanıp giden bembeyaz bir tepenin üzerinde idik.

"Sizinle bir yarışma yapalım dedim. Çocuklar kabul ettiler. Yüz metreden biraz fazla görünen bir mesafeyi yürüyeceklerdi. Yanyana yürüyecekler ve en doğru çizgiyi ayak izleriyle çizmiş olan birinci gelecekti.

"Tek sıra halinde dizildiler. Ve düdüğü sesiyle yürümeye başladılar. Hepsi de çok dikkatliydi. Mümkün mertebe acele etmiyorlar, birbirlerini kolluyorlar, ayak izleriyle düz bir çizgi çekmekten başka şey düşünmüyorlardı.

"Ben de yanlarında yürüdüm.

"Nihayet düdüğü sesiyle durdular. Hep birlikte başlarında durdukları çizgilere bakmaya başladık. Oldukça eğri bükümlü izlerdi bunlar. Galiba hiçbiri tam düz olmamış diyecekken, hayretler içinde kaldım. Mehmed'in ayak izleri adeta cetvelle çizilmiş kadar dümdüz idi. Bütün çocukları o izin baş ucuna çağırdım. Hepsi çok şaşırды. Göz kamaştıran bu beyazlıkta nasıl olmuştu da Mehmed böylesine dümdüz bir çizgi çizebilmişti ayak izleriyle...?

"Mehmed herkesin kendisine hayranlıkla bakışlarından biraz da mahcup bir ifadeyle, 'Gayet basit öğretmenim' dedi. 'Ben yürümeye başlarken, gözümü şu ufukta duran söğüt ağacına diktim ve ondan hiç ayırmadım. Hep ona bakarak yürüdüm."

Ufuktaki Söğüt hedeflendiği takdirde Mehmetler doğru izler bırakıyor, zikzak yapmıyor, sağa sola sapmıyor. Demek ki bugün, dosdoğru bir nesil yetiştirebilmemiz için, gözümüzün ve gönlümüzün Söğüt'te olması gerekiyor. Orada tohumu atılan inanca, ahlâka ve fazilete bugün her zamankinden fazla muhtaç değil miyiz?

Bizi hep yalpalattıran, yoldan çıkaran, çıkmaz sokaklara saptıran hedefleri artık bir yana atalım.

Söğüt, "devlet kokan" topraktır. Varlık, birlik kokan toprak... Köklerimiz orada atılmış. Ama biz bunu unutmuşuz.

Bizim unuttuğumuzu düşman unutmamış. Yunanlı unutmamış. Yunan gâvuru işgal sırasında Söğüt'e gelince, toprağını hallaç pamuğu gibi atmışlar Ertuğrul Gazi türbesinin... Ve demir pancurlarını kurşunlamışlar, delik deşik etmişler. Yunan kurşunlarının o pencerelerdeki izleri bizi kendimize getirmeye yeter de artar aslında...

Aynı Yunan, yenilmiş devletimizi, toprağımızı işgal ede ede gelip, Bursa'ya ulaştığında da Osman Gazi'nin türbesini kirletmiş ve o pis çizmeleriyle sandukayı tekmeleyerek, "Ey Osman! Kalk, kalk da milletini kurtar, kurtarabilirsen!" diye yırtınmıştır.

Onlar düşman olacakları merkezleri çok iyi biliyorlardı. Peki bizler; onların varisleri, torunları bizler dost olacağımız merkezleri bilebildik mi?

Dostluğun, daha doğrusu torunluğun hakkını verebildik mi? Yoksa, düşmanlarımızı sevindirecek perişanlıkları mı yaşadık? Bu hesaplaşmayı kendimizle yapmak zorundayız...

Hesaplaşmak ve tabii helâlleşip barışmak...

Ama ne zaman?

Daha ne zaman?

Aman, aman...

Zannedersem, fazla vakit kalmadı...

Değerli okuyucularım, söz buraya gelmişken sizlere, değerli yazar, son Osmanlı'lardan Münevver Ayaşlı Hanımefendi'den bir hatıra nakletmek istiyorum.

Münevver Hanım, birçok esere imza atmış değerli bir yazardır. Aynı zamanda bir asra yaklaşan ömrü ile yaşayan bir tarihtir. Son Osmanlılardan biridir. Osmanlılığı yaşamış ve içine sindirmiş bir hanımefendidir. Şöyle anlatıyor:

"1942'de Beyefendi ile birlikte Bursa'ya gitmiş ve epey kalmıştık. Bursa'yı 1930'dan beri epeyce değişmiş bulduk. Fakat yine bugünkü gibi beton yığınları altında ezilmemişti.

"Bir ay müddetle bir atlı araba kiraladık. Her gün geliyor, bizi alıp gezdiriyordu. Arabacıya, 'Sen bizi gezdir' di-yorduk ve seçimine hiç karışmıyorduk. Daracık sokaklara giriyor, çıkıyor, ulu ulu camileri ziyaret ediyorduk.

"Çekirge'deki Murad Hüdavendigâr Camiini ve karşısındaki türbesini de ziyaret ettik. Murad Hüdavendigâr'ın türbesi sıkı sıkıya kapalı idi. Camlarının kirinden içerisi görünmüyordu. Perdeler yırtık, türbe toz toprak içinde idi.

"Biz türbenin içini görmeye çalışırken, küçük adımlarla, ürkek ürkek bir yaşlı adam yanımıza yaklaştı. Selâm verdi. Selâmı alınca kendisine biraz emniyet gelmiş olmalı ki, bizimle konuşmaya başladı.

"Meğer bu yaşlı adam, türbenin eski türbedarı imiş... Onun görevli olduğu zamanlarda türbe tertemiz imiş. Diğer türbedar arkadaşları ile birlikte her gün türbeyi pırıl pırıl ederler ve aynen Topkapı Sarayı'nda Mukaddes Emanetler Dairesi'nde olduğu gibi, türbeyi hiç Kur'ân'sız bırakmazlarmış. Hiç ara vermeden, gece gündüz, münavebe ile Kur'ân okurlarmış... Bu durum, 1925 yılında türbeler kapatılınca kadar devam etmiş.

"1925 senesinde türbelere kilit vurulmuş ve harabiyete terk edilmiş. Türbedarlar yalvarmışlar:

"Biz para pul istemeyiz, bırakınız, yine türbeye bakalım, eskisi gibi temizleyelim' demişler.

"Hayır, olmaz!" demişler ve türbedarları kovmuşlar. Daha sonra da, türbedeki paha biçilmez tarihi eski Kur'ân-ları, ceylan derisi üzerine yazılmış Kur'ânları, halıları, seccadeleri, levhaları, ameleler küreklerle kamyonlara doldurmuşlar ve müzelere götürmüşler.

"Bu çok değerli tarihî eşya, rastgele biçimde yüklenip götürülürken kamyonlardan yollara, sokaklara dökülmüş. Görenler toplayıp almışlar.

"O zamandan bu zamana kadar türbe hep kilitli kalmış. Yaşlı türbedar yaşlı gözlerle diyor ki:

"Bizi zinhar içeriye sokmuyorlar. Biz de kimse görmeden dışarıdan, pencerelerden Kur'ân okuyoruz."

"Yugoslavya Başbakanı, Türkiye'ye geldiğinde, Bursa'yı da görmek ve türbeyi ziyaret etmek istemiş. Bizimkiler şaşırmışlar ve adeta türbeyi gizlemek, saklamak istemişler. Adama rakı ziyafetleri çekip arzusunu unutturmak istemişler. Fakat nafi... Yugoslavya Başbakanı Stoyadinoviç, ille de türbeyi görmek istemiş. Sonunda çaresiz kalıp türbeye götürmüşler.

"Türbenin perişan halini gören Yugoslavya Başbakanı Stoyadinoviç, Bursa valisine diyor ki:

"Ayıp ayıp, bu türbe bu halde bırakılır mı? Gelin de bizdeki Kosova'daki türbeyi görün... Hem ziyarete açıktır ve hem de tertemizdir."¹

"O zamanki Bursa valisi kimdi bilemiyorum. Biz Bursa'da iken Refik Koraltan idi. Stoyadinoviç Bursa'ya geldiği za-

¹ - Murat Hüdavendigâr, Kosova'da Sırları büyük bir bozguna uğrattıktan sonra, hile ile yanına yaklaşan bir Sırp subayı tarafından hançerlenerek şehit edildi. Oraya bir ibret taşı dikildi. Sonradan da bir hatıra türbe yapıldı. Bu türbe asırlar boyunca bir ziyaretgâh oldu. Sultan Murad'ın nâşi ise Bursa'ya getirildi ve adını taşıyan camiin yanındaki türbeye defnedildi.

man, Refik Koraltan mı, İhsan Sabri Çağlayangil mi idi, yoksa arada bir başka vali mi vardı?

"...Bursa'da İstanbul'un Yugoslavya Konsolosu da vardı. Eşiyle birlikte bizim otelde kalıyorlardı. Çok ahbap olmuş-tuk. Bursa'da padişahlarımızla evlenmiş olan Sırp kızla-rını arıyorlardı. Kurşun yemiş kurt gibi, her türbeye, bil-hassa Muradiye'deki türbelere girip çıkıyorlardı.

"Sultaniye Mara, Sultaniye Mara' diye, Mara'yı arıyor-lardı."²

2- Mara: Sırp Kralı Kara Yorgi Brankoviç'in kızıdır. Kara Yorgi önce Padişah aleyhinde çeşitli entrikalar çevirdi. Macar Kralı ve Karamanoğlu ile birlik oldu. Fakat Sultan Murad bu iki düşmanını mağlup edince, aman diledi. Yıllık 50.000 altın vergi vermeyi kabul ede-rek, bir de akrabalık kurmak istedi.

Bu suretle kızı Mara'yı Padişaha verdi. Birçok hediye ve zengin bir cihaz hazırlığı yaptı. Padişah, paşalara danıştı ve "Almak gerek Sultanım" cevabı üzerine de Mara'yı eş olarak kabul etti. Kızı Edirne'ye getirdiler. Lâkin Hünkâr düğün yapmadı ve dedi ki:

"Bir sipahinin kızına düğün ne gerek!"

Mara Edirne Sarayına geldiğinde on dört yaşındaydı. Tam on bir yıl, Sultan Murad'a aşkla bağlandı. Çok dindar bir Padişah olan Sultan Murad Han, Mara'yı dini hakkında serbest bıraktı. O da Hristiyan olarak kaldı ve Müslüman olmadı.

Sultan Murad, 1451'de vefat edince, Mara yeni padişah olan üvey oğlu Sultan Mehmed'den izin alarak ülkesine döndü.

Yirmi beş yaşında dul kalan Mara, siyah matem elbisesini ölünceye kadar üzerinden çı-karmadı. Üstelik, başta Bizans Kralı Kostantin olmak üzere, on bir Hristiyan hükümdarın evlenme tekliflerini de reddetti ve dedi ki:

"Ben dünyanın en büyük tacidarının aziz hatırasını rencide edemem!"

Mara Müslüman olmamış, Osmanlı sarayında yaşamayı kabul etmemiş, ancak buna rağ-men Sultan II. Murad'ın hatırasına böylesine sadık kalabilmiştir.

Bu da gösteriyor ki; Osmanlı hatırası, bütün hayatını etkileyecek kadar güçlü, güzel ve in-sanidir.

OSMAN GAZİ

Osman Gazi 1258 yılında Söğüt'te doğdu. 23 yaşında iken beyliğin başına geçti. 43 yıl devletini adaletle ve merhametle yönetti. 4800 kilometre kare olarak, babasından aldığı toprakları, tam dört kat büyütüp 16 bin kilometre kareye çıkardı.

Osman Gazi hem askerî, hem de siyasî açıdan dahi idi. Cesur, mert ve cömert olduğu kadar; mütevazî, şefkatli ve hoşgörülü bir insandı.

Kendisini tanıyan herkesin sevgi ve saygısını kazanırdı.

1299 yılında beyliğini bağımsız bir hale getirdi.

Kurduğu devlet onun adıyla anılmış ve bir dünya devleti olmuştur. Özellikle adaletli davranmakta, insanlara saadet ve huzur vermekte eşsiz bir başarı göstermiştir. Bu başarının temel sırrı, ilham kaynağındadır.

Osman Gazi'nin ilham kaynağı, mürşidi, hocası Şeyh Edebali'dir. Şeyh Edebali hem hocası, hem de kayınpederi olmuş, onun cevherini İslâm imanının incelikleriyle terbiye edip geliştirmiştir.

Şeyh Edebali'nin de ilham kaynağı, elbette Allah'ın Kitabı Kur'ân-ı Kerim idi.

Osman Gazi'nin bu İlahî Kitaba büyük bağlılığı ve saygısı vardır. Bir keresinde, misafir olduğu odada duvarda asılı Kur'ân-ı Kerim görür. Allah'ın kelâmının bulunduğu bu odada ayaklarını uzatıp yatmayı saygısızlık sayar. Serilmiş olan yatağını hiç bozmaz. Sabaha kadar Kur'ân okuyarak, namaza hazırlanır.

Bütün ruhu ve gönlü, Allah'a ve kitabına böylesine bağlı olan Osman Gazi, bir gece kuracağı devletin geleceğini rüyasında görür.

Osman Gazi, Şeyh Edebali'nin yanında yatmaktadır. Şeyhin göğsünden bir hilâl çıkar ve gittikçe büyüyerek dolunay halini alıp, Osman Gazi'nin göğsüne girer. Yemyeşil dalları üç kıtayı tutar. Bütün dünya yemyeşil dalların gölgesinde kalır.

Osman Gazi uyanır uyanmaz hemen Şeyh Edebali'nin yoluna düşer. Rüyasını aynen anlatıp tabirini rica eder.

Bunun üzerine Şeyh der ki:

"Oğul Osman! Sana müjdeler olsun. Cenab-ı Hak sana ve senin nesline büyük bir devlet nasip etti. Bütün dünya senin evladının himayesini tadacak. Mübarek olsun. Ben de sana kızım Malhun Hatunu veriyorum, helâlin olsun."

Osmanlı Devletinin kuruluşunu ve bir dünya devleti haline geleceğini müjdeleyen Şeyh Edebali'nin tabiri doğru çıkmıştır. Ancak, bu muhteşem devleti, daha doğumundan yetmiş yıl önce haber veren bir başka büyük veli vardır: Muhyiddin Arabi... Daha Osman Bey doğmadan önce, *Edda-iretü'n-Numaniyye fi'd-Devleti'l-Osmaniyye* adını verdiği eserini yazıyor ve kurulacak devlete isim babalığı yapıyordu.

Akıl ve mantıkla açıklanamayacak olan bu hakikat, ancak büyük bir Allah dostu'nun keşif ve kerameti olarak anlaşılabilir.

Daha başlangıcından itibaren Osmanlı'yı tutan, destekleyen manevî sultanlar hep var olagelmışlerdir.

Şeyh Edebali'nin Osman Gazi'ye Vasiyeti

Şeyh Edebali, birçok parçaya bölünmüş Anadolu'da beyliğin başına geçen Osman Gazi'ye harika tavsiyelerde bulunuyor. Bu tavsiyeler vasiyet sayılıp asırlarca değişmez prensipler olarak baş tacı edilmiştir. Şeyh Edebali'nin hem talebesi, başlısı, hem de damadı olan Osman Gazi'ye yaptığı tavsiyeler bugün de önemini yitirmemiştir. Herkese her zaman ışık tutacak güzelliklikteki bu sözler şöyledir:

"Ey oğul! Artık Beysin...

Bundan sonra öfke bize, gönül almak sana...

Suçlamak bize, katlanmak sana...

Acizlik bize, yanılğı bize, hoş görme sana...

Geçimsizlikler, çatışmalar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar bize, adalet sana...

Kötü göz, şom ağız, haksız yorum bize, başışlamak sana...

Ey oğul!

Bundan sonra bölmek bize, bütünülemek sana...

Üşengeçlik bize; uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana...

Ey oğul!

Sabretmesini bil, vaktinden önce çiçek açmaz...

Şunu da unutma: İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.

Ey oğul!

Yükün ağır, işin çetin, gücün kula bağlı.

Allahü Teâlâ yardımcın olsun!"

Yönetici durumundaki herkesin büyük dersler ve ibretler alması gereken bu tavsiyeler gerçekten çok önemlidir. Ve Osman Gazi tarafından mükemmel surette uygulanmıştır.

Osman Gazi'nin Vasiyeti

Osman Gazi vefat edeceğini anlayınca kumandanlarını ve oğlu Orhan Gazi'yi yanına çağırdı. İslâma hizmetten asla geri durmamalarını, cihadın sırrına ermelerini tavsiye ettikten sonra oğluna da şöyle vasiyet etti:

"Oğlum, ölüme itaat etmeyen bir hükümdar yoktur. Bize de Allah'ın hüküm ve emriyle ölüm yaklaştı.

Ey oğul!

Davamız kuru bir saltanat kavgası değildir. Maksadımız ila-yı kelimetullah'tır, ve bu uğurda nizam-ı âlemdir...

Oğlum, işte ben ölüyorum... Fakat müteessir değilim. Çünkü, senin gibi bir halef bırakıyorum.

Âdil ol.

Merhametli ol.

İyi adam ol.

Bütün reayayı eşit olarak himaye et...

Yeryüzünde hükümdarın vazifesi budur. Ancak bu suretle Allah'ın lütfuna nail olursun...

Daima ulemaya (âlimlere) danış. Bir şeyi iyice bilmeden harekete geçme...

Devlet idaresinde itikadı bozuk olanlara, sefihlere, merhametsizlere, günahkârlara, ehil olmayanlara yer verme...

Her işten önce din işlerine dikkat et...

Zulümden, bid'atten sakın...

Cihadı terketme...

Beytü'l-malı (devlet hazinesini) koru...

İsraftan kaçın...

Serveti, refahı çoğaltmaya çalış...

Benden ibret al ki; bu diyarlara zayıf bir bey olarak gelip, haketmediğim halde bunca inayet-i Rabbani'ye mazhar oldum..."

Osman Gazi, bu vasiyetinin icap ettirdiği tavır ve davranışı daima sergilemiştir. Mesela, yeni fethettiği bir kaleyi, madde ve mana olarak kendi bünyesiyle bütünleştirdikten, oraya kendi medeniyetini yerleştirdikten sonra başka işlere bakardı.

Ele geçirilmiş kaleyi gazilerinden birine yurtluk olarak verir, onun kendisine karşı olan vazife ve itaatının sınırını tayin ederdi. Halka karşı olan muamelelerde kimseyi başıboş bırakmaz, bütün işlerin şeriat içinde yürütülmesini ve görülmesini sağlar, bu maksatla kadılar tayin ederdi.

Müslüman olmayan ahaliye kesinlikle zulmettirmezdi. Din değiştirerek Beyliğe katılanları hoş karşılar, gönüllerini alır, geldikleri toplumda hangi itibar çizgisinde yaşamışlarsa, Osmanlılar arasında da o itibarı korumalarına dikkat ederdi.

Hele dinlerine ve inançlarına bağlı kalmış kimselere, kendi halkından imişçesine eşit davranması, belki tarihte ilk defa görülmüş övülecek bir olaydır.

OSMAN GAZİ'NİN ADALET ANLAYIŞI

Osman Gazi'nin hak ve adalet anlayışında ne kadar hassas ve dikkatli olduğunu gösteren ilginç bir olay vardır. Bu olay Osmanlı'daki ilk kanunun da yürürlüğe girmesine sebep olmuştur.

1299 yılında Osman Gazi Karacahisar'ı fethetmişti. İlk Cuma hutbesini orada okuttu. Bir kadı tayin etti. Subaşı görevlendirdi. Bunlardan biri adaleti, diğeri de emniyeti temin edecekti.

Halkın, ihtiyaçlarını temin edeceği bir pazar kuruldu. Halk, hareketlerini uyarlayacakları kanun ister oldular.

Bu arada Germiyan vilayetinden bir adam geldi ve Osman Gazi'ye, "Bu pazarın bacını (vergisini) bana satın" dedi.

Osman Gazi sordu:

"Bac nedir?"

"Pazara her kim yük getirirse, ondan vergi almaktır."

"Sebep nedir ki bunlardan akçe (para) alsın?"

"Âdettir. Bu bac mülkün padişahı için alınır. Bunu tahsil eden de içinden belli bir miktar hisse alır."

"Bu Allah'ın buyruğu mudur, yoksa bu usulü her yerin hükümdarı mı icat etmiştir?"

"Töredir Han'ım, Sultan töresidir."

Bu cevap üzerine Osman Gazi çok hiddetlendi ve Germiyanlı'ya şöyle dedi:

"Bir kişinin kazandığı başkasının olur mu? Ancak kendi malı olur. Ben onun malına ne koydum ki, bana akçe ver diyeyim? Malını kendi eliyle helâlinden kazanmış, bana ne borcu ola!

"Var git! Artık bana bu sözü söyleme ki sana ziyanım dokunur!"

Osman Gazi, kendisini bir haksızlığa sevkettiğini sandığı adama böylesine sert bir üslupla karşı çıkmıştı. Fakat Osman Gazi'nin yanındaki tecrübeli devlet adamları, bu paranın devletin güvenliği için lâzım olduğunu söyleyip onu ikna ettiler.

Neticede ilk Osmanlı kanunu çıktı. O kanunun birinci maddesi şöyle idi:

"Her kişi ki bir yükü sata, iki akçe versin. Eğer satamaya, hiç nesne vermesin..."

OSMAN GAZİ'NİN GERİDE BIRAKTIĞI MİRAS

Devletinin sınırlarını dört kat genişletmiş, halkını huzur ve refah içinde yaşatmış, adalet ve eşitliği büyük bir hassasiyetle uygulamış bu güzel insan, öldüğü zaman geriye ne kadar mal mülk bırakmıştır?

Bütün devlet adamlarına, yöneticilere, çok özel ibretler sunacak bir durumdur Osman Gazi'nin bıraktığı miras...

Vefatından sonra mirasçıları toplanıp geriye bıraktığı mallarını tespit etmişler. Çok zaruri birkaç mal ve eşya dışında hiçbir şeyi çıkmamış... Beyliğinin sınırları içinde yaşayan herhangi bir vatandaşının sahip olduğu kadar mal varlığı ortaya çıkmış... Hatta, ancak ortanın altında yaşayan bir Osmanlı kadar mal varlığı çıkmıştır.

Osman Gazi'nin Terekesi:

Allah adını yüceltmeyi esas maksat yapmış olan Osman Gazi, kendisinden geriye zengin bir devlet bıraktı. Ancak kendisi fakir yaşadı ve miras olarak da fakir bir Müslümanın bıraktıklarını bıraktı.

Mirasçıları onun bıraktıklarından bir şey alamadılar. Çünkü, Osman Gazi'den geriye kalan mallar şunlardı:

“Bir eyer, bir zırh, bir yamçı, birkaç güzel at, bir tuzluk, bir tabak, bir kaşık...”

Evet Osman Gazi'den geriye kalan şahsi miras bunlar idi. Şahsen fakirliğe razı olan Osman Gazi, 623 yıl sürecek bir devlete adını verme zenginliğine ulaşmıştı. Yani o gerçek zenginliğe talip olmuş ve gerçekten kazanmıştı.

II. Murad da gönlü zengin ve derviş bir padişahı. O kadar kanaatkâr ve fakir bir hayat yaşadı ki, vefat ettiği zaman geriye malı, mülkü kalmamıştı. Ama muhteşem bir devlet ve Fatih Sultan Mehmed gibi bir evlat bırakmıştı.

II. Murad'ın, vasiyeti üzere yüksükleri satılarak teçhiz ve tekfin işlemleri yapıldı. Demek oluyor ki, vefatı anına hazır olmak üzere yüksüklerini şahsi malı olarak tutmuştu.

Zenginliği eline alan ve kalbine koymayan bu güzel örnekleri, bugün maddede boğulan insanlığın sıkça hatırlaması gerekir sanıyorum.

OSMANLI AHLÂK VE FAZİLETİNİN BİR ÖZETİ: FATİH SULTAN MEHMED İLE KADI HIZIR BEY

Fatih, İstanbul'a girdikten sonra, ilk icraat olarak hemen adına bir cami yapılmasını emretmişti. Bu kiliseler şehrinde adına yapılacak caminin çok güzel ve görkemli olmasını arzu ediyordu.

Bu sebeple kendisine tavsiye edilen bir Rum'u mimarbaşı olarak görevlendirdi. Hristiyan bir Rum mimarın cami yapımıyla görevlendirilmesi, inancımıza göre normal bir şeydi. Çünkü iş, maharet sahibine yaptırılır, ehline emanet edilirdi.

Bu tavır, aynı zamanda uzmanlığa, ilme, bilgiye gösterilen bir saygı idi. Fatih bu tavrını çok çeşitli konularda da ima öne çıkarmaktan çekinmemiştir. Mesela, İstanbul'un fethinde önemli role sahip olan bir kısım topu da Macar asıllı bir ustaya döktürmüştü.

Rum mimarbaşı kendisine teslim edilen malzeme ve sunulan fevkalâde imkânlarla güzel bir cami yapacaktı.

Kısa bir zaman içinde inşaat başladı ve hızla gelişti. Fatih Mimarbaşının çalışmasından çok memnundu. Fakat bir gün, aldığı bir haberle derinden derine sarsıldı.

Mimarbaşı, Fatih'in cihanpaha sütunlarını kestirip biraz kısaltmıştı. Oysaki o mermer sütunların herbiri dünyanın çeşitli yerlerinden getirilmişti. Dünyada emsali az bulunan çok kıymetli eserlerdi.

Bu haberi alan genç hükümdar, Mimarbaşı hakkında suizan etmekten kendini kurtaramadı. Mimarbaşı, niçin kısaltmış olabilirdi bu harika sütunları...? Olsa olsa, onun Hıristiyanlık damarı kabarmıştı ve cami fazla heybetli olmasın diye sütunları kesip kısaltmıştı.

Aklına ilk gelen bu düşünce ile kızgınlığı daha da arttı. Ve hemen bu çok kıymetli sütunları keserek değerini azaltan Mimarbaşına hırsızlara verilen cezayla hükmetti.

Mimarbaşının eli kesilecekti. Çünkü o, devlet malı olan bir değeri kesip küçültmüş, dolayısıyla da çalmıştı. Böylece kendisine gösterilen güveni de kötüye kullanmış, Hıristiyanlık gayreti gütmüştü.

Fatih, cami için ayrılan bu güzelim sütunların kısaltıldığını araştırdı. Söylenenin gerçek olduğu ortaya çıkınca da, Mimarbaşının bir elini bileğinden kestirdi.

Mimarbaşı da haksızlığa uğradığı iddiasıyla mahkemeye başvurdu. İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey, onun başvurusunu tereddütsüz kabul etti.

Fatih hakkında dava açılmıştı. Mimarbaşı hem mahkemeye başvurmuş, hem de adaletin nasıl tecelli edeceğini büyük bir merak ve heyecan içinde beklemeye başlamıştı.

Her ne kadar Osmanlı, Kur'an ve Sünnet ölçüleriyle hareket eder, adaleti en ince ayrıntılarına kadar uygulardı, ama bu defa hesaba çekilmesi gereken bir padişahtı. Hem de çağ açıp çağ kapayan, ünü bütün dünyaya İstanbul'un fatihi olarak yayılan bir padişahtı bu...

Fatih'in tayin ettiği bir memur olan Kadı Hızır Bey, sonunda Mimarbaşı'nın heyecanını değişik bir mecraya taşıyan davetini yaptı:

Fatih ve Mimarbaşı aynı gün mahkemeye çağrıldılar. Devletin başı olan sultan ile, Rum Mimarbaşı muhakeme edileceklerdi.

Acaba Fatih bu mahkemeye bizzat gelecek miydi? Rum bir mimarla yanyana durup mahkeme edilmeyi kabul edebilecek miydi?

Bu büyük merak konusu, adaletin hükmetmesiyle sonuçlandı.

Mahkemeye gelen Fatih, Kadı Hızır Bey'in huzurundaydı. Ancak, adaletin temsilcisi olan Hızır Bey, Fatih'i ayakta durmaya davet etti. Çünkü oraya muhakeme edilmek üzere gelmişti. Bu sebeple de aynen Mimarbaşı gibi, kurallara uyarak ayakta durması gerekmekteydi.

Kadı Hızır Bey, önce davacı Mimarbaşına döndü ve şikayetini tekrarlamasını istedi. Mimarbaşı da, Fatih tarafından haksız olarak elinin kestirildiğini söyledi ve şu açıklamayı yaptı.

"Ben Fatih'in güzelim sütunlarını kestirip kısalttım. Ancak, bu kısa sütunlarla caminin daha sağlam ve daha dayanıklı olacağını düşündüm. Çünkü, İstanbul deprem kuşağı üzerindedir.

"Kısa sütunlarla bu cami her türlü tahribata daha dirençli olur. Ayrıca araştırdım ve anladım ki, caminin kubbesinin biraz alçak olması, onun içinde yapılacak olan ibadetlerin sevabını asla azaltmıyor...

"Bu sebeplerle sütunları kısalttım."

Kadı Hızır Bey Fatih'e döndü ve Mimarbaşı'nın açıklamalarına ne diyeceğini sordu.

Fatih, Mimarbaşı'nın elinin kesilmesi emrini kendisinin verdiğini kabul etti. Mimarbaşı'nın bu açıklamalarından haberdar olmadığını söyledi. Ancak sütunları kestirmeden önce kendisine bilgi vermesi gerektiğini söyledi. Hiçbir bilgi vermeden bu çok kıymetli sütunların kesilmesinin kötü niyetlerden kaynaklandığını sanarak, Mimarbaşı'na hırsızlık cezası verdiğini açıkladı.

Kadı Hızır Bey, Fatih'in neden mahkemeye müracaat etmediğini sordu. Mimarbaşı hareketinin sebeplerini anlatmalı ve hüküm ona göre verilmeli değil miydi?

Ne var ki Fatih haberi alır almaz tehevvüre kapılmış ve hiddetini yenemeyerek bir anda hükmün infazını emretmişti.

Sonunda Kadı Hızır Bey, adaletin kararını açıkladı: Kısas yapılacaktı. Yani Fatih hükmedip icra ettirdiği el kesme cezasında haksızdı. Bu sebeple, Mimarbaşı'na verdiği cezanın aynısı kendisine uygulanacaktı. Yani Fatih'in de bir eli kesilecekti.

Bu karara kimse sevinemedi. Ancak, "Şeriatın kestiği parmak acımaz" deyimini gereği, Padişah da dahil olmak üzere herkesin başı adalete bağlıydı.

Mimarbaşı da bu karar karşısında şaşırmıştı. Şaşırdığı kadar da ürkümüştü. Fatih gibi bir büyük sultanın eli, kendi şikayeti yüzünden kesilecekti. Kaldı ki ona bu cezanın verilmesi Mimarbaşı'na hiçbir şey de kazandırmayacaktı.

Hükmün açıklanmasından sonraki sessizliği Mimarbaşı bozdu:

"Efendim acaba bu el kesme cezası başka bir şekle dönüştürülemez mi?"

Hızır Bey, eğer Mimarbaşı isterse, kısas cezasını diyete çevirebileceğini söyledi. Diyet, bu cezanın bedelinin para

olarak davalıya ödenmesi demekti. Üstelik ödenmesi gereken miktar, muazzam bir paraydı.

Mimarbaşı el kesme cezasının diyete çevrilmesini istedi. Bu teklif herkes tarafından büyük bir sevinçle karşılandı. Fatih, bu paranın hemen ve toptan hazineden ödenmesini o anda emretti. Ancak Hızır Bey, buna da itiraz etti. Diyet bedeli olan parayı Fatih, kendi özel imkânlarından ödemeli idi. Bu suçu devlet işlememişti ki, ceza hazineden ödenebilsindi...

Fatih, Hızır Bey'in bu itirazına da boyun eğdi. Böylece mahkeme sona ermişti. Ancak Fatih, kuşağının içinden bir hançer çıkararak Hızır Bey'e dedi ki:

"Eğer ben Padişahım deyü adaletten ayrılсан ve tarafgir hareket etseydin, seni bu hançerle cezalandıracaktım. Böylece bütün adalet adamlarına bir ibret olmanı isteyecektim.

"Allah razı olsun ki, adaletimizin yüzünü ak ettin."

Kadı Hızır Bey de, önündeki rahlenin altından bir topuz çıkardı ve şöyle dedi:

"Hünkârım ben de hazırlıklıydım. Eğer sen de Padişahım deyü, adaletin hükmüne razı olmayıp itiraz etseydin, ben de seni bu topuz ile aleme ibret olasın diye cezalandıracaktım...

"Allah sevabını arttırsın ki, adalet önünde padişah ile tebaadan birinin eşit olduğunu gösterdin."

Mimarbaşı duyduklarına inanamaz bir halde idi. Böylesine bir hukuk ve adalet anlayışı nereden kaynaklanıyordu? Osmanlı'yı bu derece âdil yapan anlayış nasıl doğmuştu.

Kadı Hızır Bey'e bu soruları sormaktan kendini alamadı. Hızır Bey yanı başında asılı duran Kur'an-ı Kerimi gösterdi. "Adaletimizin kaynağı kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerimdir" dedi. "Onun emrine göre Allah'ın adaleti önünde

bey ile köle farketmez. Herkes insan olarak eşit görülür ve hukukun gereği ne ise o yapılır.”

Nitekim Hz. Peygamber de (a.s.m) bir hırsızlık davasında, ünlü ve ileri gelenlerden bir kadının cezalandırılmasını emretmişti. Araya girenler, bu kadının soylu ve şerefli bir aileden olduğunu ileri sürerek cezasının bağışlanmasını teklif ettiler. Bunun üzerine Efendimiz buyurdu ki:

“Bu suçu işleyen kızım Fatıma da olsa, bu cezayı vermekte asla çekinmem. Bizden öncekiler, zenginler suç işleyince görmezlikten geldiler, fakirler aynı suçtan yakalanınca da hemen cezalandırdılar. İşte onların helak olmalarına bu haksızlıkları sebep oldu. Bu sebeple benden böyle birşeyi asla beklemeyiniz.”

Kadı Hızır Bey’in açıklamaları Mimarbaşı’nı hayrete düşürmüştü. Demek ki, burada şahit olduğu adalet, Hızır Bey’in ve Fatih’in şahsi tercihleri ve üstünlükleri değil, mensup oldukları İslâm dininin temel bir emri idi.

Mahkeme dağılmadan Mimarbaşı, Kadı Hızır Bey’e bir diyeceği olduğunu söyledi:

“Efendim, müsaade ederseniz, böylesine âdil ve herkesi eşit gören bir hukuk anlayışını emreden dine ben de gireyim. Müslüman olmama lütfen müsaade ediniz...”

Hızır Bey, Mimarbaşı’nı tebrik etti ve Müslüman olmanın kimsenin müsaadesine ve iznine tâbi olmadığını açıkladı.

Bunun üzerine Rum Mimarbaşı Kelime-i Şahadet’i ikrar ederek Müslüman oldu.ELSİZLİK onu gönülsüzlükten kurtarmıştı. Eli gitmişti, ama gönlüne iman dolmuştu. Kesesine de ömür boyu geçineceği miktarda para...

Böyleydi Osmanlı...

YAVUZ SULTAN SELİM'İN ADALET ANLAYIŞI VE PİRÎ PAŞA

Pirî Paşa Yavuz Sultan Selim Han'ın sadrazamı idi. 1519 yılının Ocak ayında Yavuz Sultan Selim, Pirî Paşa'ya şöyle bir emir vermişti:

"Benim vezirim! Devlet işlerinde hiçbir suretle tembellik ve umursamazlık istemem. Bunu yapanlar hiçbir zaman elimden kurtulamazlar. Dünya ve âhiretin azabı ve günahı onların boynuna olur.

"Allah'tan korkmak gerekir. Zalimlerin elinden mazlumları daima kurtarmalıdır. Bilin ki, her an Allah'ın gözetimi altındayız. Onun her şeyi bilip gördüğünden emin olmalısınız. Buna göre de hiçbir zaman gaflet uykusuna dalmak gerekir.

"Bu bakımdan uyanık olun. Bilin ki, benim her an sizi kontrol eden adamlarım vardır. Senin ve görevini yapmayanların durumlarını kolaylıkla öğrenirim.

"Kazaskerlerime ve diğer vezirlerime bu emrimi göster ki; onlar da bilsinler, doğru yoldan şaşmasınlar. Yoksa elimden kurtulamazlar.

“Sen de onların her davranışını dikkatle izle ki, yanlış işlerle yanlışlığa düşmesinler. Yurdumda zerre kadar zulmün yapılmasına iznim yoktur. Bunu böyle bilesin vesselam.”

Pirî Paşa, Padişahın bu emrinden endişelendi.

Bir gün Padişahın huzurundayken, sözü bu emirnameye getirip korkusunu yarı şaka yarı ciddi şöyle ifade etti:

“Hünkârım, eninde sonunda bir bahane ile beni de öldürecekisin. Bari bir gün evvel bu olsa da endişeden kurtulsam!”

Yavuz, Paşa’nın bu sözlerine bir hayli güldükten sonra, şöyle dedi:

“Benim de burası hatırımdaydı. Lâkin yerini tutacak bir adam bulamadım ki, sadrazamlığı ona vereyim. Yoksa seni istediğine ulaştırmak kolaydır.”

Pirî Paşa o günden sonra, hem canını, hem de Padişahın kendisine beslediği sevgiyi ve güveni korumak için daha çok çalıştı.

YAVUZ SULTAN SELİM VE ŞEYHÜLİSLÂM ALİ EFENDİ

Yavuz Sultan Selim Han, celalli ve sert bir padişah'tı. Ancak bu sertliği adaletten ayrılmasını, zulüm yapmasını gerektirmiyordu. Yanlış bir karar verdiği zaman da, ona hakkı ve adaleti hatırlatacak değerli âlimler vardı.

İşte bu korkusuz ve adalet aşığı âlimlerden biri de Şeyhülislâm Zembilli Ali Efendi idi.

Yavuz Sultan Selim, İstanbul'da İran ipeğinin ticaretini yasaklamıştı. Çünkü İran, sürekli Osmanlı'nın kuyusunu kazıyor, çeşitli entrikalar çevirerek onu yıpratmak istiyordu.

Ancak kontroller sırasında, padişahın yasaklamasına rağmen, 400 kadar tüccarın elinde çok miktarda ipekli bulunmuştu. İran'la alış verişi yasaklamış olan kararı çiğnedikleri için, Yavuz bu tüccarlar hakkında ölüm kararı verdi. Bu karardan hemen sonra da Edirne'ye doğru yola çıktı.

Bu kararı duyan Şeyhülislâm Ali Efendi, önce kararın uygulanmasını geciktirecek bazı tedbirler aldı. Sonra da atını Yavuz'un peşi sıra koşturdu.

Padişaha yolda yetişti ve dedi ki:

"Dükkânlarında İran ipeği bulunan tüccarların idam edilmesi hakkında verdiğiniz hüküm, din ve şeriate aykırıdır.

Bu kararı derhal geri almanız gerekir. Hak ve adalet bu yoldadır!"

Devrinin en büyük âlimlerinden biri olan Zembilli Ali Efendi'ye Padişah büyük bir saygı duymaktaydı. Ancak bu itirazını yerinde görmedi:

"Halk içinde beliren ahlâksız ve devlet düzenini bozan insanlar, üçte biri bile bulsa, ahlâkî bütünlük adına bu kötü niyetli ve emir dinlemez kişilerin yok edilmesine dinen müsaade yok mudur?"

Şeyhülislâm Ali Efendi, Padişahın bu sorusuna şu cevabı verdi:

"O şiddete dinin müsaade etmesi, din ve dünya düzeninin büyük bir zarara uğramaması içindir."

Bu cevap üzerine Yavuz gürlledi:

"Benim emrime karşı gelmekten daha büyük bir suç olur mu? Bir padişahın kendi yurdunda emri geçmez, ona karşı gelenler olur, onlara ceza verilmezse, o devletin sonu gelmiş olmaz mı?"

Zembilli Ali Efendi, sükûnetini bozmadan Yavuz'a şu karşılığı verdi:

"Tüccarların Padişah emrine karşı geldikleri sabit değildir. Eğer siz, şehrinize veya çarşınıza İran'dan gelen ipekli-leri sokmamak için bir kontrolcü tayin etmiş olsaydınız, bu tüccarlar da ona karşı gelmiş ve onun haberi olmadan bunu sokmuş olsalardı, o zaman emrinizin yerine getirilmemesinden verdiğiniz ceza doğru olurdu..."

Bu defa Yavuz, münakaşayı bir başka yana çekerek kökünden kesmek istedi ve dedi ki:

"Yurdumun içişlerine karışmak sizin göreviniz değildir!"

Bu cevap üzerine hiddet sırası Zembilli Ali Efendi'ye gelmişti:

"Fakat, Hünkârım, bir devletin idarecisi olan hükümdarı da iki dünyada hataya düşmekten korumak, Şeyhülislâm olarak bize düşer. Biz tüccarı değil, sizi yanılmaktan ve yarın öbür dünyada cezaya çarpılmaktan kurtarmak isteriz!"

Bu sözlerinden sonra da selâm bile vermeden, büyük bir asabiyet içinde atını sürdürdü ve Yavuz'un yanından ayrıldı, gitti...

Yavuz Sultan Selim, bir süre atının dizginini çekerek öylece kalakaldı. Durdu, düşündü...

Ve sonunda Şeyhülislâmın sözlerine hak vererek, kendi emrini geri aldı. Tüccarlar serbest bırakıldılar.

Padişah bununla da yetinmedi.

Edirne'ye gelir gelmez, hemen bir ferman çıkardı. Bu fermana göre Şeyhülislâm Zembilli Ali Efendi, Şeyhülislâmlığına ilaveten, Anadolu ve Rumeli Kazaskerliklerine de getiriliyordu.

Yavuz gibi bir padişaha bile doğruları cesurca söyleyen Adam, ilmi payelerin en yükseğine getiriliyordu. Kazaskerlik makamı, vezirlikten sonra gelen en yüksek memuriyetti. Üstelik iki makamı Şeyhülislâmın şahsında birleştiriyordu. Zembilli Ali Efendi hem Anadolu, hem de Rumeli Kazaskeri olacak, eski görevi olan Şeyhülislâmlık da kendisinde kalacaktı.

Adalet ve dürüstlük duyguları böylesine büyük bir ödülle taçlandırılıyordu. Hem de celalli ve sert padişah Yavuz tarafından...

Padişah, hak ve adalet endişesiyle yumuşamış, emrini geriye almış, Allah'ın büyük mahkemesinde haksız çıkmaktan son derecede korkmuştu. Zembilli'ye tarihte ilk defa üç

önemli ve yüksek görevi tevcih ederken, hem yanlış kararından dolayı duyduğu pişmanlığı gösteriyor; hem de, haklı bir şekilde kendisinin ikaz edilmesini ve manevî bakımdan kurtarılışını tebrik ve takdir ediyordu.

Ancak Şeyhülislâm Zembilli Ali Efendi, bir büyüklük daha gösterdi ve Osmanlı'nın en yüksek makamlarından olan kazaskerlikleri kabul etmedi. Padişah'tan özür diledi ve Şeyhülislâm olarak kalmak istediğini söyledi. Kazai bir görev almamak hususunda yemini bulunduğunu açıkladı.

Böylece yaptığı ikazı sadece Allah rızası için yaptığını, buna karşılık asla bir mükâfat beklemediğini göstermiş oldu.

Şeyhülislâm Zembilli Ali Efendi, bu tavrıyla iki büyük makamın muazzam zenginliğini ve kendisine sağladığı itibarı reddetti, ama örnek bir İslâm âlimi olarak, günümüze kadar hayırla anılmayı kazandı. Elbette âhiret kazancı bunlarla mukayese edilemeyecek kadar büyüktür.

Allah rahmet eylesin.

Ancak Yavuz da kendisine yakışan bir büyüklük gösterek, o tarihten sonra Şeyhülislâma daha büyük bir sevgi ve saygı ile bağlandı.

BİRİNCİ MAHMUD VE VEFATI

Birinci Mahmud Han, çok zeki, aydın, himmetli, hamiyetli, insanî duyguları oldukça zengin bir insandı.

1730 yılında tahta çıkmış ve tam 25 yıl saltanat sürdükten sonra 59 yaşında, 1754'te vefat etmiştir.

Onun padişahlığı, Osmanlı'nın haşmetli günlerini andıracak başarılarla geçmiştir. Hem dışarıda, dış politikada, hem de içeride isabetli işler yapılmış, millet huzur ve sükûnet içinde yaşamıştır.

Kan dökmekten şiddetle kaçınan Birinci Mahmud, bu duygularını diğer Avrupa hükümdarlarına da yansıtmıştır. Onun saltanatı sırasında, Avusturya İmparatoru Altıncı Charles ölmüş, yerine kızı Marie-Therese geçmişti. Bunu fırsat bilen Avrupa devletleri leş kargaları gibi, Avusturya veraseti' savaşılarına koyulmuşlar ve ortaya çıkan fırsattan yararlanmaya bakmışlardır.

Bu kan dökücü fırsatçılar Birinci Mahmud'u da bu fırsattan istifadeye çağırmışlardır. Ancak Sultan Mahmud, bunu asla kabul etmemiş, tam tersine Avrupalı hükümdarlara mektuplar göndererek, onları da bu âdi fırsatçılıktan ve kan dökücülükten kurtarmaya çalışmıştır. Yazdığı nasihatlerde, savaşın kötülüklerini anlatmış, insanlık ve insan hakları namına barışa davet etmiştir.

Ne var ki muhataplarının seviyesi ve medeniyet anlayışları kendisi gibi olmadığı için söz dinletememiştir. İşte bu tavrından dolayı Batı kaynakları da, Sultan I. Mahmud'u o devrin tek âlicenap hükümdarı olarak takdirle anarlar.

Birinci Mahmud, kendi tebaasına da çok şefkat ve merhamet gösterirdi. Mesela, 1750 yılında İstanbul'a büyük zarar veren yangın sonrası, esnaf bir daha belini doğrultamayacak derecede zarar görmüştü. 12 saat süren yangın, neredeyse Mercan'da dükkân ve mal bırakmamıştı.

Bu felaket üzerine, Sultan I. Mahmud unutulmaz bir büyüklük göstererek, bütün bu çarşıların kendi kesesinden derhal yeniden yapılmasını emretmiştir. Bu emir kısa zamanda gerçekleştirilmiş ve çarşılar kagir olarak yeniden yapılmıştır.

Halk, bu tertemiz yürekli Padişahı çok sevmişti. Fakat onun ömrünün son iki yılı oldukça rahatsız ve hasta olarak geçmişti. Rahatsızlığın çok arttığı soğuk bir güne geldiği için, Cuma Selâmlığına çıkamamıştı. Oysaki padişahlar her cuma bir büyük camide namaz kılardı. Geliş ve gidişleri sırasında yapılan merasime, "Cuma Selâmlığı" denilirdi. Bu, devletin değişmeyen bir âdetiydi.

Sultan Mahmud'un bir defaya mahsus da olsa, rahatsızlığından dolayı Cuma namazına çıkmaması halk arasında hoşnutsuzluk meydana getirmişti.

Halkın ve kamuoyunun tesiri, âdet ve geleneklerin ciddiyeti padişahın mazeretini bastırdı. İkinci cuma günü Padişah namaza çıktı. Hava oldukça soğuktu. Padişah atına binemeyecek kadar takatsizdi. Namazdan sonra, Silahtar Ağanın koluna girerek ve oldukça zorlanarak atına binebildi. Saray kapısından girerken, Hakkın emri vaki oldu ve maiyyetinin kolları arasında vefat etti.

Bu olayı nakleden L. Castellan diyor ki: "Osmanlı'da sandıldığı gibi, padişahın emri ve iradesi her şeyin üstünde değildi. Onların da aşamayacağı ve tâbi olmak mecburiyetini hissedeceği kural ve kaideler, kanunlar vardı. Nitekim bu olayda da halkın baskısı, âdetlerin ağırlığı hükmetmiş ve padişah Cuma Selâmlığına ayakta duramayacak bir halde çıkmıştır. İşte bundan da anlaşılacağı üzere, padişahların istibdadı; örf ve âdetle, halkın istibdadından çok hafiftir."

• • •

Sultan I. Mahmud kendisinden geriye başta Ayasofya kütüphanesi olmak üzere, birçok kütüphane ve okul bırakmış ayrıca Patrona Halil isyanıyla bir süre faaliyetini durduran matbaacılığa da yeniden hız vermiştir.

KASAP DİMİTRİ'NİN DİKKATİ VE IV. MURAD HAN

Hıristiyan kasap, hayvanı keserken Besmele çekiyor. Müslüman arkadaş Şükrü Efendi'nin dikkatini çekiyor ve soruyor:

"Sen Hıristiyan'sın. Kesimde neden Besmele çekiyorsun? Kasap Dimitri şu ilginç cevabı veriyor:

"Kuzum Şükrü, bunu hepimiz yiyoruz. Müslüman da yiyor, Hıristiyan da... Müslümanların da içi rahat olsun, hem ben de vebal altında kalmayayım...

Olay, Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir'de geçiyor. Kasap Dimitri laiklik konusunda bilgi sahibi değildir, ama Osmanlı terbiyesinden ve zihniyetinden haberdardır. Kendisini içinde yaşadığı toplumun ve kültürün bir mensubu olarak hissediyor ve sürekli dostluk gördüğü Müslüman ahaliye bir cemilede bulunuyor...

Kasap Dimitri'yi bu güzel anlayışa getiren düşünce ve inanç atmosferinin özellikleri ne idi?

Bugün neden aynı özelliğin izlerini insanımız kendi dindarından bile göremez durumda?

Düşünmeye değmez mi?

• • •

Bu hoşgörü, saygı ve sevgi ortamı uzun tarihimiz içinde nakşedilmişti. Bu atmosferi oluşturan anlayışın bir hatırası şöyle yaşanır: Olayın kahramanı IV. Murad, Bağdat fet-hinden dönmektedir. Böbrek rahatsızlığının artması sebebiyle Diyarbakır'da bir süre dinlenmek ister. İşte bu Diyarbakır günlerinde, bir akşam Hünkâr, zengin ve itibarlı bir Süryani'nin konağında akşam yemeğindedir.

Gayet zengin ve itinalı hazırlanmış olan sofrada Sultan Murad da oldukça neşelidir. Ancak farkettiği bir husus, Padişahı meraklandırır. Bakar ki, ev sahibi, birçok yemeğe uzak duruyor, sadece belli bir iki çeşitle yetiniyor. Bu gözleminden emin olunca da hemen sebebini sorar.

Ev sahibi der ki:

"Hünkârım lütfen beni bağışlayın... Bizim bu ay içinde perhizimiz vardır. Dinimizin gereği olarak buna uymak ve bazı yemekleri yememek mecburiyetindeyiz...

Padişah, fevkalâde üzülür ve "Neden bana daha önce söylemediniz?" der.

Ve ekler:

"Ben Hakanım... Tebaamın yemediğini ben de yemem. Hane sahibinin yemediklerini derhal kaldırınız!"

Ve Süryanilerin perhizine uymayan yemekler hemen sofradan kaldırıverilir.

İşte kasap Dimitri'ye kesim sırasında Besmele çektiren anlayışın ilham kaynağı bu zihniyet idi...

Bu zihniyetin mayası da, İslâm ahlâkının güzel ve evrensel kurallarıydı.

SON PADİŞAHIN SON GÜNLERİ

Son padişah Sultan Vahdeddin, Osmanlı'nın can çekiştiği bahtsız günlerin şahidi olmuştı. Kendi saltanatında, Osmanlı saltanatının çöküşünü anbean izlemenin acısını yaşadı. Üstelik vatanı terkedişiyle de haksız olarak "hain" damgasını yedi.

Ne haindi, ne de satılmış... Osmanlı tarihi böyle bir sultanı hiçbir zaman tanımamıştı.

Ülkesini terkedişi tenkit edilebilir ve bu tercihin elbette hak verilmeyebilir. Fakat bu kararı durup dururken verdiğini söylemenin de insafsızlık olacağını kabul etmek gerekir.

Son Padişah, tacını tahtını ve ülkesini bilinmezliklere doğru terkederken dahi, kendisini zengin yaşatacak hiçbir imkânı kullanmaya tenezzül etmemiştir. Devletin bütün varlığı elinin ve emrinin altında iken, büyük bir fazilet göstererek, kendisine resmen verilenlerin dışında hiçbir şeyi alıp götürmemiştir.

Üstelik parmağında taşıdığı bir değerli yüzüğü de makbuz mukabili hazineye bırakıp gitme âlicenaplığını göstermiştir.

İtalya'da ömrünün son günleri borç harçla geçmiş, hatta birikmiş bakkal kasap hesapları yüzünden tabutuna haciz ko-

nulmuştur. Böylesine bir tenezzülsüzlük içinde, devletin malını yemektense perişanlık içinde yaşamayı göze alabilmesi, onun bütün hatalarını affettirecek cinsten bir yüce gönüllüktür.

Son Sultanın bir başka güzelliği de, kendisine bu anlayışsızlığı reva görenlerin aleyhinde hiç konuşmamış olmasıdır. Türkiye Devleti'nin aleyhine ve zararına olacak şekilde ne konuşmuş, ne de herhangi bir davranışta bulunmuştur.

Osmanlı Sultanı ve Müslümanların halifesi olmanın verdiği vakar ve haysiyeti hakkıyla temsil etmiştir. Bu sıfatlarını ömrünün sonuna kadar hiç istismar etmemiş ve ettirmemiştir.

Şimdi eline geçen en küçük devlet imkânlarını sonuna kadar yiyip tıkınanları görünce, son Padişahı bir kere daha rahmetle anıyoruz.

SON SADRAZAMIN NAMUSLU TAVRI

Osmanlı düşerken bile bazı özelliklerini yitirmemiş... Bir başka deyişle bazı kişiler, Osmanlı ahlâk ve faziletini son ana kadar korumaya çalışmışlar.

İşte onlardan biri... Son sadrazamlardan Ali Rıza Paşa... Osmanlı'nın son döneminde çok çeşitli bakanlıklarda bulunan Paşa, nihayet 2 Ekim 1919'da Padişah Vahdeddin tarafından sadrazam yapıldı. Ali Rıza Paşa sadrazam (başbakan) olunca, büyük bir tüccar olan eniştesini çağırması ve şöyle demiş:

"Enişte, ben bugün sadrazamlığa tayin edildim. Siz büyük bir tüccarsınız. Tabii ki tüccarlığınıza devam edeceksiniz. Fakat ne kadar meşru ve doğru kalırsanız kalınız, halk sizin kazancınızı bizden bilecektir. Eski başarılı tüccarlığınızı hesaba katmayacaktır. Ben de bu şartlar altında otoritemi ve itimadımı kaybedeceğim. Bu sebeple, ya ben sadrazamlıktan istifade edeyim, ya siz tüccarlıktan vazgeçiniz."

Enişte Bey bu yaklaşımı çok yerinde buldu ve şöyle dedi:

"Paşa, siz sadrazamlıkta kalınız. Ben ticaretten vazgeçeyim. Milletin kârı ve menfaati, şahsın kârı ve menfaatin-den daha üstündür. Bu itibarla benim ticareti terk etmem daha isabetli olur."

Bu olumlu yaklaşım, hemen de icraata geçirildi ve Enište Bey, ticarî hayatına son verdi. Ali Rıza Paşa da bu olumlu yaklaşım üzerine, Göztepe'deki köşkünü eniştesine tapuladı.

Fakat altı ay sonra Ali Rıza Paşa sadrazamlıktan alındı. İşgal altında bulunan İstanbul'da, İngilizler her önemli icraata karışıyorlar ve engelliyorlardı. Özellikle de Ali Rıza Paşa'nın Sivas Heyet-i Temsiliyesi ile olumlu bir ilişki kurması ve böylece Milli Mücadele'yi resmen tanıması bar-dağı taşırmıştı.

Ali Rıza Paşa sadrazamlıktan alınınca Enište Bey geldi ve dedi ki:

"Paşa, artık sadrazamlıktan ayrıldınız. Ben de tekrar ticarete başlıyorum. Göztepe'deki köşkünüzün tapusunu alınız..."

Paşa bu teklifi kabul etmedi:

"Evet Enište, yeniden ticarete başlamak hakkınızdır. Fakat köşkün tapusunu alamam. Çünkü siz benim sadrazamlığım zamanında ticareti terk etmekle, onun gibi birkaç köşk parası zarar ettiniz."

Enište Bey'in bütün ısrarı boşuna gitti ve Paşa, köşkünün tapusunu geri almadı.

BİR PADİŞAH TORUNUNUN HÜZNÜ

Nesli azalmış bulunan İstanbul efendilerinden biriydi... Hali, tavrı, sözü, sohbeti, sevecenliği, içinde muhafaza ettiği vakarı ile kalabalık içinde bile hemen seçiliveren bir beyefendi idi...

Onu ilk defa bir kitapçı dükkânında tanımıştım. Yığınlarla duran kitaplar arasında, eski bir tarihin sayfalarına dalmıştım. Oradakilerin gösterdiği itibar, saygı ve sevgi ile birlikte, benim de gözlerim Beyefendi'ye kaydı. Kısa bir süre içinde de gönlüm ona bağlandı. Kendisine gösterilen sandalyeye biraz zorca oturdu. Çünkü çok genç de olsa bir başkasının kendisi için kaldırılmış olmasından hiç hoşlanmadı.

Tanıyanların itibarları, hürmetleri onu bir hayli sıkıyordu. Bir an önce bazı kitaplar sorup ayrılmak istediğini belli etmek zorunda kaldı.

Bu cezbe ve cazibe yüklü adam kimdi?

Asaleti nereden geliyordu?

Nasıl da böyle ilginç, kültürlü, nezahet ve nezaket timsali adamla tanışmamıştım.

Ben bu duygular içindeyken, o işini bitirmiş ve veda edip çıkmıştı bile...

"Beyefendi'yi tanıyamadım" dedim. Kitapçı dost, "Nasıl olur! Beyefendi Sultan Abdülhamid Han'ın torunudur. Çoktan tanıştığınızı sandığım için tanıştırmadım" mealindeki açıklamalar yaparken, ben de elimdeki eski tarih kitabını bıraktım ve hemen dışarıya fırladım. Bir süre peşinden yürüdüm. Ancak bir türlü heyecanımı yenip yanına yaklaşamıyordum.

Ne var ki birkaç dakika yürüdükten sonra, sanki beni hissetti ve döndü. Bir anda gözgöze gelmiştik. Gözlerindeki sevgi dolu ışık bana cesaret verdi. Tanışmak istediğimi söyledim.

Elini uzattı:

"Fethi Sami..." dedi. Büyük bir nezaketle elini benden kurtardı ve öpmeme fırsat vermedi.

Londra'da yaşıyordu. O gün yapacağı işleri vardı. Bir gün sonra da gidiyordu. Yardım kabul edemezdi. Şükürler olsun kendi işlerini görecektik kadar gücü kuvveti yerindeydi.

Tanıştığımıza çok memnun oldu. Daha doğrusu o böyle söyledi, ama ben gerçekten bir hazine keşfetmiş gibi oldum. Daha sonra rahmetli Pertev Zapsu ile bir görüşmemizde Fethi Sami Bey'den bahsettim.

"Hanedanın yaşayan en bilgili, en kültürlü ve muhterem bir mensubudur. Ondan yararlanacağımız çok şey vardır" dedi.

Fakat daha sonraki görüşmelerimiz genellikle telefonla oldu. Fethi Sami Bey, zaman zaman Türkiye'ye geliyor. Ancak bu gelişlerini 29 Mayıs'a denk getirmekten büyük bir haz alıyor. Fetih günü İstanbul'da olmak, ona padişah torunu olarak ne gibi duygu ve düşünceler ilham ediyor?

Bu çerçevede İstanbul intibalarını sormuştum. Dedi ki:

"İstanbul'da nefes alıyorum. Kendime geliyorum. Geride kalmış birçok yılın mahrumiyetini telafi etmeye çalışıyorum.

"İyi de oluyor. Sarayları, köşkleri, tarihî mekânları geziyorum. Ancak, en çok duygulandığım şey, dedemin evine bilet alarak girmek. İçinde doğduğum ve çocukluğumun bir bölümünü yaşadığım baba-dede ocağına bir turist gibi girmek ne büyük bir hüznü yüklüyor yüreğime bilemezsiniz...

"Bu karmaşık bir duygu. Şükürler olsun, kadere imanımız vardır. Ve bugün için geçmişle ilgili hiçbir takıntımız da yoktur.

"Şimdi tarihe ve milletime malolmuş ecdat eserlerine eskiye göre daha çok sahip çıkıldığını müşahade ediyorum ve çok seviniyorum.

"Duam, vatanımızın, milletimizin düşman şerrinden emin olması ve daima daha güçlü olarak var olmasıdır."

OSMANLI'NIN İHLÂSİ

İhlâs, bir işi sırf Allah için yapmak demektir. Dolayısıyla ihlâs, ibadetin özü, esası ve ruhudur. İhlâslı az ibadet, ihlâssız çok ibadetten daha hayırlıdır.

Osmanlı'nın yücelip yükselişinde, başarılarının temelinde hep bu Allah için olmak, Allah rızası için yapmak vardır.

Osmanlı'nın her döneminde bu ihlâsın çok ilginç ve ibretli örnekleri vardır. İşte Mustafa Naili Paşa da bu ihlâs örneklerinden birinin ders alınması gereken güzel bir örneğini vermiştir. 1880'li yıllarda Mustafa Naili Paşa, Anadolu'dan özel metodlarla seçtiği 100-150 talebenin bütün eğitim-öğretim masraflarını karşılamayı âdet edinmiştir. Bu âdetini yıllardır devam ettirmiş, bu seçkin öğrencileri bizzat kendisi konağında misafir etmiştir.

Bu güzel hizmeti sırasında asla taviz vermeden ısrarla uyguladığı bir prensibi vardır: Bu ilim yolcusu gençler, Mustafa Naili Paşa'yı, ortalama üç yıl süren tahsil süreleri içinde ancak iki defa görebiliyorlardı.

Birinci görüşme, yeni geldiklerinde, başarı dilemek ve moral vermek için...

İkinci görüşme de, öğrenim bittiğinde, vedalaşmak ve iyi dileklerini bildirmek için...

Paşa, Fransız Büyükelçisi Kent Bertrande ile yakinen tanışır, görüşür. Fransız Büyükelçi, Paşa'nın bu tavrını öğrenir ve sebebini çok merak eder. Nihayet bir gün dayanamayıp sorar. Paşa şu cevabı verir:

"Bizim inançlarımız içinde beşerî hizmetler her sahaya şamildir. Ancak bunların içinde en kıymetlisi ilim, irfan ile uğraşanlara imkân sağlamaktır. Çünkü dinimiz ilim üzerine kurulmuştur.

"Her hizmet gibi bu da, sadece Allah rızası için yapılır. Hizmetin hayır sahibi için en yüksek karşılığı, Cenab-ı Hak katında makbul olmasıdır. İncamımıza göre, insanın yaptığı hizmeti teşhir etmesi, hele de çıkarına alet etmesi, sevabını giderir, azaltır. Oysaki asıl kazanç, Allah'ın vereceği uhrevî ücrettir. Zira kalıcı ve ebedî olan bir kazançtır o...

"İkinci sebep ise, okuttuğum çocuklardan haksız bir menfaat elde edilmemesidir. Çünkü bunlar yarın benim gibi devletin yüksek makamlarına çıkabilirler.

"Benim ailemden birileri onların makamlarını kendi çıkarları için kullanmaya kalkabilir. O zaman da benim Allah rızasını hedeflemiş olmam boşa gider.

"Üçüncü sebep ise, her vesileyle sık sık karşılırlarına çıkar-sam, onlarda bana karşı minnettarlık hislerini sürekli tazelemiş olurum. Böylece sevabın da günahın da mahremiyetini ihlâl etmiş olurum. Onlar, sevap kazanmak için Cenab-ı Hak rızasını, günahları için de Onun rahmetini, mağfiretini istemelidirler. Onlar beni memnun etmek ve benden özür dilemek alışkanlığını önde tutarlarsa, ben mütevazî hizmetle onlara olumsuz bir alışkanlık aşılamış olurum."

Bu açıklamaları dinleyen Fransız elçinin kafası iyice karışır. Çünkü o Avrupa kültürüyle yetişmiş olduğu için, her

şeyi maddî menfaatler açısından değerlendirmektedir. Bu sebeple Mustafa Naili Paşa'ya şöyle der:

"Bu kadar iyiliğin, yardımın size hiç mi faydası olmayacak? İnanılmaz bir şey bu!"

Paşa da şu isabetli cevabı verir:

"Ekselans, işte sizinle bizim aramızdaki en önemli fark bu... Bizi biz yapan bu değerlerdir."

Ancak Fransız elçi, maddî karşılık istemeden yapılan bir hizmeti asla anlayamayacağını gösteren şu soruyu sormaktan kendini alamaz:

"Peki bu anlayış, böyle ilelebed devam edip gidecek midir?"

Mustafa Naili Paşa, kendi üzerine düşeni yapmanın rahatlığı içinde der ki:

"Orasını bilemem. Ama devam etmesini temenni ederim. Çünkü, bu gelenek devam ederse, bu devlet de devam eder. Aslını, özünü inkâr eden, terkeden, hayatiyetini devam ettiremez!"

Bu değişmez bir kaidedir.

Herhalde Mustafa Naili Paşaların ihlâsı, yani hizmeti Allah rızası için yapma anlayışı devam edemedi ki; Osmanlı Devleti, bu konuşmanın üzerinden 40 yıl geçtikten sonra artık yaşamıyordu.

OSMANLI FARKI

Yalnız yaşayan bir hanımefendidir. Onu tanıyan herkesin "Hacı Anne"sidir. Neşe, huzur ve teselli kaynağıdır. Ondan bu manevî yardımı alanların yaşı, cinsiyeti, dini, mezhebi, milliyeti çok çeşitlidir. Fakat ona göre, sadece insan olmaları önemlidir. Tıpkı Osmanlı Devleti gibi yetmiş iki milleti kucaklar.

Evinde bir gün, Pakistanlı bir genç görülür. Çünkü, kalacak yeri olmayan bu doktora öğrencisi ona sığınmıştır. Bir başka gün bir Malezya racası, Osmanlı hatırası eşyayı ve daha da önemlisi yaşayan nezaketi görmek istemiştir.

Bir başka gün bir Alman'a kültürümüzün inceliklerini göstermektedir.

Fakat evinin devamlı misafirleri kedilerdir. Aslında sokağın ve hatta komşu sokakların kedileri de onun himayesinde ve ihtimamlı bakımı altındadır. Penceresinin müdavimi güvercinlerle de ahablığı oldukça iyidir. Onların da doyurulması, hatta yaralılarının bakım ve tedavisinden Hacı Anne sorumludur.

Babası meşhur ve mübarek bir âlim olan Alasonyalı Hacı Cemal Öğüt merhumdur. Hem hitabeti, hem de hâlâ basılmakta olan eserleriyle hizmeti büyük olan bir büyük... Hacı

Anne, baba hatıralarına tamamen sadıktır. Hatta bu sadakatıyla nefes alır-verir dense yeridir.

"Hayatımın en güzel günleri ona baktığım ve duasını aldığım günlerdi" der. Bugünkü sıhhatini, kendi hizmetini kendisi görebilme başarısını onun en sık yaptığı duaya bağlar. Cemal Efendi onun için, "Rabbim seni yormasın, akıbet günün hayrolsun" dermiş sürekli...

Hacı Anne, şimdi hayatta olan babasının hocasının kızı olan Fetanet Hanım'a hizmet etmeye çalışır. Çünkü babası da hayatında, Fetanet Hanım'ı her ziyaretinde, yaşça ondan biraz büyük olmasına rağmen, "Hocamın yadigârıdır" diye hürmet edermiş; ayakta karşılar, hürmette ve hizmette kusur etmemeye çalışmış.

Hacı Cemal Efendi 29 Mart 1966'da vefat etmiş. O gün ölmeden önce Hacı babasını bir güzel yıkamış, tırnaklarını kesmiş. Tabii çok kıymetli dualara mazhar olmuş.

Bir ara, "Hakkını helâl et kızım" bile demiş... Aslında babasından yıllarca önce kaybettiği annesi de aynı talepte bulunmuş. "Çok utandım ve anneme verdiğim cevabı tekrarladım babama:

"Esağfirullah babacığım, siz hakkınızı helâl ediniz. Hiç evladın babasında hakkı olur mu?"

Cemal Efendi Hoca, o gün dışarı çıkmış, cami cemaati, bakkal, kasap, komşu herkesle helâlleşmiş. Ve akşam namazının tesbihatını yapamamış. Seccade üstünde son nefesini verip, Hakka yürümüş...

Hacı Anne, iki kardeşinin, annesinin, babasının vefatlarını, acılarını hâlâ içinde taşıyor. Ancak, görür gibi inandığı ebediyet âleminde onlarla buluşacağını biliyor. Bu bakımdan âhiret yolculuğuna hazırlanış; Bursa'ya, Kütahya'ya, Konya'ya gidiş hazırlıklarından farksızdır.

Hacı Anne ara sıra kalp krizi geçirir. Bu sebeple, her odasında, banyosunda, hemen bulunacak şekilde dil altı hapı, iğnesi hazır durur. İhtiyaç doğduğunda hemen hapını alır, iğnesini de kendisi yapar. Bu ilaçların yanı sıra zenzemi de el altındadır.

“Kadir gecesiymi” diyor, “şiddetli bir kriz geldi. Hapımı aldım, iğnemi yaptım. Fakat baktım öncekilere benzemiyor. Tamam dedim yolculuk var bu sefer. Zenzemi de içtim. Kelime-i Şahadetimi çektim. Rabbim şükürler olsun ki, emanetini böyle bir mübarek günde alıyorsun dedim.

“Okumaya başladım. Bir de ne göreyim! Her şey başkalaşıverdi. Ağrı, acı, sancı geçiverdi, düzeldim.”

• • •

Hacı Anne halen gazete, dergi ve özellikle de kitap okumaya devam ediyor. Artık gözleri iyice zayıfladığı için, okurken gözlüğüne ilaveten bir de pertavsız (büyüteç) kullanıyor. “Allah kitapsız etmesin” diyor ve babasının altı bin ciltlik kütüphanesini anlatıyor. Bu harika kitaplar şimdi İstanbul İlahiyat Fakültesinde okuyucularını bekliyor.

Hacı Anne’nin duvarları şu anda da müze gibi... Tablolar, hatlar, fermanlar tarihî fotoğraflar, şiirler ve çiçeklerle süslü. Ancak onlar arasında bulunan bazıları mahzun duruyor. Çünkü, rahmetli Mehmed Akif’in baba ocağını da kül eden meşhur Fatih yangınından çıkmışlar.

Ancak içlerinden biri, çok daha mahzun duruyor. Bez üzerine el işlemesi bir eser bu. Bayrağımızın motifleri arasında bulunan bir kısmın söküldüğü, geride kalan izlerinden belli oluyor.

Hacı Anne’ye soruyorum:

“Bu çerçevede yangın emaresi yok, ama yine de fire vermiş benziyor...”

“Evet evladım, o Sarıg zel’deki evimizde değildi, yanmadı. Ama çok daha acı olan bir başka yangına uğradı. Babam Mısır’da bulunan son Osmanlı  eyh lisl mı Mustafa Sabri Efendi ve oğlu İbrahim Bey’le mektupla ırdı. Meğer o tarihlerde mektupları kontrol ederlermi . Evimiz bu sebeple    defa basıldı. Bir defasında iyi niyetli bir komiser, bu levhayı görmüş ve babamı ikaz etmiş:

“Hocaefendi, bu levhayı derhal imha et. Eğer resmi makamlara intikal edecek olursa, kendini kurtaramazsın.”

Hocaefendi de bu güzel eseri imha etmeye kıyamamı , fakat ayla yıldızın arasına eski harflerimizle yazılmış bulunan “Padi ahım çok ya a” cümlesini s kt rm  . Şimdi o kısmadaki delikler, kurumu  göz pınarları gibi duruyor.

• • •

Hacı Anne, evinin bir köşesinde duran tarihî kütüphaneyi gösteriyor:

“Bu, ders vekili dedem Hacı Ali Efendi’ye aitti. Ben  imdi her bayram onu ziyaret eder, öperim, dedemin ellerini  p yormu  asına.”

Osmanlı devrinde ders vekili demek, bütün medreselerin idaresinden sorumlu bir makam demekmi . Benzetmek gibi olmasın,  imdiki Y K başkanlığı gibi.

Hacı Ali Efendi hiç evlenmemiş. Aynı konakta ya amı lar onunla. Bir gün zenci dadı, Hacı Ali Efendi’den m jdelik istemi . Sebebini sorunca da “Bir torununuz oldu” cevabını almış. Bunun  zerine, “Allah Allah, bizim Münire hamile miymi ?” demekten kendini alamamış. Aynı evde ya ıyor, ama böyle bir doğumdan o ana kadar hiç haberi olmuyor.

Doğan yavrunun kız olduğunu öğrenince de, “ yleyse adı Hikmet olsun” diyor. Bu sebeple Hacı Anne’nin adı Hikmet oluyor.

Hacı anne mutlu bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirmiş. O günleri anlatırken öylesine huzur buluyor ki, dinleyenler de o mutluluktan nasipleniyorlar.

“Peki bu kadar düzenli, neşeli ve mutlu bir aile yuvasında hiç kavga, kırgınlık, kızgınlık olmaz mıydı?” diye soruyorum.

“Olurdu, ama” diyor, “o da nezaketle, kibarca, insanca olurdu.”

Aile kırgınlığının insancasını da şöyle açıklıyor:

“Eğer babam anneme gücenmişse, eve gelince, elindeki paketi anneme değil; ya bana, ya da kardeşime uzatırdı. Biz kırgınlığını ancak o an farkederdik. Fakat babam bu durumu fazla uzatmaz, ertesi gün, “Hanım, kahvaltımız hazır mı?” diye seslenirdi.

Eğer annem babama gücenmiş ise, babamı karşılamaya çıkmazdı. Biz, “Anneceğim babamız geliyor” derdik. O hiç aldırış etmez; ya bir kitap, gazete okur koltuğunda, ya da mekik oyasıyla meşgul olurdu. O zaman dargınlığını anlardık. Ancak annemin dargınlığı bir ay bile sürebilirdi.

Babam akşam ve yatsı namazlarını da camide kılardı. Yatsıdan sonra sohbet etmiş ve mutaddan fazla gecikmişse, annem sitem ederdi. Babam bunu önlemek için, çok geciktiği zamanlarda kapıdan girer girmez şakalar yapar, hatta bazen amuda kalkardı. Cebinden paralar dökülür, köstekli saati sallanırdı. Annem şöyle bir bakar ve tebessüm ederek:

“Bu halinizle nasıl da hoca olmuştunuz?” der, sofraya yürürdü. Babam böylece işi tatlıya bağlardı.”

Hocaefendi, İstanbul’da ilk özel otomobil sahiplerinden biri. Aynı zamanda ilk radyolardan biri de ona ait. Ve Hacı Anne, ülkemizin ilk hanım sürücülerinden biri. Cemal Efendi maaşını alır almaz, arabanın bagajı hediyeelik eşya

ile doldurulur ve İstanbul'un kenar mahallelerine gidilerek, sokaklarda oynayan çocuklar sevindirilir.

"Ancak" diyor, Hacı Anne; "Bu çocukların sevincini yeteri kadar göremezdim. Çünkü babam, "Hemen gidelim, görünmeyelim" derdi.

"El emeği göz nuru ile geçinen insanlarımıza çok acırdı. Bir gün, sokağımızdan yoğurtçunun sesi duyuldu. Çok soğuk bir kış günü idi.

"Kızım yoğurt al" dedi.

"Babacığım, evde yoğurdumuz var."

"Kızım sen yoğurt al, harcayacak bir yer bulursun. Bulamazsan komşulara verirsin."

"Ama niçin der gibi yüzüne baktım. Dedi ki:

"Kızım, bu adamcağız satabilseydi, üçüncü defa bu soğukta bizim sokaktan geçer miydi?"

"Yoğurtçunun artık satışı bitirmiş olarak evine, çoluk çocuğuna dönüyor olması, babamı o gün fazlasıyla sevindirmeye yetmişti."

• • •

Cemal Efendi'nin oturduğu eski İstanbul konağının alt katında fakir fukaraya kiraya verilen birkaç bölüm vardır. Bir gün bu kiracılar Hacı Anne'yi ziyarete gelirler. Çalışma odasından çıkıp bu kalabalığı gören Hocaefendi sorar:

"Kızım, kim bu hanımlar?"

"Kiracılarımız, Babacığım"

Hocaefendi Hikmet Anne'yi yanına çağırır ve ikaz eder:

"Kızım bu sözde enaniyet ve gurur var. Cenab-ı Hak bize bu imkânı, böbürlenelim diye değil, şükredelim diye verdi.

Niçin misafirlerimiz demiyorsun da, kiracılarımız diyor-
sun?"

• • •

"O devirde insana hürmet vardı evladım" diyor Hacı Anne. Ve devam ediyor:

"Ekmek bile geniş yazma mendillere sarılarak getirilirdi eve. Kokusuyla, görüntüsüyle fakir fukaranın nefsi çekmesin diye... Bu geleneğe azınlıktan olan gayr-i müslimler bile uyardı. Bizim mahallenin Rum bakkalı Sava, şehit ailelerine veresiye ekmek verirdi. Savaş sırasında bile, böylesine bir dayanışma vardı aramızda. Ne de olsa onlar Osmanlı Rumları idi."

İstiklal Savaşı'ndan sonra, Ankara'da Büyük Millet Meclisi kurulunca, Hocaefendi'yi İstanbul milletvekili yapmak istemişler. Fakat o kabul etmemiş:

"Biz vatan, millet ve din için çalıştık. Hizmetimi siyasete alet etmem" demiş.

Hocaefendi'ye Allah'tan rahmet, Hacı Anne'ye de hayırlı uzun ömür dileriz.

OSMANLI, MÜSLÜMAN OLMAYANLARA NASIL DAVRANDI?

Yeryüzü birçok büyük medeniyet görmüştür. Fakat Osmanlı'nın vardığı insanlık zirvesine hiçbir yetişememiştir. Bütün insanlığı hiçbir ayırım yapmadan kucaklayan, kuşatan ve mutlu eden bir medeniyet kurmak Osmanlı'ya nasip olmuştur.

Öteki medeniyetleri temsil eden devletler ise, sundukları ikbal ve menfaatlerden sadece hakim milletin istifadesini sağlamışlardır. Osmanlı'da hakim millet Türk idi. Ancak devletin sunduğu mutluluk, huzur ve maddî, manevî diğer bütün kazanımlar, devletin bütün tebaasına paylaştırılmıştır.

Batılıların medeniyetin kaynağı saydığı Yunan-Roma milletleri ise, kendilerinden başkasını asla birinci sınıf insan yerine koymamışlardır. Birinci sınıf saymamaları da yetmemiş, başkalarını barbar bilmişler, bu insanlara da her türlü işkenceyi normal bulmuşlar.

Osmanlı ise, himayesine alıp yönettiği her topluluğu hürriyet ve adaletle korumayı kendisine asli bir görev bilmiştir. Osmanlı yönetimini kabul etmiş herkes aslen Osmanlı sayılmış, devlet asıl hakim unsur olan Türk adını bile bu ilkesi dolayısıyla telaffuz etmemiştir.

Bu sebeple de, hangi dine, hangi millete, hangi mezhebe mensup olursa olsun, Osmanlı bayrağı altında toplanan herkesi 'OSMANLI' kabul etmiştir. Devletin adını da 'OSMANLI DEVLETİ', ya da 'DEVLET-İ ALİYYE' (Yüce Devlet) olarak belirlemiştir.

Bu da gösteriyor ki Osmanlı, bütün insanlığa hak ve adalet getirecek bir misyonu üstlenmiş, bunu da, İ'LA-YI KELİ-METULLAH (Allah adını yüceltmek) olarak belirlemiştir.

Osmanlı böylesine cihanşümul (bütün dünyayı kapsayıcı) bir ideal peşinde iken, Avrupa'da milletler çeşitli ırk ve inançların bir arada yönetilebileceğini hayal bile edemiyorlardı. Hatta aynı din ve inançtan gelmiş olanları bile bir devlet çatısı altında tutamıyorlardı. Bu sebeple de aynı dinin çeşitli mezhepleri arasında, yıllarca süren kanlı savaşlar çıkıyordu.

Osmanlı'nın temel özelliği, değişik düşünce ve inanç sahipleri toplulukları tek siyasi çatı altında toplayıp adaletli bir biçimde yönetmektir.

Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren bu özelliğini uygulamaya koyduğu için, birçok millet, kendi rızaları ile onun himayesini istemişler ve yönetimini benimsemişlerdir. Osmanlı'nın kısa zamanda harika bir genişleme göstermesinin temel sebebi budur. Adaleti, insanlığı, güveni ve eşitliği isteyen insanlar, Osmanlı'yı davet etmişlerdir. Çeşitli topluluklar arasında ne din, ne mezhep, ne de sınıf çatışmasına asla meydan verilmemiş, herkes birbiriyle kaynaşıp aynı milletten olma bilincine ermiştir. Etnik kökeni, inancı, felsefesi ne olursa olsun, bütün halk kendisini büyük bir heyecanla Osmanlı olarak tanımlıyordu.

Toplumlar ve çıkarlar arasındaki bu dengeyi kurmayan diğer milletler ve medeniyetler kısa sürede yıkılıp gitmişlerdir. Fakat Osmanlı, kendi asli milleti olan Türk'ü bile

diğer milletlerden görünür bir önceliğe tâbi tutup, diğerlerinin rahatsız olmasına fırsat vermemiştir. Bütün ırklara eşit mesafede durmuş, asla ırkçılık yapmamıştır.

Osmanlı ırkçılık, adaletsizlik ve özel imtiyazlı sınıflar oluşturmuyarak, toplumda tam bir denge kurmuştur.

İşte bu sağlam toplumsal denge sebebiyle bütün milletler en mutlu yıllarını Osmanlı hakimiyeti yıllarında yaşamışlardır. Eğer dış tahrikler olmasa ve Osmanlı bu dengeyi bozacak zaafllara düşer olmasaydı, daha uzun asırlar bu güzel devlet devam edecekti.

Çünkü Osmanlı'nın son asrında bile, onun yerini dolduracak bir devlet görünmüyordu. Hâlâ da bıraktığı boşluk devam etmekte, çekildiği her yerde huzursuzluk had safhada bulunmaktadır.

Rumelide, Kafkaslarda, Ortadoğuda hâlâ devasız bir başboşluk ve düşmanlık bütün hızıyla sürmektedir. Eski Osmanlı topraklarının hepsinde, o yüce medeniyete karşı derecesi azalmayan bir hasret yaşanmaktadır. Osmanlı çıkıp geldiği her yerde çamla çirayla aranmaktadır. Sömürgeci devletlerin, özellikle de İngiltere'nin yaptığı bütün yalan propagandalara rağmen, özlemle aranıyor Osmanlı.

Bu propagandaların özü, Osmanlı'nın sömürgeci olduğudur. Oysaki en son ve ciddi araştırmalar Osmanlı'nın asla sömürgecilik yapmadığını ispat ediyor. Osmanlı aldığından fazlasını vermiştir. En az verdiği kendi asıl ve asil gücü olan Anadolu'dur.

Başka ırk ve milletleri yabancı görmemiş, aşağılamamış, hor görmemiş, hele de hiç zulmetmemiştir. Tabii ki bunlar genel kurallardır. 600 yıl içinde bu kuralları çiğneyenler de olmuştur. Ancak, diğer büyük güçlerin kurduğu devletlerle

karşılaştırılırsa, en temiz, en adaletli ve en insanî olanı Osmanlı'dır.

Mesela Osmanlı, Roma İmparatorluğu gibi, insanları; efendi, asil, köle diye ayırmamıştır. Toplumun en alt katında duran birini en üst kata taşıyabilmiştir. Osmanlı'da bu manada insan ayırımı ve bölücülük yapılmamıştır. Herkes Allah'ın kulu olarak eşit görülmüştür.

Osmanlı sömürgecilik yapmamıştır. Hatta sömürgeci bir zihniyet intibai vermemek için, adına imparatorluk bile dememiştir. Osmanlı'ya başkaları imparatorluk demiştir. Çünkü böylesine büyük bir dünya devleti kuran her millet imparatorluk olmuş, işgaller yapmış; zayıfları, küçükleri sömürmüştür. Osmanlı'nın kendine yakıştırdığı isim, DEVLET-İ ALİYYE'dir. Yani Yüce Devlet...

Yüce devlet adına layık olacak yücelikleri, yüksek ahlâk ve fazileti esas yapmışlar ve mümkün merteye bu prensipten ayrılmamaya da gayret etmişlerdir. Zaten bu prensipler çiğnendiği zaman da devlet ayakta duramamış ve yıkılmıştır.

Osmanlı öylesine sağlam bir toplum yapısı oluşturmuştur ki, XIX. asırda bile, Hristiyan olsun, Müslüman olsun hiçbir milletin Osmanlı'dan ayrılması, kopması düşünülemezdi. Böylesine kaynaşmış milletlerin peşpeşe kopmaları, emperyalist dış tahriklerle sağlanmıştır. Tabii ki bu tahriklerin etkili olması, Osmanlı insanının iç dünyasının zayıflaması, inanç bakımından, dostluk ve kardeşlik duyguları bakımından gelişmeleriyle mümkün olabilmıştır.

Osmanlı'nın kısa zamanda büyük bir gelişme ve genişleme göstermesini sadece kılıç kuvvetine ve askeri sahadaki üstünlüğüne bağlamak yanlıştır. Yükseliş ve yücelişin çok önemli manevî sebepleri de vardır.

Mesela, istimâlet siyaseti, gerek Rumelide ve gerekse Anadolu'da Osmanlı'ya büyük avantajlar kazandırmıştır. İstimâlet denilen bu uzlaştırıcı siyaset ile, yerli gayr-i müslimler, çeşitli vaatlerle ve gönülleri yapılarak kazanılmıştır.

Bu siyasetin gereği olarak, İslâmın Müslüman olmayanlara tanıdığı haklar, can ve mal güvenliği, din ve inanç serbestliği onlara etkili ve inandırıcı bir biçimde anlatılmıştır. Ağır vergi yükü altında ezilenler kurtarılmış, ödedikleri miktarlar azaltılmıştır.

Dolayısıyla da, birçok gayr-i müslim şehir ve kasaba kendiliğinden ve gönül rızasıyla Osmanlı yönetimini kabullenmiştir.

Yönetime yeni katılan yerlere göçmen Türk toplulukları yerleştirilmiştir. Böylece, kendilerini yeni tanıyanlara örnek gösterecekleri toplulukları komşu etmişlerdir. Böylece birçok yeni Müslüman kazanmışlardır. Ancak bu örneklerle bakarak Müslüman olmayanlar da, İslâma sempati ve sıcaklık duyan dostlar haline dönüşmüşlerdir.

Ayrıca yeni fethedilen topraklara, ilim yuvaları, vakıflar, mabetler yapılmış, böylece sağlam bir kültür altyapısı oluşturulmuştur.

Oturdukları toprakları harabeden ve zulümden kurtaran yeni yönetimi, eski yerliler hemen benimsemişler ve sevmişlerdir. Osmanlı, getirdiği adaletli düzen sayesinde, asırlar boyu bir avuç kuvvetle koca Balkanları, Rumeliyi elinde tutabilmiştir. Osmanlı sulh, sükûn, huzur getirdiği için her millet, her din mensubu büyük bir mutluluk içinde iyi komşuluk ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Bu bakımdan bu güzel örnekleri gören daha uzak diyarların insanları Osmanlı'yı davet etmişler ve onun yönetimini gönüllü olarak kabullenmişlerdir.

Osman Gazi, Rum komşularının çoğu ile dostça ilişkiler kurmuştu. Bu iyi ve insanî ilişkiler sayesinde birçok Rum topluluğunu kendi yanına çekmişti.

Orhan Gazi, Bursa fethedildikten sonra, Rumlara şehri neden teslim ettiklerini sormuştu. Şu cevabı verdiler:

“Sizin devletinizin günden güne yükseldiğini ve bizim devrimizin geçtiğini anladık. Babanızın idaresinde geçen köylülerin memnun kalıp bir daha bizi aramadıklarını gördük ve biz de bu rahatlığa heves ettik.”

Osmanlı'nın ilk devirlerinde Göynük ve Taraklı Yenicesi yöreleri fethedilmişti. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa, buralardaki Hristiyanlara çok iyi davranmıştı. Daha doğrusu, Osmanlı'nın genel geçerli prensiplerini, İslâmın emrettiği adaleti uygulamıştı. Bunun üzerine Hristiyanlar şöyle demekten kendilerini alamadılar:

“Ne olaydı, bunlar bize daha önce bey olaydı...”

Birçok köylü de bu adalet ve insanlık karşısında, eski dinlerini bırakıp Müslüman olmuştu.

Osmanlı Sultanları, daima Hristiyan tebaanın haklarına büyük bir ihtimam göstermişlerdir. Çünkü Hristiyanın hakkını yemek, Müslümanın hakkını yemekten daha büyük bir vebaldi onlara göre. Belki bir sebeple Müslüman hakkını helâl edebilirdi, ama Hristiyanın helâl etmesi çok daha uzak ihtimaldi. Oysaki helâllik alınmayan kul haklarını ise, Cenab-ı Hak affetmiyordu.

Yıldırım Bayezid gibi şiddetli bir hükümdar bile, Hristiyanlara hürriyetler vermiş, onları huzuruna alarak gönüllerini almış, itibar etmiştir.

Osmanlı'ya karşı pek de sempatik durmayan bir Bizans tarihçisi, bakınız II. Murad Han hakkında neler söylüyor:

“Düşmana karşı babasından daha yumuşak davranırdı. Allah bilir ki Murad, halka karşı daima iyilikte bulunurdu. Bu iyiliği yalnız kendi ırkından ve dininden olanlara değil, Hristiyanlara da gösterirdi.”

Fatih Sultan Mehmed Han da, İstanbul’da Ortodoks Rum-lara özerklik verirken, patrikhaneyi korurken, yine bu ku-ralları gözetiyordu. Hem Hristiyan dünyasının bir merke-zini kontrolü altında tutuyor, hem de yönetimi altındaki Hristiyanlara ne kadar iyi davrandığını bütün dünyaya gösteriyordu. Böyle bir tutum Hristiyanların sempatisini kazanıyor ve ileride fethedeceği ülkelere giden yolları ge-nişletiyordu.

Fatih Sultan Mehmed Han, o zamana kadar alışılmadık tarzda Hristiyanlara iyi ve adaletli davranıyordu. Bizan-sın baskısı ve zulmü altında bunalmış olan Hristiyanlar in-san olduklarını yeniden anlıyorlardı. Fatih’in bu tavrı on-ları çok şaşırtmış, hatta onun gizli bir Hristiyan olabile-ceği kanaatini bile hasil etmişti.

Oysaki, Fatih Sultan Mehmed’in de kendini bağlı hisset-tiği Kur’ân ve hadislerin kesin emri bu istikamette idi.

O dönemlerde papanın ve krallarının zulmünden yılmış olan Hristiyanlar, Osmanlı’yı kurtarıcı olarak görüyor-lardı. Mesela, Fatih Sultan Mehmed Han Bosna’ya girince, Bogomiller, krallarını terkedip Osmanlı’ya katılmışlardır. Diğer Hristiyan mezhepleri tarafından sürekli ezilen bu zümre, hiçbir zorlama olmaksızın, tamamen kendi rızala-ryla Müslüman olmuşlardır.

Birçok Batılı yazar ve ilim adamı, Osmanlı’nın Hristi-yanlara gösterdiği bu adaletli tavrı itiraf etmekten kendi-lerini alamamışlardır.

Nitekim ünlü bilgin Gibbons şöyle yazıyor:

"Osmanlıların hoşgör leri ister siyaset, ister iyi niyet, isterse kayıtsızlık neticesinde meydana gelmiş olsun, şu ger e itiraz edilmez:

"Osmanlılar, yeni zaman içinde devletlerini kurarken, din hürriyeti ilkelerini temel taşı olarak koymuş ilk millettir. Ardı arkası kesilmeyen Engizisyon işkenceleri lekesini taşıyan asırlar esnasında Hristiyan ve Müslümanlar, Osmanlıların idaresi altında ahenk ve huzur içinde yaşıyorlardı."

Fatih Sultan Mehmed, Rumelideki fetihlerine devam ediyordu. Nihayet Sırbistan sınırlarına doğru geldiği sırada, Sırp prensi Brankovi 'ten bir mektup aldı. Bu sırada Sırp, Katolik Macarlarla Müslüman Osmanlılar arasında kalmışlardı.

Sırp prensi Brankovi , bu iki g  ten birine tâbi olarak kendi hükümdarlığını sürdürmek istiyordu. Ama hangisini seçecekti?

Bunu tayin edebilmek için, önce Macar Kralı H nyad'a bir heyet yollayarak sordurmuştu:

"Sırbistan idarenize bırakılırsa, Sırp milletin n mezhepleri hakkında ne gibi m saadede bulunacaksınız?"

Macar Kralı H nyad bu soruya şu cevabı vermişti:

"Sırbistan'daki Ortodoks kiliselerini yıkıp, yerine Katolik kiliseleri inşa ettiririm."

Aynı soruyu, Fatih Sultan Mehmed ise şöyle cevaplamıştır:

"Her Ortodoks kilisesinin yanı başında bir cami yapılmasına ve buralarda herkesin kendi dinine göre ibadet etmesine müsaade ederim."

İşte bu sebeple, Hristiyan Sırp,lar da Osmanlı idaresini benimsemişler ve uzun zaman sadakatle bağlı kalmışlardır.

Ankara Savaşı sırasında Timur'a karşı Yıldırım Bayezid'i destekleyen Sırplar, Osmanlı'nın yenilmesinden sonra da bağılıklarını sürdürmüşlerdir.

Osmanlı, temsil ettiği adalet ve hukuk ilkeleri sayesinde, az bir askeri güçle, çok geniş fetihler yapabilmıştır.

XV. asrın sonlarında, İspanya'da Engizisyon zulmü altında ölüm kalım mücadelesi veren Müslümanlar ve Yahudiler, kaçabildikleri ölçüde ancak Osmanlı'ya iltica edebilmişlerdir. Yedi yıl önce 500. yıldönümü kutlanan bu kurtuluş, Osmanlı'nın gerçekten yüz akıdır.

Rus kilisesinin zulmüne uğramış olan Kazak Türkleri de din hürriyetini Osmanlı yönetiminde bulmuşlardı.

Din ve vicdan hürriyetini kendine esas yapmış olan Osmanlı, güçlü mezhepler elinde ezilen ve zulme uğrayan zayıf mezheplerin sığınağı olmuştur. Katolik Papanın ve Habsburg İmparatorluğunun zulmü altında ezilen Protestan mezhebine mensup olan Hristiyanlar, Müslüman idareyi tercihe yönelmişlerdir.

Bakınız, Ortodokslara zulüm yapan Katolik Polonyalılar hakkında Antakya patriği Makarios şöyle diyor:

"O imansızlar tarafından öldürülen binlerce insana, kadın, kız ve erkeklere ağladık. Polonyalılar Ortodoks adını dünyadan kaldırmak istiyorlar.

"Allah Türklerin devletini ebedi eylesin. Zira Türkler vergi aldıktan sonra, Hristiyan ve Yahudilerin dinlerine dokunmazlar."

Devletin adı, devletin yapısını ve özünü gösteren bir özelliğe sahipti. Devlet, hakim unsur olan Türk adını taşıyordu. Devlet, kurucusunun adını taşıyordu. "Osmanlı Hanedanı" yahut "Al-i Osman" deniliyordu. Devletin kurduğu siyasi birliğe girmiş olan ve kendisini bu topluluğa mensup

hisseden bütün halk, ırk ve milletler Osmanlı sayılıyordu. İster Yahudi, ister Hristiyan, isterse bir başka din sahibi olsun, hepsine de Osmanlı denilirdi. Dolayısıyla Osmanlı Devletinde dil, din, ırk ve mezhep farklılıkları hiçbir zaman öne çıkarılmamıştır.

Osmanlı'da, Avrupa kraliyet hanedanlarında olduğu gibi, asillik, zadeganlık ve aristokrasi gibi seçkinlik ve üstünlük ünvanları yoktur. Tam tersine, toplumun en alt ve en isimsiz, resimsiz bölümünden biri, en üst tarafına geçebilir. Mesela bir er bir yararlılığı veya kahramanlığı sebebiyle paşa olabilir. Bu sebeple, Osmanlı tarihinde okuma yazması olmayan paşalara bile rastlamak mümkündür.

En fakir, garip Anadolu çocuklarının da ilerlemeye, makam ve mevki kazanmaya giden yolları tamamen açıktı. Belli bir makama gelmek için sadece haketmek ve layık olmak gerekliydi.

HAKLI OLAN OSMANLI İNSAFLI İDİ

Türkler, kendi varlıklarını ve milliyetlerini de İslâmiyet sayesinde korudular. Hazar denizinin güneyinden Anadolu'ya yönelen Türkler, İslâmiyetle karşılaştılar ve büyük kitleler halinde Müslüman oldular. Bunlar, köklerini kaybetmediler, Türk olarak kaldılar.

Fakat, Hazar denizinin kuzeyinden Avrupa'ya yönelen Türkler, İslâmiyetle karşılaşmadılar. Onların önüne Hristiyanlık çıktı. Hristiyan olan Türkler ise, köklerinden kopular, asıllarını unuttular. Hatta unutmakla da kalmayıp, öz varlıklarına düşman oldular. Çünkü bir süre sonra, kendi kimlik ve kişiliklerini tamamen yitirdiler.

Mesela Bulgar Türkleri, Türklükten çıkmakla kalmadılar, Türklerin en azılı düşmanları arasına katıldılar. Macarlar da kendi köklerinden kopup asıllarını unuttular. Osmanlı tarihi boyunca aynı soydan gelen kök akrabalarına karşı büyük bir direniş gösterdiler.

Türkler, İslâmla bütünleştiler. Etle tırnak gibi uyuştular. Hatta ruh ve vücut gibi bir ve beraber oldular. Artık Türk, İslâmsız olmadı. Türk ile İslâm kelimeleri aynı anlama kullanıldı. Müslüman olan birine, "Türk oldu" denildi.

Her milletin, çeşitli dinlere mensup olanları bulunduğu halde, Türkler sadece Müslüman idiler. Arapların bile hem

Müslüman, hem de Hristiyan olanları vardır. Bu gerçeğin tek istisnası Türklerdir. Türk her zaman Müslümandır. Ya Müslümandır ya da hiçbir nizam, inanç ve din tanımayan biridir. Ya Hz. Muhammed'in (a.s.m) terbiye dairesine girmiş ve bütün faziletini ondan alıp Müslüman olmuş; ya da hiçbir inanç tanımayan, anarşist bir kimlik kazanmıştır.

Türk milleti kadar inancı üzerine baskı gören, başka hiçbir millet yoktur. Orta Asya'da Ruslardan, bugün hâlâ Doğu Türkistan'da Çinlilerden tariflere sığmaz baskılar görüyorlar. Buna rağmen onlar hâlâ Müslümandırlar.

Bu inanılmaz bir dirençtir. İslâm adına bütün biginlerden yoksun bırakılsa da, içindeki bilinmez bir merkezin emriyle kimliğini koruyor ve ilk fırsatta da, özüne dönme çabasına girişiyor.

İslâmı böylesine özümsemiş ve kendi benliğine sindirmiş olan Türk Milleti, Peygamberine saygıda örnek incelikler sergilemiştir. O güzeller güzeline derin saygısı sebebiyle, hem onun adını çocuklarına vermek istemiş, hem de o kutsal isme layık olamama endişesi taşımıştır.

Dinin en yüce, en kutsal insanını böylesine saygıyla sevmek ne güzeldir... Ona hem en yakın olmak, ancak bulunduğu zirveye uzaklığının da farkında olarak derin bir saygı beslemek... Bu incelik, en anlamlı güzelliğini milletimizde bulmuştur...

Dünyada, askerine Peygamberinin adını koyan tek millet, milletimizdir. Hem de önce Muhammed'i Mehmed yapmış, sonra da onu tevazu ile küçültmüş ve "Mehmetçik" haline getirerek askerine isim yapmıştır.

O Mehmetçiklerin bütün arzuları, yeryüzünde Allah adının, hakkaniyet ve adaletin hakim olmasıdır. Böylesine samimi bir inançla Osmanlı yücelmiş ve yükselmiştir.

İnancına hizmetle yücelen Osmanlı, davasını unutarak inişe geçmiştir. İslâmla kazandıklarını, nefsanileşerek yitirmiştir.

Devlete adını veren Osman Gazi'nin bu inançta ne kadar samimi olduğunu bir yabancıнын kaleminden okumak isterse-
niz, Gibbons isimli tarihçiye şöyle bir göz atmanız yeterli-
dir:

"Osman Gazi, dininde o kadar saf ve temiz idi ki, sanki büyük adaşı Halife Osman'ın ve daha evvelki halifelerin ikinci nüshası idi.

"Dinî gayreti ile heyecanlı olmak ve dini, hayatta en birinci ve evvelki gaye yapmak manasına alınırsa; Osman Gazi mutaassıptı. Yani dininden taviz vermezdi.

"Fakat ne kendisinin ve ne de doğrudan doğruya kendisinden sonra gelenlerin müsamahakârlığına kimse bir şey diyemez.

"Eğer bunlar, Hristiyanlara eza etmeye, sıkıntı vermeye kalkmış olsa idi, Rum ve Ermeni kiliselerini yıktırmış ol-
saydı, Osmanogullarının bu kadar gelişmesi, yerli halkın Müslüman olması mümkün olmazdı.

"Atilla ve Cengiz Han, aynı ırktan olmalarına ve göz kamaştırıcı muzafferiyetlerine rağmen, hep akıncı olarak kalmışlardı. Başarıları devamlı olmamıştır. Kalıcı bir imparatorluk, bir medeniyet kuramamışlardır. Kendi milliyetlerini bile muhafaza edememişlerdir.

"Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya geçen Türkler Müslüman olup, dinleri için mücadele etmedikleri için, eriyip yok olmuşlardır.

"Osman Gazi'nin eseri, onlarınkinden daha devamlı ve neticeleri itibariyle tesiri çok daha geniş ve kapsamlı idi.

"Çünkü o, sükûnet içinde iş görüyordu. Evvelkiler ise, boru ve trampet sesleri arasında yakıp yıkıyorlardı. Şu halde

ona bunların üstünde bir mevki vermemiz icabeder. Çünkü, Osman Gazi'den başka hiçbiri, 600 küsur sene hüküm süren bir devlete adını verememiştir."

Osmanlı daha kuruluş yıllarından itibaren, gönül bağladığı İslâmın güzel ahlâkını yaşamıştır. Bu ahlâkın bir gereği olarak, herkese iyilik yapmış ve dostça geçinmeyi şiar edinmiştir. Hoşgörüyü, sevgiyi, uzlaşmayı ilk ve temel prensip edinmiş, mecbur kalmadıkça savaşmamıştır.

Bu tavrı sebebiyle Anadolu'yu hem maddeten, hem de manen fethetmiştir. Aslında, Alperen gaziler eliyle Anadolu, daha önce içinden kazanılmıştır.

Gittikleri her yere insanlığı, adaleti, doğruluğu götürmüşler ve bu sebeple de sevilip benimsenmişlerdir. Bu gönül fetihleri, kılıç fethinden çok daha etkili ve kalıcı olmuştur. Zaten sadece kılıç gücüyle alınan yerlerde bir yabancı gücün çok uzun süre kalmasına imkân yoktur.

Osmanlı, gittiği yerlerde asırlar boyu kalarak, asla sömürgeci bir zihniyet taşımadığını ispatlamıştır. Üstelik Osmanlı'nın terketmek mecburiyetinde kaldığı ülkelerde, barış ve huzurdan da eser kalmamıştır.

OSMANLI GİTTİ, HUZUR BİTTİ

Osmanlı huzur ve barış demekti. Çünkü Osmanlı, İslâm ahlâkının temsilcisiydi. Bunu bizler biliyoruz. Ancak şimdiye kadar, çoğu zaman tersine çevrilmiş olan bu gerçeği, yabancılardan öğrenmek, sanırım daha etkili oluyor. Az da olsa, insafı bazı araştırmacılar, hakikati teslim ediyor ve doğruyu söylüyorlar. İşte bunlara bir örnek, Belçika'da yayınlanan Knaç dergisindeki bir yazıdır. Türkiye Gazetesinin nakline göre, Knaç dergisindeki tespitler şöyledir:

"Belçika'da yayınlanan Knaç dergisindeki bir araştırmada, Osmanlı döneminde barış ve huzur içinde yaşanan Balkanlar'ın, Osmanlı'nın yıkılışından sonra eski huzuru bir daha bulamadığı belirtilerek şu tarihî bilgilere yer verilmektedir:

"Eğer Osmanlı İmparatorluğu bugün yaşamış olsaydı, Bosna-Hersek'te ve Balkanlar'da böylesine kan akmazdı.

"15. yüzyılda Osmanlılar, Bosna-Hersek'i sınırları altında bulundurmaktaydı. Sırplar, Büyük Sırbistan'ı kurmak gayesiyle, Hırvatistan ve Bosna-Hersek'i ellerine geçirmek istiyorlardı.

"Bu sebepten tarih boyunca kanlı bir mücadeleye girdiler. Birinci Dünya Harbinde Sırbistan ve Montenegro bağımsızlığına kavuştu. Avusturya ve Macaristan, Bosna-Hersek ve

Sancak'ı, Osmanlı'nın zayıf olduğu 1912-1913 yılları arasında ellerine geçirdi.

"Fakat, Osmanlı'nın Balkanlar'dan çekilmesi ile bu topraklarda kan ve gözyaşı hiç dinmedi. 1991'de Hırvatistan, 1992'de de Bosna-Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesinden sonra Sırp'lar saldırıya geçtiler.

"Sırp politikacılar etnik azınlığa karşı daima zorluklar çıkardı ve çeşitli baskılar uyguladı. Halbuki Osmanlı döneminde bu topraklarda hiç kimse can derdinde değildi. Herkes huzur içinde yaşıyordu. Çünkü Osmanlı bir insanlık medeniyeti idi ve yönetenlerde Allah korkusu vardı.

"Bu yüzden, yabancı da olsa, hiçbir insana zulüm etmiyorlardı. Herkes canından ve malından emindi. Yönetenler âdil davranıyordu.

"1878'de Osmanlıların Bosna'yı terk etmeleri ile birlikte huzursuzluk başladı. Osmanlı'nın çöküşü ile Türkiye de eski gücünü kaybetti. Osmanlı'nın İslâm ülkeleri üzerindeki top-
layıcı otoritesi kalkınca, bu ülkelerde kargaşa ve savaşlar başladı. Eski huzur kalmadı."

OSMANLI NAMUSTU, İFFETTİ, ADALETTİ

Kanuni ordusun güzel bir bahar mevsiminde sefere çıkmış ve Belgrad önlerine kadar gelmişti. Ordu mola verdi. Önce namaz kılacaklar sonra da yemek yiyeceklerdi. Atlarından inen askerler, hemen çevredeki çeşmelerin başlarına yığıldı.

Mola verilen yerde bir manastır vardı. Manastırın başrahibi bu manzarayı görünce, aklına şeytanî bir düşünce geldi. Bu fırsattan istifade ederek, Osmanlı'nın ruh kumaşını deneyecekti. Bakalım bu askerin ahlâkî kalitesi ne kadardı?

Hemen Manastırdaki genç rahibe kızları, o devre göre açık saçık sayılabilecek giyimlerle çeşmelere yolladı. Güya Manastıra su getireceklerdi.

Kendisi de durumu gözetlemeye ve askerlerin nasıl davranacaklarını anlamaya çalışacaktı. Ancak gördükleri karşısında hayretten hayrete düşmüş, tabiatıyla da çok üzül-müştü. Çünkü, bu genç rahibeleri açık saçık vaziyette çeşme başlarında gören askerler, hemen geriye çekildiler ve arka-larını dönerek onları görmemeye çalıştılar.

Rahibeler çeşme başlarında oyalandıkları müddetçe de asla dönüp bakmadılar.

Ancak el ayak çekilince, tekrar çeşme başına geldiler. Rahip bütün bunları hayretler içinde gördükten sonra, daha önce duyduklarına da inanmak zorunda kalmıştı.

Bu asker, sıcakta ve susuz olduğu halde, kenarından geçtiği bağlardan bir salkım üzüm koparmamıştı. Hatta üzüm koparan birkaç asker de yerine değerinden çok fazla edecek altın paralar bırakmıştı.

Bunun üzerine Haçlı komutanlara bir mektup yazdı. Onlara şöyle dedi:

“Osmanlı ordusunun kalbinde müthiş bir Allah korkusu ve sevgisi vardır. Bunlar dünya malına itibar etmezler. Kadına, kıza dönüp bakmazlar. Ancak Allah yolunda ve padişah buyruğunda severek savaşır.

“Kendilerinden çok din ve vatani düşünürler. Adaletlidirler. Zulümden çekinirler. Allah için ölmeyi şeref ve nimet bilirler.

“Osmanlı’da bu yüksek özellikler varken, siz asla zafer yüzü göremezsiniz. Bu meziyetlerini ortadan kaldırmadıkça, onları yenmenize imkân ve ihtimal yoktur.”

Acaba o günden sonra mı başladı, Osmanlı’yı içinden çöktürme çalışmaları?

Şimdi o ahlâka ne kadar hasretiz ve ne kadar çok muhtacı...

Savaş sırasında bile, mabede dokunmayan, din adamına zarar vermeyen bu yüksek anlayışa, dünya henüz gelebilmiş midir?

OSMANLI'NIN RESULULLAH AŞKI

Yıl, 1678...

Yer, Medine-i Münevvere yakınları...

Kalabalık bir hac kervanı son duraktan kalkmış Peygamberimizin (a.s.m) mübarek şehrine doğru yürümüşür.

Hac kervanını oluşturanların büyük bir bölümü Osmanlı devlet adamları... Medine'ye doğru heyecanlar son haddine varmış, Resulullah'a yaklaşmanın verdiği yürek çarpıntısı herkeste zirveye çıkmıştı.

Bu hac kervanının en değerli misafirlerinden biri de ünlü Osmanlı şairi Yusuf Nâbi idi... Çölde, gece karanlığında ağır ağır yol alıyor, develer adeta kumlara incitmeden basmak istercesine sessizce ilerliyorlardı... Herkesin gözü ufukta idi. Bir an önce Medine'ye dair bir işaret görmek istiyorlardı.

Hele de yeşil kubbenin görüleceği anın heyecanı bütün kervanı cepecevre kuşatmış bir halde idi. Çölde günlerdir süren yolculuğun verdiği bir ağırlık ve yorgunluk da herkesi sarmıştı, ama Resulullah aşkı daha galip geliyor, uyanık durmaya çalışıyorlardı.

Bu heyecanı en çok duyanlardan biri de şüphesiz ki şair Yusuf Nâbi idi. Nemli gözlerle, Resulullah'tan bir iz, bir

işaret görmeye çalışarak ufku gözlerken, birden gördüklerine inanamadı.

Olacak şey değildi. Önünde devede yolculuk yapan bir paşa, ayaklarını kibleye doğru uzatmış bir halde, horul horul uyumaktaydı. Resulullah'a doğru gelmek üzereyken yapılan bu yakışıksız hareketi önlemeliydi. Bunun nasıl yapacağını düşünmeye bile ihtiyaç kalmadan, gönlünden taşanlar, dilinden yansımaya başladı.

Başladı, aşkla dolu mısraları söylemeye:

SAKIN TERK-İ EDEPTEN KÛY-İ MAHBUB-İ HÛDA'DIR
BU

NAZARGÂH-I İLAHÎDİR, MAKAM-I MUSTAFA'DIR
BU...

(Edebi terketmekten sakın! Burası Allah'ın sevgilisinin bulunduğu yerdir.

Burası Allah'ın nazar ettiği yerdir. Allah'ın seçkin kulu olan en büyük Resulü'nün makamıdır.)

Gecenin karanlığını delen bir şimşek gibi, Nâbi'nin dudaklarından dökülen bu mısralar, Paşa'yı uyandırmış ve utandırmıştı. Hemen doğruldu, kendine çekidüzen verdi ve Nâbi'yi dinledi...

O, büyük bir vecd ve coşkunlukla şakımaya devam ediyordu:

FELEKDE MAH-I NEV BABÜSSELAM'IN SİNE-ÇAKÎ-
DİR

BUNUN KANDİLİ CEVZA MATLA-İ NUR-İ ZİYADIR
BU...

HABİB-İ KİBRİYA'NIN HABGÂHIDIR FAZİLETTE
TEFEVVUK-KERDE-İ ARŞ-I CENAB-I KİBRİYA'DIR
BU...

BU HAKİN PERTEVİNDEN OLDU DEYCUR-I ADEM
ZÂİL

AMÂDÂN AÇTI MEVCUDAT DÜ ÇEŞMİN TÛTİYADIR
BU...

MURA'AT-İ EDEB ŞARTIYLA GİR NÂBİ BU DERGÂHA
METAF-I KUDSİYANDIR, CİLVEGÂH-I ENBİYA'DIR
BU...

Gökyüzündeki yeni ay, onun kapısının yüreği yaralı aşığıdır. Bunun kandili dahi, ışığının nurunu ondan almaktadır. Burası Cenab-ı Hakkın en çok sevdiği insanın istirahat ettiği yerdir. Fazilet yönünden düşünülürse, Allahü Teâlâ'nın arşının en üstündedir.

(Bu mübarek yerin mukaddes toprağının parlaklığından, yokluk karanlıkları sona erdi. Yaratılmışlar, iki gözünü körlükten açtı. Zira burası, kör gözlere şifa veren sürmedir.

(Ey Nâbi! Bu dergâha edeb şartlarına uyarak gir; zira burası, büyük meleklerin etrafında pervane olduğu ve peygamberlerin gezip dolaştığı bir yerdir...)

Nâbi şiirini bitirir bitirmez, Paşa büyük bir merakla sordu:

"Bu şiiri ne zaman yazdın? Senden ve benden başka bunu duyan oldu mu?"

Nâbi de gerçeği söyledi:

"Bu şiiri şimdi söyledim. Sizi ayaklarınız kibleye karşı uzanmış yatar halde görünce, birden söylemeye başladım. Dolayısıyla ikimizden başka bilen yoktur..."

Bunun üzerine Paşa, büyük bir mahcubiyet içinde dedi ki:

"Öyleyse, bu şiir aramızda kalsın. İkimizden başka kimse duymasın".

Nâbi, Paşa'nın bu teklifini kabul etti ve kervan da bu sırada Medine-i Münevvere'ye oldukça yaklaştı.

Nihayet, sabah ezanına yakın bir vakitte, büyük bir heyecan içinde Resulullah'ın (a.s.m) mescidine ulaştılar. Ancak, o mübarek Mescide girerlerken, minarelerden yanık sesli müezzinlerin ezandan evvel bir na't okuduğunu işittiler.

İşte o an, Nâbi'nin ve yanında bulunan Paşa'nın heyecanları tariflere sığmaz bir boyuta yükselmişti. Çünkü, müezzinlerin ezandan önce okudukları Peygamber övgüsü, Nâbi'nin gelirken söylediği şiirden başkası değildi.

Oysaki Nâbi'nin "Sakın terk-i edebden, kûy-i mahbub-i Huda'dır bu" şiirini, kendisinden ve onu ilk dinleyen paşadan başka hiç kimse bilmiyordu.

Hayretten donakaldılar.

Namazdan sonra Nâbi ve yol arkadaşı olan Paşa, hemen müezzinlerden birini buldular. Ve Nâbi sordu:

"Allah aşkına bize söyle, ezandan önce minareden okuduğun na'tı kimden, nereden ve nasıl öğrendin?"

Müezzin Efendi büyük bir heyecan içinde, durumu şöyle açıkladı:

"Resul-i Ekrem Efendimiz (a.s.m) bu gece, mescidindeki görevli bütün müezzinlerin rüyalarını şerefliendirdi ve hepsine şu emri verdi:

"Ümmetimden Nâbi isimli bir şair beni ziyarete geliyor. Onun bana olan aşkı her şeyin üstündedir. Bugün sabah ezanından önce, onun benim için söylediği bu şiiri okuyarak, Medine'ye girişini kutlayın!"

"Biz de Allah'ın Resulü'nün emirlerini yerine getirdik."

Nâbi, müezzinin bu ifadeleri üzerine gözyaşlarına boğularak sordu:

“Hakikaten Nâbi mi dedi? Âlemlerin Efendisi, Nâbi gibi bir hakiri, bir zavallıyı, bir günahkârı ümmetinden saymak lütfunu gösterdi mi?”

Müezzin, “Evet” deyince de, Nâbi sevincinden düşüp bayıldı... Bir nice zaman kendine gelemedi.

• • •

Ne mutlu böyle bir aşkla kanatlanarak Resulullah’ın iltifatına mazhar olan Nâbi’ye..

Urfalı Nâbi, hem ilim, hem de tasavvuf yolunda yürümüş derin ve bilge bir şairdi... Osmanlı edebiyat ve sanatının zirvelerinden biriydi.

Hem mütevazi, hem de sadelik içinde bir sanat eseri değerinde olan mezar taşı Karacaahmed mezarlığındadır.

İnşaallah hâlâ yerli yerindedir.

Korkumuz sebepsiz değildir. Çünkü herbiri ayrı bir sanat eseri olan Osmanlı mezar taşları çalınarak Avrupa’ya kaçırılmakta ve orada süs eşyası olarak evleri, bahçeleri güzelleştirmektedir.

Mezar taşına bile güzellik ve sanat katan anlayış, ölüme bile tebessüm edebilmeyi, güzelce bakabilmeyi öğreten İslâm imanından kaynaklamıyor mu?

YARATANDAN ÖTÜRÜ YARATILANI SEVEN OSMANLI

Büyük Fransız şairi Lamartine, 1879 tarihli seyahatname-sinin ikinci cildinde, Osmanlı insanının tabiat sevgisini ve tabiatı Yaratana yücelen güzel ve ulvi duygularını şöyle anlatıyor:

“Türkler de canlı ve cansız mahlukatın hepsiyle iyi geçi-nirler. Ağaçlara, kuşlara, köpeklerle velhasıl Allah’ın ya-rattığı her şeye hürmet ederler.

“Bizim memleketlerde başıboş bırakılan veyahut canları yakılan bu zavallı hayvan cinslerinin hepsine şefkat ve merhametlerini yayarlar. Bütün sokaklarda mahalle kö-pekleri için belli fasıllarla su kovaları sıralanır. Bazı Türkler de ömürleri boyunca besledikleri kumrular için, ölür-ken vakıflar kurup, kendilerinden sonra da yem serpilmesini temin ederler.

“Osmanlı saraylarının özelliği, Türk milletinin bu seciyye hususiyetini de gösterir. Tabiatı anlayış ve tabiat aşkı.

“Güzel manzaralara, parlak denizlere, gölgeliklere, kay-naklara, karlı dağ tepeleriyle çevrelenmiş muazzam ufuk-lara karşı beslenen temayül, bu milletin en büyük meylidir.

“Onun bu hissinde asıl ve menşeyini hatırlamaktan hoşlanan ve bütün zevkleri tabii ve sade olan bir milletin hatırası sezilir. İşte bu millet, padişahlarının sarayını, yani başkentin merkezini bütün imparatorluğun ve belki de bütün dünyanın en güzel tepesinin yamacına yerleştirmiştir.

“Bu sarayda Avrupa saraylarının ne iç ihtişamı ne o esrarlı şehvanilikleri görülebilir. Bunda yalnız ağaçların, tıpkı bakir bir ormanda olduğu gibi, alabildiğine ve ebedi surette geliştiği, suların şarıldadığı ve güvercinlerin dem çektiği geniş bahçeler vardır.

“Burada daima açık tutulan birçok pencerele odalar, bahçelerle denizlere hakim eyvanlar ve kafeslerinin arkasına oturan padişahlar için, hem tenhâlığın tadını, hem o sihirli Boğaz manzarasının zevkini aynı zamanda hissetmek imkânını sağlayan kafesli köşkler vardır.

“Türkiye’nin her tarafında böyledir; padişahla halk, büyüklerle küçükler oturacakları yerin (evlerinin) seçimiyle düzenlenmesinde hep aynı ihtiyaca, aynı hisse tâbidir: Güzel bir ufuk manzarasıyla gözlerin aydınlanması istenir. Yahut da, eğer evlerinin vaziyetiyle yoksulluğu müsait değilse, harebelerinin etrafındaki toprağın bir köşesinde; hiç olmazsa bir ağaç, bir koyun, birkaç kuş ve beş-on güvercin olmasını isterler.

“İşte bundan dolayı her nerede ve herhangi bir manzara sahasında yüksek, etrafa hakim ve boş bir yer varsa, orada mutlaka bir cami, bir türbe veyahut bir Türk kulübesi yer alır.

“Boğaziçi’nin Anadolu ve Rumeli yakalarında hiçbir güzel yer, hiçbir tepe, hiçbir ferah köy yoktur ki, paşanın yahut vezirin biri orada bir köşkle bir bahçe yaptırmış olmasın...

“Bir çeşmenin yanında, güzel dalların yaprakları altında, kıra yahut denize hakim bir vaziyette, muhteşem bir ufka karşı gölgeli bir yere oturup müphem ve sessiz bir temaya dalarak can sıkıntısı içinde saatler ve günler geçirmek. İşte Müslüman Türk’ün hayatı!

“Mesken seçimiyle düzenlenmesinde onun hangi hisse tâbi olduğu işte bundan anlaşılır. Bu milletin kalbinde uyuttuğu, fakat hiçbir zaman kaybetmediği fitrî canlılığını uyandıracak herhangi bir ihtiras, onu yerinden fırlatıncaya kadar, neden dolayı böyle sessiz ve hareketsiz kaldığı da gene işte bundan anlaşılabilir.

“Türk, Arap gibi çok konuşmaz. İzzet-i nefis ve cemiyet hayatı zevklerine pek ehemmiyet vermez. Tabiattan aldığı zevkler ona kâfi gelir; dalar, düşünür ve dua eder.

“Bu millet, filozof bir millettir: Her şeyi tabiattan çıkardıktan sonra, Allah’a döndürür. Daima Allah onun fikrinde ve zikrindedir. Kısır bir fikir şeklinde değil, adeta elle tutulabilecek, açık, belli şekilde ve amelî bir hakikattir.

“Türk’ün fazileti, Allah’ın iradesine daima boyun eğmesinde ve inancı da, İlahî takdirde gösterilebilir. İşte bu imanla, hem dünya fethedilebilir, hem aynı kolaylık ve aynı sükûnetle bütün fetihler elden çıkıp gidebilir.” (A. g. e. 192. s.)

RAHMETLİ CEMAL ENGİNSOY PAŞA

Babam askerliğini İzmit, Sapanca ve çevresinde yapmış... İkinci Dünya Savaşı'nın mahrumiyetleri içinde geçen o günleri şimdi de bütün teferruatıyla hatırlıyor.

Ama unutamadığı bir komutan var: O günlerin genç komutanı üsteğmen Cemal Enginsoy...

Merhametli, kibar, nazik bir insan... Bunların yanısıra cesur, atılgan ve canlı, hareketli bir asker... Mehmetçiklerin kalbinde, onlardan biri olarak yer etmiş, sevilmiş, sayılmış örnek bir kişilik...

Bir gün Sapanca bahçelerinden askerini geçirmiş... Gürbüz ve yemyeşil dallarda kırmızı yanaklı elmalar dizi dizi duruyormuş... Böylesine iştihâ çeken bir güzellik içinde, dallarda ağız sulandıran meyvelerin arz-ı endam ettiği yerde, kıt kanaat beslenen Mehmetçikler ne yapar?

Komutan bunu merak etmiş... Bahçelerle dolu Sapanca'da epey mesafe aldıktan sonra askerini durdurmuş ve hemen de manga komutanlarına herkesin üzerinin ve ekmek torbalarının aranması emrini vermiş...

Bazı askerlerin üzerinden ve ekmek torbalarından birer ikişer elma çıkmış. Genç Komutan çok üzülmüş ve demiş ki:

"Arkadaşlar! Üzerinizde bulunan bu elmalar beni çok üzdü. Şükür ki, fazla değil... Ama hiç olmamalıydı... Çünkü

bunlar bizim değil. Paramızla da almadık. Sahiplerine haber de vermedik. O halde bu elmalar bizim hakkımız değildir.

"Bu şartlarda bunlar bizim için haramdır, yasaktır. Midesinde haram lokma bulunan askerle hayırlı ve başarılı işler yapılamaz!

"Aslında ben bugün sizi burada imtihan ettim. Ama bir kısmınız bu imtihanı ne yazık ki kaybetti.

"Bu imtihanı burada bundan 430 sene önce Yavuz Sultan Selim Han yapmıştı. Mısır Seferine giderken, orduyu Sapanca'nın meyve bahçelerinden geçirmiş... Sonra da onları, aniden durdurarak kontrol etmiş...

"Atını askerin safları arasına sürmüş... Bakmış ki kimse'nin ağzı oynamıyor. 'Şükür' demiş, 'Ağızlarda haram lokma yok?'

"Sonra da bütün üst başları ve torbalarını arattırmış. Bir tek meyve çıkmamış askerden... Bu neticeden dolayı Allah'a şükretmiş ve 'Şimdi içim rahat olarak, cihada gidebilir, Rabbimin yardımını niyaz edebilirim...'

"Yavuz Sultan Selim'in sekiz senede seksen yıllık işi yapabilmesine bizler bugün hayret içinde bakıyoruz. Ancak bunun en önemli sırrı, haram yememektir.

"Sizler de Yavuz Sultan Selim'in ve onun askerlerinin torunları-sınız. Aynı hasleti ve hassasiyeti sizlerden de bekliyorum!"

Üzerinden elma çıkan askerler çok pişman olmuşlar, hatta içlerinden dolu dolu gözyaşı döküp ağlayanlar ve özür dileyenler olmuş...

O günden sonra, Cemal Üsteğmenin askerleri daha bir asker olmuşlar ve kendilerinden beklenenin çok üstünde bir başarı göstermişler.

Tabii genç komutanın gönüllerde kurduğu taht da yüceldikçe yücelmiş...

Bir başka zaman da Kayseri'den Ürgüp'e kadar yürümüşler. Bu uzun ve zor yürüyüşte hastalananlar, tabanları patlayanlar, yürüyemez olanlar olmuş... Bu zorlu yürüyüşün orta yerlerinde babam da teklemeye başlamış... "Artık ayaklarımı yere tam basamıyor, iki tarafıma eğile eğile, yüzüme yansıyan acılarla yürümeye çalışıyordum. Komutanımız hemen önümüzdeydi ve atına binmişti" diyor.

"O da zaman zaman atını geriye döndürüp askere bakıyor, yüzüne yansıyan hüznü bizler de farkediyorduk. Ancak o günkü şartlarda yapacak bir şey yoktu.

"Yine böyle bir geriye dönüşünde bakışları benim üzerimde yoğunlaştı... Ben utandım ve yüzümü çevirdim. Yanımda yürüyen arkadaşım, 'Hadi gözün aydın' dedi... Meğer benim durumumu iyece görünce, atından inmiş, yürümeye başlamıştı. Seyisi, atı yolun kenarında tutuyordu. Biz onun hizasına gelince işaret etti ve ata binmememi söyledi. Ben, 'Komutan yürürken, onun atına binilir mi?' diyerek kabul etmek istemedim.

"Seyis, 'Ama bu Komutanın emri' deyince, ısrarım kırıldı ve ben ata bindim... Varacağımız yere kadar Komutanımız dönüp arkasına bakmadı. Öyle zannediyorum ki beni utandırmak istemedi. Zaten dönüp baksaydı, ben yine de o ata binemezdim...

"Bölük yazıcısı olduğum için, Komutanımızla sıkça görüşürdüm. Bir gün kararlaştırdığım ve çoktan beri yapamadığım şeye cesaret ettim:

"Komutanım' dedim, 'Size minnettarım.'

"Gerisini söyletmedi bile... 'Hepimiz askeriz' dedi... 'Ondan da önce insanız. Size Yavuz Sultan Selim'den bah-

setmiştim. Bak o muhteşem komutan, Mısır yolundayken ne yapmış:

"Asker çölün ortasında. Herkesin susuzluktan dudakları çatlamış. Ciğerler yanıyor. Böyle bir zamanda bir yeniçeri, elinde külâhının dolusu içecek su ile Padişahın huzuruna gelmiş:

"Hünkârım, buyurun afiyetle için... Sizin için su buldum' demiş...

"Yavuz Sultan Selim, atını askerin konakladığı yerin ortasına sürmüş... Önce bu bir külâh dolusu suyu bulan ve kendisi içmeyip Padişaha getirmek inceliğini ve fedakârlığını gösteren askeri tebrik etmiş... Sonra da demiş ki:

"Ya hepimize yetecek kadar su bulunur ve hepimiz birlikte içeriz ya da hiçbirimiz içmeyiz."

"Elindeki su dolu külâhı da herkesin şaşkın bakışları altında ters çevirip çölün kızgın kumları üzerine döküvermiş.

"Şimdi anladın mı komutan nasıl olur?

"Nasıl olursa askeriyle kaynaşır ve başarıya koşar?"

• • •

Gerçekten de Genç Komutan askerleriyle müthiş kaynaşmıştı. Onlarca yıl sonra bile onlar ziyaretine gelirlerdi. Cemal Paşa emekli korgeneral olmuştu.

Ankara'da Sümerbank Yönetim Kurulu üyesiydi. Babam, elime tutuşturduğu bir sepet meyve ile onu bulup ziyaret etmemi ve selâmını, saygılarını, sevgilerini iletmemi istiyordu. Ben de öyle yaptım. Paşa'yı Ulus'taki makamında buldum, ziyaret ettim.

Kendimi tanıttım. "Ben sizi çocuk yaşımdan itibaren babamdan dinleyerek öğrendim Paşam" dediğim zaman gözleri yaşardı.

"Bu onların iyiliği aslında, ben onlar için fazla da bir şey yapamamıştım" dedi.

Kitaplarımdan bazılarını takdim ettim. Çok memnun oldu. O sırada kendisinin de Türk Tarih Kurumu yönetiminde görevli bulunduğunu, tarihi çok sevdiğini söyledi. Tarihimizden almamız gereken ibretler ve dersler hakkında sıcak ve samimi bir sohbet yaptık.

Ayrılırken, gözleri dolu dolu idi. "Bu milletle neler yapılır, neler" dedi. "Bakınız, kırk yıl sonra askeriniz sizi unutmuyor, selâm ve sevgiler yolluyor. Böylesine askerliği seven, böylesine komutanına bağlılık gösteren bir millet... Bu millet için ne yapsak azdır..."

Ne yazık ki, Cemal Enginsoy Paşa'yı daha sonra görmek nasip olmadı. Rahmetlinin ruhuna Fatihalar gönderelim mi?

• • •

Askerliği böylesine seven bir komutan... Ve yıllar sonra onu saygıyla anmaya devam eden askerler. Bu güzel kaynaşmanın, anlaşmanın meydana getirdiği birlik, vatanımızın ve milletimizin en sağlam teminatıdır. Bu birliğin kaynağı çok eskilere dayanır. Ben son Osmanlılardan bir örnek arz edeyim.

Büyük amcamız Birinci Dünya Savaşı'nda Yemen'de, Arabistan'da savaşmış, sonunda da İngilizlere esir düşerek Mısır'a götürülmüş. Orada bir zaman kaldıktan sonra, bir şans eseri kurtulmuş ve memlekete dönmüş.

İki yıldan fazla evinden uzak kalan Amca, binbir zorlukla nihayet doğduğu şehre gelmiş, evinde adeta yeniden doğmuşçasına bir sevinçle karşılanmış. Ancak babasına haber verilince, yaşlı adam birden durmuş, ciddileşmiş ve büyük bir endişeyle "Sorun hele" demiş:

“Emsali gelmeden, kendisi tek başına habersiz nasıl geldi? Sakın ola, firar etmiş olmasın! Eğer öyleyse gözüme görünmesin!”

Yıllardır haber bile almadığı, görmediği, hatta yaşayıp yaşamadığını bile bilmediği oğlunun geliş müjdesini alan adam böyle konuşuyor. Ona göre bir asker kaçağının babası olmak, hiçbir mazeretle içine sinmeyecek bir aşağılıktır. Eğer öyle bir durum varsa, oğlunu asla görmek istemiyor. Onun evinde işi yoktur.

Ancak konuşulunca anlaşılıyor ki, bu geliş kanunsuz değildir. Cepheden kaçmak söz konusu değildir. Bütün bu inandırıcı açıklamalar yapıldıktan sonra, oğul huzura alınır ve el öptürölüp, “Hoş geldin evlat” denilir.

O günden bugüne, seksen yıl geçti. Açıklamalara göre 300 bin asker kaçağımız vardır. Birçok kişi askerden kaytarmak için çeşitli hilelere ve sahte raporlara başvurmaktadır. Bir kısmı ise, torpilli askerliğe heveslenmektedir.

Bu zihniyet değişikliğinin altında yatan nedir? Kısa zaman önce, askere sağlık probleminden dolayı alınamayan bir yakınımın oturup ağladığına şahit olmuş ve onu teselli için oldukça zorlanmıştım. Peki bu anlayışın arka plânında hangi inanç vardır? Niçin biri askere alınmadığı için ağlıyor; diğeri de askerden kaçmak için olmadık yolları deniyor...

Bu iki zihniyetin arka plânında hangi inanç, hangi fikir, hangi zihniyet vardır?

OSMANLI VAKIF MEDENİYETİ

İslâm medeniyeti, tam manasıyla bir vakıf medeniyetidir. Vakıf, hayır ve sevap kazanmak maksadıyla insanların umumi hizmetlere tahsis ettikleri eserlerdir.

İnsanları, sadece manevî kazanç karşılığı olarak, insanlığın hizmetine yöneltmek, ancak imanla mümkündür. Allah'a ve âhirete inanmayan insanların, manevî bir haz, ruhî bir zevk ve kalbî bir tatmin için kendi mallarını, paralarını, mülklerini başkalarının istifadesine tahsis etmeleri mümkün müdür?

Eğer bir insan hem Allah'a ve âhirete inanmıyor, hem de başkalarının yararlanması için kendi malını, parasını, mülkünü veriyorsa, aklından zoru var demektir.

Böyle bir uygulamada bulunan Aziz Nesin, benim bu konudaki sorumu cevapsız bırakmıştır. Çünkü, hem inançsız olduğunu söylemek, hem de kendi kazancını başkalarının istifadesine sunmak, hiçbir maddeci, materyalist anlayışla açıklanamaz bir durumdur.

İşte bu sebeple vakıf, en belirgin örnek ve uygulamalarıyla ilk defa Hz. Peygamber (a.s.m) döneminde ortaya çıkmıştır. Hatta yeryüzünün ilk mabedi olan Kâbe, aynı zamanda ilk vakıf da sayılmıştır. Zira, Allah'ın emriyle

ve Resulünün eliyle inşa edilmiş ve hiçbir karşılık beklemeden kullarının ibadet etmeleri için sunulmuştur.

Başka medeniyetlerde de bu tür müesseseler vardır. Ancak, İslâmî anlayıştaki vakıf, sadece Allah'a daha çok yaklaşmak maksadına matuftur. Diğer vakıflarla arasındaki en belirgin fark, gözetilen gayededir.

"Hz. Peygamber (a.s.m) vefatından sonra geriye mal olarak; bir beyaz katır, bir silah ve vakıf (sadaka) olan bir arazisinden başka bir mal bırakmamıştır."

"Hz. Ömer (r.a.) de kendisine ganimet olarak intikal eden bir araziye satılmamak, bağışlanmamak ve miras kalmamak şartıyla; fakirlere, yakın hısımlarına, miskinlere, yolda kalanlara, Allah yolundaki gazilere ve azadlık anlaşması yapmış kölelere vakfetti."

Ayrıca Hz. Peygamber, Halid bin Velid'in zırh ve atlarını vakfetmesini onaylamıştır.

Hz. Ali (r.a.) bir arazisini ve çeşmesini fakirlere, miskinlere, yolda kalanlara Allah yolunda vakfetmiştir.

Hz. Osman da içme suyu sıkıntısı çekilen Medine'de bir kuyuyu satın alıp vakfetmiştir. Zira Hz. Peygamber, "Cennetteki ırmaklara karşılık olmak üzere bu kuyuyu kim satın alacak?" buyurmuştu.

Hz. Peygamberin (a.s.m) satın almak istediği bir evi de, Neccaroğulları Allah için vakfetmişlerdi.

Bu türlü tasaddukta bulunmanın (sadaka vermenin), mal vakfetmenin Asr-ı Saadette ne kadar yaygın olduğunu, Hz. Cabir (r.a.) şu sözleriyle açıklamaktadır:

"Ben, Mekkeli ve Medineli Müslümanlardan mal ve kudret sahibi bir kimse bilmem ki, vakıf ve tasaddukta bulunmuş olmasın."³

• • •

İşte bu kutlu ve mübarek kaynağa dayanan vakıf müessesesi, Müslümanların zenginleşmeleri nisbetinde yaygınlık kazanmış, genişlemiş ve gelişmiştir. O kadar ki, İslâm medeniyeti, bir vakıf medeniyetidir hükmünü herkese tasdik ettirecek bir kesinliğe ulaşmıştır.

Özellikle de Osmanlı döneminde vakıf, en muhteşem dönemini yaşamıştır. Yollar, okullar, hastahaneler, köprüler, çeşmeler, camiler, aşevleri, hanlar, hamamlar ülkenin her yanını mamur etmiştir. İnsanlar Allah'ın nasibi ve lütfuyla kazandıklarını, yine rızası için Onun kullarının hizmetine sunmayı tatlı bir ibadet zevki bilmişlerdir.

Aslında insanlar, önce kendilerini vakıf insanlar haline getirmişlerdir. Kendisini Allah'a gerçekten kulluk bağlarıyla bağlayabilen insan da vakıf değil midir?

Bu güzel insanların en görkemlileri peygamberlerdir. Her türlü hayır ve hizmetleri karşılığında halktan hiçbir ücret talep etmeyerek hep vermişler ve asla almayı, kendi şahısları adına kazanmayı düşünmemişlerdir. Ve onların yolunu izleyen Allah dostları... Bütün maddî ve manevî varlıklarını, Sevgililer Sevgilisi uğruna feda etmeyi, harcıyıp tüketmeyi şeref bilen o güzel insanlar, insanlığın medar-ı iftiharları olmuşlardır.

Yeryüzünde insanlık adına yapılmış her iyi ve güzel şeyin altında onların himmetleri ve gayretleri bulunmaktadır.

³Vakıf Müessesesi- Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, s. 50-60

Onlar ki, fakir fukaranın dertleriyle dertlenmişler; kimi yedirmek, kimi içirmek, kimi de kışlık yakıtlarını temin için vakıflar kurmuştur. Fakir gençlerin evlendirilmeleri için harekete geçenler olduğu gibi, hastaların tedavisi, sakatların bakımı için müesseseler vakfedenler de az değildir.

Zengin evlerinde hizmetçilik edenleri düşünen incelikli ve derinlikli hissiyatlara ne demeli peki?

Eğer bir hizmetçi çalıştığı evde, kıymetli bir eşyayı kırar, bozar, hasara uğrattırsa; bu dikkatsizliğinin, ya da gafletinin cezasıyla ezilmesinler, altından kalkamayacakları zararlara uğramasınlar diye, vakıf kuran o güzel gönüllülere nasıl rahmetler dilemeyelim ki...?

İnsanlar bir yana, aç ve susuz kalmış hayvanları düşünen, şiddetli kar, kış zamanlarında dağdan şehir civarlarına inecek vahşi hayvanları doyurmayı düşünen hayır sahiplerine nasıl Fatihalar okumayabilirsiniz ki...?

Hem vahşi kurt, kuş doysun, hem de yerleşim birimlerindeki insanlara zarar vermesinler istenmiş böylece...

Büyük binaların, camilerin, okulların alınlarında gördüğümüz kuş yuvalarını birer sanat eseri zarafetinde yapanlar; yaralı, hasta ve yolda kalmış leyleklerin bakım ve tedavilerine de vakıf tahsis etme inceliğini göstermişlerdir.

Yaz Ramazanlarında insanların içlerini serinletmek için, bal şerbeti içirmeyi düşünen vakıfların yanı sıra, hastalara, zor bulunan özel yiyecekleri, turfanda sebze ve meyveyi, bıldırcın etini tekeffül edenleri de vardır.

Ne yazık ki, kıymet bilmez mirasyediler olarak bizler, bu güzel vakıf medeniyetinin değerini takdir edememiştir. Bu takdirsizlik, o güzelim eserlerin vahşi bir çıkarıcılık iştihasıyla yağmalanması sonucunu doğurmuştur.

İstanbul'da ve Anadolu'da binlerce vakıf eseri, haris çıkarıcıların doymak bilmez iştahlarını tatmin için, yok pahasına onlara sunulmuştur. Birçok tarihî cami, minaresinin taşı pahasına satılmıştır. Tabii, inançlı Müslümanlar, vakıf malı yiyenin iflah olmayacağına inandıkları için, bu yağmadan uzak durmuşlardır. Bu olumlu tavır da maalesef başka din ve inançta olan azınlıkların işine yaramıştır.

Büyük camilerin, medreselerin ayakta durmaları için bağışlanmış kıymetli vakıf arazileri, gelir getirecek, irat temin edecek kaynaklar satılarak şahıslara maledildiği için, bu muhteşem tarihî eserler bakımsızlığa mahkûm olmuştur.

Günümüzde de insanımızın sırf hayır hasenat kazanmak amacıyla kurduğu vakıflar pek rahat ve huzurlu değildir.

Hayırlı hizmetlerin çok zararlı engellere takıldığını görenin hüznünü yaşamaktayız. Oysaki vakıflar, devletin yükünü hafifleten, insanı iyilik ve hayır istikametinde yürüten güzelliklerdir. Bazı çirkin ruhlar, bu güzelliklere tahammül edemiyorlar ve insanımızın bu hayır duygularını her fırsatta dumura uğratmaya çalışıyor.

Vermenin, hizmet etmenin, fedakârlıkta bulunmanın zevkini hiç tatmamış olanlar, vakıf sahiplerinin tavrını kötüye yoruyorlar ve altında başka maksatlar arıyorlar. Eğer böyle bir tedirginlik varsa, müesseseler tek tek ele alınmalı ve toptancılıktan sakınılmalıdır.

Aksi halde, çöken sadece vakıflar olmaz; hayır, hizmet ve fedakârlık duyguları olur. Yani, insanı insan yapan ve toplumumuzu ayakta tutan güzelliklerin köküne kibrit suyu dökülmüş olur.

OSMANLI MEDENİYETİ TOPLUMU KAPSAMIŞ VE KAVRAMIŞTI

Osmanlı medeniyeti bir vakıf medeniyeti idi. Allah'ın rızasını kazanmak için, sahip oldukları malı, mülkü bir hayır için bağışlamanın adı idi vakıf... Böylesine yoğun bir hayır yarışı, başka hiçbir toplumda görülmez. Hayır yarışında hep var olmak isteyenler, kendilerini de vakıf insanları haline getiriyorlardı.

Bu güzellikler Osmanlı toplumunda yaşayan herkesi derinden kavıyor ve kuşatıyordu. İster Türk, ister Ermeni, ister Rum ve Yahudi olsun, herkes derece derece bu insanî özelliklerden etkileniyordu. Dinî inancı ayrı olsa da, herkes İslâm iman, ahlâk ve medeniyetine büyük bir hayranlık duyuyordu. Bu medeniyet gerçekten gıpta edilecek ve imrenilecek bir medeniyetti. Bu sebeple de, Osmanlı toplumunda hakim kültürün kaynağı olan İslâma ve imana karşı ciddi bir karşıtlık ve düşmanlık olmamıştır.

Tam tersine, başka inanç ve dinlerden İslâmî kuruluşlara, girişimlere ve vakıflara katkıda bulunanlar çıkmıştır. İşte bunlara bir örnek:

Edremit'te yaşayan bir Rum kadın, zeytinliklerini İstanbul'daki Yenikapı dervişlerine vakfetmiştir. Bu Rum kadının 7 Safer 1301 tarihli vakfiyesindeki şu satırları Osmanlı insanının yapısını açıklayan önemli bir belge olarak naklediyoruz.

"Karasi (Balıkesir) vilayeti Edremit kazası köylerinden Zeytinli köyünde, Devlet-i Aliyye tebaasından, Rum milleti kadınlarından olup, Sarıoğlu zevcesi, Nikola kızı Rikne'nin oturmakta olduğu yere varıp, adı geçen köyün sınırları içinde, Şarлак adlı yörede bulunan, dört tarafı dağlarla kuşatılmış büyük ve küçük 350 kök zeytin ağacını içine alan bir kıta zeytin bahçesiyle, yine aynı köyde bulunan, 4 tarafı meyhaneci Yorgi, Komiç Baçoğlu Dimitri ve papuççu Sinyor'un kızı Bermatula ve bir kısım Haralambo, umumi yol ve birazı da Rıza Bey kahvesiyle sınırlı iki göz bakkal dükkânlarını ve bir kahveyi içine alan ve bir ekmekçi fırını, sahih vakıf ile vakfedip şöyle şart tayin edip yazdırdım ki:

"Adı geçen ağaçlar, dükkân, kahvehane ve fırın... Usulü üzere onarılıp hasıl olan meyveler ve gelirlerinden, Dersa-det'te (İstanbul'da) Yenikapı Mevlevihanesindeki dervişlerin yemeleri için, her sene, her bir okkası 400 dirhem itibariyle, 20 okka 'rogeni' zeytin verilip, kalanı mütevellî (vakfiyede adı yazılan) Elkiyadi'ye ait ve meşrûta ola..."

Allah sevgisinden kaynaklanan insan sevgisini somut hale getiren vakıfların böylesine bir tecellisi ne muhteşemdir.. Hristiyan bir Rum, Osmanlı kültüründe çok önemli bir yer tutan Mevlevîlik için, bir vakıf tesis edebiliyor. Mevlevî dervişleri İslâm inancını en munis ve en insanî biçimde temsil eden bir kesimdir. Osmanlı inanışları, görüşleri öylesine kaynaştırmış ve kardeş etmiş ki, mü'min dervişler için Hristiyan bir kadın vakıf kuruyor.

Osmanlı'nın kurduğu muhteşem medeniyeti anlayabilmek için misalde çok büyük ipuçları vardır. Gerçekten üzerinde çok durulması, çok düşünülmesi gereken bir örnek.

Osmanlı'nın azınlıklara ve başka din mensuplarına da nasıl silinmez izler bıraktığını gösteren bir başka örneği de, ünlü bir Yunan yazarından aktarmak istiyorum. O Rumlar ki

1920 yılından itibaren Türkiye'den Yunanistan'a göçmüşler... Fakat onlar öylesine Osmanlıdırlar ki, Yunanlılar tarafından sürekli dışlanırlar ve horlanırlar. Fakat hal ve hareketlerinde küçümsenecek hiçbir şey yoktur. Tam tersine, imrenilecek, gıpta edilecek üstünlüklerle donanmışlardır.

Türkiye'den Yunanistan'a göç etmiş Rumların başlarına gelenleri, Yunan Edebiyatının önemli bir temsilcisi olan Petropulos'tan dinleyelim:

"Kin ve nefretle TÜRKOSPOLİ (Türk dölleri) dendi onlara. Onlar için çok kitap yazdım. Sığınmacılar diyorduk onlar için. Yunanlılardan çok daha uygardılar. Yunanlılara yemek pişirmesini ve yemesini onlar öğretti. Döner kebab, cacık, plâki, imambayıldı, sucuk, patlıcan salatası.... Her şey onlarla geldi.

"Yunanistan'a Anadolu'dan gelen kadınlar; cesur, özgür ve şıktılar. Yunanlı kadınlar, güzel giyinmesini onlardan öğrendiler.

"Çok temiz, çok iyi insanlardı.

"Bizim evin çevresine, Anadolu'dan gelen ihtiyar, şalvarlı Rum kadınları yerleşti. Onlara sorardım:

"Türkler sizi katletti mi?"

"Yumuşacık bir sesle:

"Yok be ciğerim.. Türkler çok iyi insanlardır. Katliam falan olmadı" derlerdi.

"Bizim okullarda, Türklerin Rumları katlettiği, öldürdüğü, kazığa geçirdiği öğretiliyordu tabii..."

• • •

Her şeye rağmen Osmanlı terbiyesinden geçmiş Rum da, Ermeni de, Yahudi de bir başka oluyor, bu terbiyeye sempati duymamış olanlardan farklılaşıyordu.

Ne hazindir ki şimdi biz, kendi çocuklarımızı bile kendi kültürümüzün renginde yetiştiremiyoruz....

OSMANLI MERHAMETİ HERKES İÇİNDİ

Osmanlı merhametinin kaynağı Kur'ân-ı Kerim ve Hz. Peygamberin (a.s.m) tatbikatı idi. Bu sebeple o merhametin yansması herkesi ve hatta bütün yaratılmışları kuşatacak kadar genişti.

Osmanlı merhametinin Hristiyanları da kapsadığını yine bir Hristiyanın (Hellwald-Beck) gözlemine dayanarak aktaralım:

"Beyoğlu yangınında Türkler, alevlerin içine atılarak, tutuşmuş kollarıyla Hristiyan çocuklarını kurtarmışlardır.

"Birkaç Müslüman da Avrupalı bir çocuğu kurtarmış olan bir adama, hiç tereddüt etmeden 100 lira bahşış vermişlerdir.

"Bazıları da, sokaklarda kalan Hristiyan çocuklarını toplayıp ailelerine teslim etmişler, birçoqları da yangından kurtulan yarı çıplak Hristiyanları evlerine almışlardır."

Acaba böylesine derin merhamet, Osmanlı insanının sadece bir bölümünde mi vardı?

Bu soruya hemen "Hayır" diyebilme imkânına sahibiz. Çünkü, İslâm ahlâkı ve faziletinin Osmanlı toplumunun bütününü kavrayıp kuşattığını yine yabancıların kaleminden öğreniyoruz. Bu tür gerçekleri bizim yazarlarımız kaydet-

memişlerdir. Çünkü onlara göre bu tür güzellikler kayda değmeyecek kadar sıradan ve tabii işlerdi.

Bakınız aynı yazar, toplumun genel yapısını nasıl açıklıyor:

“Bütün Türkler, bir fikir üzerinde teemmüle (derin düşünceye) dalmış filozoflara benzerler. Göz ve ağızlarında keşif bir iç hayatının ifadesi okunur. Hepsinin hareketlerinde aynı ciddiyet, konuşma, bakış ve mimiklerinde aynı itidal mevcuttur.

“İnsan, Paşadan küçük bir bakkala kadar bütün Türklerin aynı okuldan yetişmiş, aynı asalet mertebesine sahip büyük senyörler olduklarını zanneder.

“O kadar ki, İstanbul’da bir halk tabakası bulunduğunun farkına bile varmaz. Görünüşe göre hükmetmemek icap ederse, denilebilir ki, İstanbul halkı yeryüzünün en medeni ve en dürüst halkıdır.

“İstanbul’un hiçbir semtinde, hatta en kuytu sokaklarda bile bir yabancıya tecavüz edildiği vaki değildir.

“Camileri ziyaret etmek, hatta bunu ibadet saatlerinde yapmak, bir Türk’ün bizim kiliselere yapabileceği ziyaretlerden çok daha emin şartlarda mümkündür.

“Kalabalık içinde saygısız bir nazarla karşılaşmak şöyle dursun, tecessüs eden ve yadırgayan bakışlara bile hiçbir zaman rastlanmaz.

“İstanbul’da sokak kavgalarına, maksatsız dolaşan serse-rilere, dedikoducu kadınlara, herhangi bir fuhuş belirtisine, hasılı yüz kızartacak hiçbir harekete rastlamak mümkün değildir.

“Çarşıda da camidekine benzer bir sükûnet hüküm sürmektedir. Her tarafta mümkün olduğu kadar az konuşulmakta ve sakın hareket edilmektedir. Şarkı söylemek, gürültülü kah-

kahalar ve avami ıgıllklar atmak, lüzumsuz izdihamlar yaratmak gibi şeylere hiç rastlanmaz.

“Bütün yüzler, eller, ayaklar tertemizdir. Yırtık elbiselere nadiren rastlanır. Ama kirli olanlara hemen hiç rastlanmaz. Hiçbir tarafta haylaz ve dilenci güruhuna tesadüf edilmez.

“Her tarafta muhtelif toplum sınıflarının birbirlerine karşılıklı saygı duydukları müşahede edilir.” (Yabancılar Göre Eski Türkler 1919, s. 66)

Evet sevgili okuyucularım... Demek ki biz bugün hasretini çektiğimiz toplum düzenini, 100 yıl önce bu ülkede yaşamışız. Neler oldu, neler bitti ki, bugün o güzelliklerle bunca uzak düştük?

OSMANLI'YA KARŞI VEFASIZLIK

"Osmanlı'ya karşı torunlarının vefasızlığı olmuş mudur?" diye soruyorum... Sorumu yönelttiğim biraz okumuş yazmış insanlar, öyle şeyler söylüyorlar ki... İnsanın içi kararıyor ve sorduşuna soracağına pişman oluyor. Osmanlı'nın torunları olarak, ne gibi vefasızlıkta bulunduğumuzu sorunca, bakınız bir solukta neler sıralanıverdi:

1- Osmanlı eseri olan binalardan, onları yaptıran padişahların tuğraları sökülüp atılmıştır. Mesela, şimdi Beyazıt Meydanı'na bakan İstanbul Üniversitesi'nin merkez kapısı üzerindeki tuğra kaldırılmış, altındaki âyet-i kerimeler de kazınıp iptal edilecekken, hamiyetli bir aydının müdahalesiyle kültürel vahşetin önüne geçilebilmiştir. Ancak, Fetih Sûresi'nin ilk âyetlerinden oluşan bu harika sanat eserinin üzeri tahta plâklarla kapatılmıştır.

2- Ayasofya Camii müzeye dönüştürülünce, içinde bulunan dev levhalar da duvarlardan indirilmiş ve dışarıya çıkarılmak istenmiş. Ancak bu çok büyük levhaların kapılardan sığmayacağı anlaşılnca da parçalanmalarına karar verilmiş... Bu da, yine bir hamiyetli aydınımızca son anda önlenmiş bir fecaattir. Şimdi bu levhalar yine eski yerlerindedir ve üzerlerinde ALLAH, MUHAMMED, EBUBEKİR, ÖMER, ALİ isimleri okunmaktadır.

3- Osmanlı dönemine ait, tonlarca arşiv belgesi, hurda kağıt fiyatına Bulgaristan'a satılmıştır. Böyle bir ihanet örneği acaba dünyanın bir başka ülkesinde yaşanmış mıdır?

İşin garibi bu arşiv belgelerinin büyük bir bölümü, Bulgaristan tarafından tasnif edilmiş, saklanmış ve bugün araştırmacıların istifade edeceği biçime getirilmiştir.

4- Birçok cami amacı dışında kullanılmıştır. Depo yapıları, ahır olarak kullanılanlar, ticarethane ve han görevi yapanlar; daha da kötüsü, çok ucuz fiyatlarla satılıp yıkılması sağlananlar... Sadece İstanbul'da bu hüznü yaşayan cami sayısı yüzlercedir.

Kara Mustafa Paşa Camiinin yerine yapılan "Anadolu Saz" isimli eğlence yerini, benim neslim çok iyi bilir. 15 yıl kadar önce burası yeniden cami olarak ibadete açılmıştır.

Boğazın önemli bir süsü olan Dolmabahçe Camii, deniz müzesi olarak kullanılmış, ancak 1967 senesinde ibadete açılabilmiştir. Yine çok güzel bir mabed olan Nusretiye Camii de yıllarca depo olarak kullanılmış...

Acaba, Rıza Tevfik Bey, meşhur şiiri 'Harap Mabed'i, bunlardan hangisi için yazmıştır?

Harap Mabed

Vardım eşiğine yüzümü sürdüm,
Etrafını bütün dikenler almış.
Ulu mihrabında yazılar gördüm
Kimbilir ne mutlu zamandan kalmış?

Batan güneşlerin ölgün nigâhı
Karartıp bırakmış o kıblegâhı
Mazlum bir ümmetin baht-ı siyahı
Viran kubbesine gölgeler salmış.

İslâmın bahtiyar bir zamanında
Ab-ı hayat varmış şadırvanında
Şimdi harap olan sayebanında
Dem çeken kuşların ömrü azalmış

Âyât-ı hikmet var kitabesinde
Bir ders-i ibret var hitabesinde
Bağ-ı Cennet olan harabesinde
Tekbir sedaları artık bunalmış.

Hey Rıza, secdeye baş koy da inle
Taşlar dile gelsin senin derdinle
Efsane söyleyim, ağla hem dinle
O şerefli mazi meğer masalmış

5- Bir vakıf medeniyeti olan Osmanlı'nın bu sistemi adeta çökertilmiştir. Cumhuriyet döneminin belli zamanlarında, en çok vakıf malı satın alan kişilere ödül bile verilmiştir. Halbuki bizim inancımıza göre, vakıf malı yiyen asla iflah olmaz. Çünkü vakıf malı, belli bir hizmet için, sevap kazanmak amacıyla bağışlanmış mal demektir. Böyle yüce ve kutsal bir maksat için ayrılmış malı talana verenler, yağmalayanlar gerçekten de iflah olmamışlardır. Zaten böyle bir alımdan hayır görmeyeceğini bilen Müslümanlar, genellikle vakıf mallarından uzak durmuşlardır. Bu da, vakıf mallarının azınlıklara mensup gayr-iî müslimlerin eline geçmesine yaramıştır.

Ancak son yirmi yıldır ülkemizde vakıf medeniyetine ve mabede yeniden dönüş şevki yaşanmaktadır. Özellikle de son yıllarda yapılan girişimler sayesinde, Cumhuriyet dö-

neminde yapılan cami sayısı Osmanlı devrinde yapılanları aşmıştır.

Hatta fakir mahallelerde yapılan büyük camiler bir kısım çevreleri şaşırtmıştır. Bir gecekondu semtinde böylesine büyük ve muhteşem denilebilecek bir mabedi burada yaşayan insanlar nasıl yapabilirler diye şüphe dolu sorularla ortalığı karıştırmışlardır. Cami için harcanan paralara uydurma dış kaynaklar aramak isteyenler bile çıkmıştır.

Bunlar bu milleti tanımayanlardır. Kendi inancına yabancılaşmış olan bir mutlu azınlık taifesinden kişilerdir.

Vakıf kurmak ve bu yolla hayır ve hizmete koşmak konularında da büyük bir patlamaya şahit olduk. İnsanımız bütün engellemelere ve şer cephesinin hücumuna karşı, yılmadan hayra, hizmete ve kulluğa koşmakta, böylece atalarına layık olmaya çalışmaktadır.

Artık güzel girişimlerle eğitimi, sağlık hizmetlerini, fakir fukarayı koruyup kollayan vakıflarımız vardır. Artık, en ücra köylere kadar yayılan camilerimiz vardır. Ata yadigarı mabetlerimiz, elli sene öncekinden çok daha temiz, bakımlı, pırıl pırıl bir haldedir.

Şükürler olsun, Rabbim bu konuda emek verenlerin say'lerini meşkûr eylesin, çabalarını daha fazla meyvedar kılsın...

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPADA OSMANLI İZLERİ

EMANET ÇEYİZ

Emanete riayet etmek inancımızın emridir. Maddî ya da manevî bir emaneti iade edinceye kadar muhafaza etmek, sonra da aldığı gibi asıl sahibine teslim etmek Müslüman'ın şiarıdır.

Zaten insan da dünyada emanetçidir. Sahip olduğu herşey kendisine emanet olarak verilmiştir. Asıl mal ve mülk sahibi olan Allah, istediği zaman onları geri alacaktır. Bu bakımdan biz insanlar dünyada mal sahibi değil, emanetçileriz... Emaneti iyi kullanmak, sahibinin istediği anda da ah vah etmeden gönül hoşluğu ile iade etmek... İşimiz budur.

Efendimiz de (a.s.m) emanete riayet etmenin, gerçek imanın göstergelerinden biri olduğunu buyurmuştur. Bu bakımdan Müslümanlar emin kimseler olmak zorundadırlar. Aynen Peygamberleri gibi, düşman malını dahi korur ve kul hakkı yemiş olmamak için istendiğinde iade etmesini bilir.

Hatta istenmediğinde bile yerine ve asıl sahiplerine ulaştırmayı görev bilir. Efendimizin (a.s.m) Hicretten önce yanında bulunan değerli emanetleri Hz. Ali (r.a.) vasıtasıyla sahiplerine ulaştırması gibi... O emanet sahipleri Peygamber Efendimizi (a.s.m) baba ocağında şehit etmek istiyorlardı. Efendimiz (a.s.m) onların elinden ancak Mekke'yi terkederek kurtuluyordu. Ama bu şartlar altında bile, kendi-

sine güvenip emanet ettikleri değerli malları sahibi olan düşmanlarına iade ediyordu. Bu durum insanlığın iftihar tablolarından biridir. Sadece bu tavrı bile, Efendimizin Resulullah olduğunu göstermeye yeter bir delildi.

Bu tavrın büyük ölçüde Osmanlı ahlâkı olarak yaşandığını tarihî olayların şahitliği altında biliyoruz. Ancak onlardan birinin günümüzde yaşanması gerçekten çok heyecan vericiydi.

Olayı, öğretmen Kemal Yalçın anlatıyor. Babası Denizli'nin Honaz'ında yaşıyormuş. Orada 1920 yılına kadar Rum komşuları ile birlikte çok iyi komşuluk ilişkileri içinde yaşamışlar. Ülkenin diğer yerlerindeki azınlıklarla olduğu gibi, orada da bizden taraf bir rahatsızlık olmamış, hatta yer yer işgal sırasında görülen saldırganlıklar, azgınlıklar bile affedilmiş, unutulmaya çalışılmış...

Fakat İstiklâl Savaşı'ndan sonra mübadele yapılmış. Yani Türkiye'de yaşayan Rumlar Yunanistan'a, Yunanistan'daki Türkler de onların yerlerine ülkeye alınmış...

İşte bu Rumlardan Honaz'da yaşayan bir Rum aile, Yunanistan'a giderken kızlarının çeyizlerini Türk komşularına emanet olarak bırakmışlar. Emanet; yani bir gün gelip alınmak üzere bırakılmış bir eşya...

Bu son Osmanlı ailesi, çeyiz bohçasını yıllarca muhafaza etmişler. Ancak bu uzun yıllar içinde Yunanistan'dan ne gelen, ne de giden olmuş... Fakat emaneti alan bu güzel insanın içinde gittikçe bir hüznün büyümüş, bu emanet bohça adeta onu boğan bir kâbusa dönüşmüş. Kendisine güven gösterip kızlarının çeyizini emanet eden Rum komşuya mutlaka ulaşmalı ve bu sorumluluktan bir an önce kurtulmalıdır.

Ama nasıl?

Koca Yunanistan'da on milyondan fazla insanın yaşadığı bir ülkede Sofiya'yı nasıl bulacaktır?

Nitekim bulamaz. Bulamaz ama, oğluna mutlaka emaneti sahiplerine ulaştırması için vasiyette bulunur.

Der ki; "Çeyiz, ahlî mal gibidir. Kimseye hayretmez. Sakın ola ki kullanmayınız. Hatta yoksula, yetime bile çeyiz olarak vermeyiniz.

Zaten uzun yıllar geçip de sahiplerinin bulunmasından ümit kesilince, ihtiyaç içinde bulunan gelinlik kızlara teklif edilmiş, ancak hiçbirî böyle bir sorumluluğu üstlenmek istememiştir.

Kemal Yalçın, baba vasiyeti üzere yıllarca araştırır, soruşturur, Yunanistan'a göç etmiş olan Minoğlu ailesinin peşine düşer. Defalarca Yunanistan'a gider. Türkiye'den göçmüş birçok ailelerle görüşür. Bu sabırlı çaba en sonunda hayırlı sona ulaşır ve Kemal Bey, aradığı aileyi bulur. Fakat emanetin ilk sahibi Sofiya çoktan vefat etmiştir. Onun bıraktığı emanet çeyiz, bütün parçaları tamam olmak üzere 78 yıl sonra torunlarına verilir.

Ve böylece son Osmanlı'nın zarafeti, inceliği, insanlığı, çeyiz bohçasındaki nakışlardan daha güzel ve renkli bir biçimde gönlümüze bir ışık daha düşünür.

Hey gidi Osmanlı...

Çöküş anının insanlarına bile ne güzel ahlâk damgaları vurmuşsun!...

Osmanlı Rum'u Sofiya, komşularının Safiye'si olabiliyor. Onlar gibi yaşıyor. Onlar gibi candan komşuluk ilişkileri kuruyor. Onlar gibi kızlarına iğne oyalı, mekik oyalı çeyizler yapıyor.

Fakat asıl önemlisi de, isteği dışında göçe mecbur olunca, yüreğini burada bırakıyor. Göz nuru, el emeği bohçayı bir

Bir Rum olarak Türk aileye, bir bilinmez uzaklığa giderken bile emanet bırakabiliyor.

Şimdi Cumhuriyet nesilleri, aynı inanç ve kültürü paylaştıkları halde, birbirlerine böylesine itimat edebiliyorlar mı?

Bu olayın elbette en güzel yanı; sonucu, bitiş şekli. Sofiya'nın torunları, şaşkın bakışlar altında bohçadan çıkan eşyayı incelerken acaba neler düşündüler?

Daha doğrusu bu olay, Osmanlı'nın torunlarına, bizlere neler düşündürmelidir?

Hâlâ yaşanan bu Osmanlı hatıraları, bize en çok şu mesajı veriyor olmalı:

"Atalarınıza layık olmak için, güçlü ve kişilikli olmak için; sözün özü, İNSAN OLMAK İÇİN Osmanlı ahlâkına muhtaçsınız."

KÖY PAZARINDA YAŞANAN ŞAŞIRTICI FAZİLET

Claude Farrère (1876-1957) ünlü bir Fransız yazardır. Saint-Albans adlı bir yatla geziye çıkar. Akdeniz'i baştan başa geçerek Çanakkale'ye gelir. Türkiye'de yaşadıkları, Osmanlı ahlâk ve faziletine bir yabancıнын samimi şahitliğidir. Aynen naklediyorum:

• • •

O devirlerde Türkiye Türkiye'ydi. Çok zaman geçti aradan... O sıralarda ne evim, ne karım vardı; ne de daha sonraları olanlar gelmişti başıma... Yani diyeceğim, çok mesutum; yahut hiç değilse, şimdi bana öyle görünüyor.... Öyleydim herhalde...

Çok zaman geçti!... Senenin birinci gününden, sonuncu gününe kadar, benim emektar Saint-Albans'ta otururdum... Hatırlar mısınız bilmem? Bu iskuna, 1895'te Napoli Prensi kupasını kazanmıştı... Sonradan epey değişiklik yapmış, tek-nemi uzun seyahatlere elverecek bir yat haline getirmiştim... İskunam gerçekten umduğumu yerine getirdi... Bahsettiğim yıl, beni Akdeniz'in bir ucundan bir ucuna gezdirdi durdu: Nice, Cenova, Napoli, Korsika, Sicilya, Malta, Cattaro, Korfu, Lepanto, Korent, Atina, Santorin, Rodos, Kıbrıs... Ve İstanbul, Trabzon... Sonra Kafkasya ve Kırım denen

zümrüt yarımadası... Altın sarısı bir akşam, yahut mavi mineden bir sabah, demirimin düşmediği sahil kalmadı diyebilirim.

Gerçekten hayatımın en güzel günleriydi. Eğer bu hevesimi karşılayacak kadar zengin olsaydım, bu güzel günleri daha da devam ettirecektim. Ama yirmi tonluk bir iskunayı çekip çevirmek, benim gibi bir garibin harcı değildi. Mürettebatım sekiz kişiydi, ama on altı kişilik yemek yerdı... Patronları ise kolundaki sırmalarla iftihar ederdi: Metresi oniki Fran-
k'a satılan sırmalarla...

Bunun dışında —zaten oraya gelmek istiyorum— ne zaman kumanyamızı düzmek için bir limana uğrasam orada yerliler, adeta diri diri derimizi yüzerdi. Hele İtalyanlar, Malta-lılar, Yunanlar... Eskiden, ataları olan korsanlar, ticaret gemilerini nasıl beklerse, onlar da bugün yatları öyle bekliyorlar. Sadece borda bordaya gelmek ve yangın yok... Ama yağma var. İşte milletlerarası polise basit bir ihbar! Evet, yabancıları artık asıp kesmiyorlar; ama ellerine bir gemi düştü mü, ambarlara varıncaya kadar soyuyorlar. Öyle ki, Ege adalarının hancılarından sadece kara zeytin almaya kalksa, dostumuz Vanderbilt bile iflâs eder. Eubee'de boş zamanlarında bakkallık eden Chalchisli bir Slav papazın bizden, biz Hristiyanlardan fidye alışı-
nı hiç unutmam. Hz. Muhammed'in oğulları bile olsak, bize bunu yapmaması gerekirdi. Ondan sonra uğrağımızın Türkiye'deki Çanakkale olduğunu düşündükçe, ne yalan söyleyeyim dehşete kapılıyordum. Benim gibi bir gâvurun kesesini kim bilir nasıl insafsızca boşaltacaklardı. Saf kan Ortodokslar bize böyle muamele ettikten sonra Türkler ne yapmazdı?

Derken Saint-Albans, Çanakkale Boğazına geldi. Bir sabah, erkenden, sol kolda Trakya'nın sarılı, beyazlı falezle-

rini; sağ kolda, tepelerin üstünde on iki yeldeğirmeni gördüm. Bunların arası boğazdı.

Saint-Albans Boğaza girdi. Çok geçmeden, evleri kaba saba boyalı bir sahil şehri olan Çanakkale'nin önüne geldik. Epey oluyor; bu eski devirde, orada boğazın muhafazasına memur Osmanlı nöbetçiler vardı.

Demiri attım ve karaya çıkmak için sandalı hazırlattım. Bir gün önce son konservelerimizi açıp bitirmiştik. Artık bir koyun almak herhalde fazla lüks sayılmazdı.

Sandal, rıhtıma yanaşmak üzereydi. Ayağa kalkmış, karaya sıçramaya hazırlanıyordum. Birden iri yarı bir Türk askeri, kutudan çıkan bir şeytan gibi, kulübesinden fırlayıp ateşe hazır vaziyetteki tüfeğini üzerime çevirdi, sonra pek de yumuşak olmayan bir sesle, geri dönüp, geldiğim yere gitmemi emretti. Doğrusu, Osmanlı toprağına ayak basmak için pasaporta ihtiyaç olduğunu aptalcasına unutmuştum.⁴

Durum berbattı. Konsolosluktan müdahale istemek?... Evet mümkündü bu. Ama böyle bir hayale kapılmıyordum, çünkü çok ağır işler, vaktimi alırdı: Fransız diplomasisi şekilci-dir. Öte yandan protokol şerefine aklıktan ölmek niyetinde de değildim.

Birden: "Hay Allah" diye düşündüm, "ben Türkiye'deydim ve Türkiye bahşişin vatanıdır!" (O zamana kadar duyduğum, dedi ki, demişlere inanıyordum doğrusu.)

Kesemi açıp kocaman bir altın çıkardım... Devir, sahici altının para olarak kullanıldığı devirdi... Bu, yirmiüç Franklık bir Türk altınıydı ve padişah hazretlerinin tuğrasını taşıyordu. Bahsettiğim parayı, askere önce uzaktan gös-

⁴Aslına bakarsanız, o devirde pasaport sadece Türkiye, İran ve Rusyaya girmek için lazımdı. Ama o zamandan beri gelişme durmadı. Bugün hiçbir hudut, bu lüzumsuz formaliteden vazgeçmiyor.

terdim, sonra, tüfeğini hemen geri çekeceğini umarak, ayaklarının dibine fırlattım.

Yanılmışım. Tüfek kıpırdamadı bile. Ve benim altınım, bir tekmede, istihfafla, sandalımın ortasına geri gönderildi. Osmanlı, temiz ellerini kirletmemek için paraya dokunmamıştı bile. İnanılmaz bir şeydi bu! Fransa'dan ayrılışımdan beri, ilk defa bir Akdeniz yerlisi paramı reddediyordu.

Durumum da bundan daha az tuhaf değildi. Artık yata geri dönmekten başka yapacak şey kalmıyordu. Ben de öyle yaptım... Üzgün, mahzun, geri döndüm.

Gün bitmek bilmedi. Konsolosla akla gelebilecek her türlü telgraflaşmayı yaptım. İşe yaramadı ve bir hal çaresi bulamadan gece oldu. Artık iyiden iyiye acıkmaya başlamıştık.

Geceleyin ansızın karar verdim:

"Hazırlayın sandalı" diye emrettim. "Sahile gideceğiz, ama gizlice. Gürültü istemem."

Gecenin karanlığında rıhtım boyunca ilerleyen bir sandal dikkati çekmez. Hem belki de!... Evet, belki de Türk nöbetçi uyuyordur şimdi!

Gerçekten de öyleydi. Gündüzün beni korkutan yerde kimse yoktu artık. Yavaşça yanaştık.

Sandalı rıhtıma bağlayarak, başına bir nöbetçi diktim. Sonra geri kalan adamlarımla sessizce rıhtımdan, hatta şehirden uzaklaştım. Çanakkale bana tuzaklarla dolu gibi görünüyordu. Rüyalarımın konu olan koyunu satın alabilmek için herhangi bir köy işimi görürdü.

Şehirden iki kilometre uzakta, bir köye rastladık. Köyün kendisine mahsus bir pazar yeri vardı. Ortalık ağarmaya başlamıştı. Çobanlar getirdikleri hayvanları kazıklara bağlı iplere ayrılmış bölmelere yerleştiriyor, köylüler sata-

cakları eşyayı yayıyordu: Kuşkonmazlar, havuçlar, enginarlar, insana sevinç veren patates çuvalları... Ve daha Anadolu'nun çeşitli mahsülleri, eşeklerin sırtından indiriliyor, sıra sıra pazar yerine yayılıyordu.

Çok geçmeden alış verişe başladım ve aynı anda hayretler içinde kaldım. Koyun, sebzeler, karpuzlar, üzüm; hepsi inanılmaz, duyulmamış, akıl almaz derecede ucuza satılıyordu. Ve benim için çok şaşırtıcı oldu, ama Türk satıcıları üstelik hırsız da değildi. Çalmıyorlardı. Cebelitarık'la İstanbul arasında ilk defa namuslu insanlarla alış verişi ediyordum.

Bu şaşkınlık içinde, durmadan satın alıyor ve istediklerini son meteliğine kadar ödüyordum. Allah için bu iyi insanlar benim yabancılığımın istifadeye kalkmadılar. En son şey de bana ilk aldığım kadar ucuz geldi.

Ruhumun içinden, Türk ruhunu ve Türkiye'yi takdis ediyordum. Sonunda, satın aldığım eşyayı, köyün eşekçisinden, kiraladığım iki eşeğe yükledim ve Çanakkale'nin yolunu tuttum. Güneş yükselmişti. Bu saatte uyanmış olması çok muhtemel bulunan nöbetçinin gözü önünde eşyaları nasıl yükleyeceğimi düşünüp duruyordum.

İki eşeğimi yularından tutmuş hızla gitmeye çalışırken, birden, bir süvari peyda oldu. Köyden, bizim için gönderilmişti. Geri dönmemizi söylüyordu.

"Tamam" diye düşündüm, her şey çok iyi gidiyordu. İşte Çapanoğlu çıkıyor şimdi; dur bakalım.

Döndük. Köyde, pazar yerinin ortasında, pazarın gürültüleri arasında beş-altı beyaz sakallı bizi bekliyordu. Bunlar; kadı ve köyün ileri gelenleriydi. Hemen yerlere kadar eğilip selâmlamakta fayda gördüm. En büyük ciddiyetle selâmımı iade ettiler.

Ama bu selâmın altında başka şeyler olduğunu seziyordum. Kadı'nın arkasında, bir sıra adam suçlu gibi dizilmişti; hepsi alış veriş ettiğim adamlardı. Hiç şüphesiz bu zavalılar, mallarını benim gibi bir kâfir köpeğe sattıkları için alenen cezalandırılacaklardı.

Yanlış anlamamışım. Kadı, eşeklerimdeki yükün hepsini indirtti. Sonra bütün aldıklarımı cins cins ayırttı: her cins ayrı ayrı tartıldı. Patatesleri bile saydılar.

Tahmin edeceğiniz gibi itiraz etmeyi aklımdan bile geçirmiyordum. Bu, durumumu kötüleştirmekten başka bir işe yaramazdı.

Tartı işi bitince, satıcılar birer birer heyetin huzuruna geldiler. Tek kelimesini anlamıyordum ama, şüphesiz sorgular soruluyor, ithamlar yapıyordu. Kadı, sert bir ifadeyle parmağını uzatmış, domatesleri, salatalıkları teker teker işaret ediyordu. Suçlular pişman bir halde suçlarını itiraf ettiler.

Sonra bir küçük torba getirildi. Her satıcı kesesini açtı ve kadıya birkaç kuruş ceza ödedi. Kadı, aldığı paraları önündeki torbaya kuruş kuruş sayıyordu. Herkes cezayı ödedikten sonra, torba kapandı ve ağzı bükülerek bağlandı.

Sonra... Sonra... Hikâye inanılmaz bir gidiş almaya başladı. İyi dinleyin: Kadı'nın bir işareti üzerine aldığım eşyalar, bir tanesi eksik olmamak üzere tekrar eşeklerime yüklendi. Ve kadı... Dinleyin... Duyun bunu... Ve kadı, nazik bir el hareketiyle bana izin verdiğini belirterek, kuruşlarla dolu torbayı bana verdi... Evet, bana verdi.

Gözlerim faltaşı gibi açılmıştı. Aynı zamanda camiin imamı olan kadı, çeşitli diller bilen muhterem zattı. Bil-diği kadar Fransızca'sıyla bana izahat verdi:

"Çünkü satıcılar, sana sattıkları eşyadan kâr ettiler... Evet... Yüzde on kazandılar. Halbuki yabancılardan kâr alınmaz... Kitapta şöyle yazar: 'Yabancıya misafirin gibi muamele edeceksin...'"

Saint-Albans'a dönerken, başka bir yerde, bizim Moliere'imizde yazılı olanları düşünüyordum, yanılmıyorsam şöyleydi: "Gerçekten öyle, Türk'e layık bir şuurla..."

HOLLANDA'DA TÜRK KÖYÜ

Hollanda'da bir köy var... Bu köyün adı Türkiye. Hollanda'daki Türkiye, Amsterdam şehrine 250 km. uzaklıkta bulunuyor. Zeeland bölgesinin Oestburg Belediyesine bağlı küçük bir köy bu...

Ancak Türkiye adı bir yerleşim birimine ilk defa orada verilmiş. Hem de bundan 351 yıl önce, 1648 yılında, Prens Maurits tarafından...

Bu küçük Hollanda köyüne Türkiye adının verilisinin hikâyesi ayrıntılarıyla bilinmiyor. Ama bilinen şudur:

O tarihlerde Protestan olan Hollandalılar, Katolik İspanyollarla uzun yıllar savaşmış ve çok yıpranmışlardı. İşte bu savaşlar sırasında Osmanlılar, yardım istemeleri üzerine Hollandalılara destek vermişlerdi.

Bu destek ve yardım, halkı öylesine etkilemişti ki, "Katolik olmaktansa Türk olmayı tercih ederiz" demeye başlamışlardı. Tabii burada Türk olmak Müslüman olmakla aynı manaya geliyordu. Bu duyguyu en yüksek seslendiren köye de "Türkiye" adı verilmiş ve bu hatıranın yaşaması böylece sağlanmıştır.

Daha sonraki yıllarda bu iyi münasebetler devam etmiş, hatta bir Hollanda firması olan Kaag, Türkiye'den Türk kahvesi, çayı ve tütünü ithal etmeye başlamıştır. Kaag fir-

ması da Hoorn şehrindeki merkez binalarında sembolik olarak Türk bayrağını dalgalandırmaktadır.

Fakat daha da önemlisi, Osmanlı, lâlesi ile Hollanda'nın her yanında daha da canlı olarak yaşamaktadır. Günümüzde bu ülkenin sembolü haline gelmiş olan lâle, ilk defa, anayurdu olan Türkiye'den 17. asırda Hollanda'ya hicret etmiştir. Osmanlı tarihinin bir dönemine adını veren lâle, Avusturyalı bir büyükelçinin İstanbul'dan Viyana'ya götürmesiyle Avrupa'ya açılmıştır. Viyana'dan da Hollanda'ya geçen lâle, orada çok büyük bir rağbete mazhar olmuştur. Hollandalılar, büyük emeklerle lâlenin yüzlerce çeşidini üretmişlerdir.

2000'li yıllarda Hollanda, lâleden 70 milyar gulden civarında kâr sağlamayı plânlamaktadır. Hollanda'da çiçekçilik alanında 18 bin kişi çalışmakta, mevsimlik işçilerle bu sayı 155 bine ulaşmaktadır.

Hollanda lâlesi yaklaşık 100 ayrı ülkeye satılmaktadır.

• • •

Ancak lâlenin bizim kültür ve edebiyatımızda çok ayrı ve özel bir yeri vardır. Çünkü lâle kelimesiyle Allah adı, eski Türkçemizde aynı harflerle yazılır. Yine eski Türkçe yazımıza göre, lâlenin yazılışının ebcedî değeri 66 tutmaktadır. Bu da Allah adının ebcedî değeriyle tamamen aynıdır.

Bu sebeple, Osmanlı'da lâle sevgisinin altında Allah aşkı vardı.

Yine aynı sebeple, halk arasında yaygın bir deyim vardır: İş i altmış altıya bağlamak... Buradaki 66, Allah adının ebcedî değeri olduğu için, iş i altmış altıya bağlamak, Allah'a tevekkül etmek, Ona bırakmak, anlamına geliyor. Ayrıca lâledeki harflerin sıraları değiştirildiğinde, hilâl kelimesi de elde edilebilir. Hem Allah, hem de hilâl çağrışımı ya-

pan lâle için Tabip Mehmed Aşki Efendi bir şiirinde şöyle der:

Mazhar-ı ism-i Celâl olmasa âyâ lâle

Bulamazdı bu kadar rütbe-i vâlâ lâle.

Bu güzel beyitte Şair, lâlenin Allah kelimesiyle aynı harflerden meydana geldiğini ima ediyor ve diyor ki:

“Eğer lâle, Cenab-ı Hakkın Celal ismine mazhar olmasaydı, bu kadar yüksek rütbeye erişemezdi.”

Gerçekten de II. Ahmed döneminde yaşanan Lâle Devri’nde, İstanbul’da herkes lâle yetiştirmek ve yeni türler elde etmek için seferber olmuştu. Böylesine özel ve önemli bir ilgiye mazhar olan lâle, İstanbul Lâlesi adıyla daha bir inceltilmiş ve güzelleştirilmiştir. Turhan Baytop’a göre bu lâle, “Çiçeklerinin badem biçiminde ve çiçek örtüsü parçalarının biz gibi sivri, ince ve uzun olması ile, İstanbulluların Kaba Lâle dedikleri Avrupa lâle çeşitlerinden kolaylıkla ayrılır. İstanbul lâlesi çeşitlerinin toplam miktarı zamanla iki bin civarına erişmiştir.

“Bu lâle çeşitleri, az miktarda elde edilebilmiş olmaları ve zamanla lâleye verilen önemin azalması sonucu, XVIII. yüzyıl ortalarından itibaren tamamen yok olmuştur.”

Güzellik konusundaki derinliğini ve ince zevkini yetiştirdiği bir çiçeğe bile nakşedebilen bir medeniyetti Osmanlı medeniyeti...

Lâle, Hollanda başta olmak üzere Avrupalı insanın göz zevkini tatmin etmiştir. Gözleri cezbeden bu güzellik gibi, onun temsil ettiği tevhid inancı da, inşaallah gönüllere sevinç ve huzur sunacaktır. Zira, bugünün insanı, lâlenin gözle-rimizi güldüren güzelliğinden çok, Allah inancının ruhlara nefes aldırarak sevincine muhtaçtır.

Şimdi bu güzellikleri özümsemiş ve hakkıyla yaşamış olanların temsilini, bütün insanlık hasretle ve hararetle beklemektedir.

Bir lâle nezaket ve nezafetindeki güzel insanlara; çağdaş Yunuslara, Mevlânâlara, Hacı Bektaşî Velilere şiddetli ihtiyaç vardır.

Bu ihtiyacın tatmini söz konusu ise, Osmanlı'dan alacağımız çok şey var demektir. Özellikle de Avrupa'da, hele de Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımıza, dindaşlarımıza çok önemli görevler düşmektedir.

ALMANYA'DA 289 YIL DALGALANAN BAYRAĞIMIZ

Müllheim...

Almanya'nın Güney Baden bölgesinde, Fransa sınırına 4 km. mesafede şirin bir kasaba...

Karaormanlar'ın (Schwarzwald) eteklerinde kurulmuş bu Alman kasabası 20 bin nüfuslu... Müllheim ve çevresinde 500 civarında Türk oturuyor.

Müllheim, tarih boyunca hem Almanlar, hem de Fransızlar için çok önemli bir merkez olmuş. Zaman zaman iki devlet arasında el değiştirdiği de olmuş, ama coğrafi ve idari açıdan Almanya'ya ait bulunmaktadır.

Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa'nın askeri kontrolüne girmiş Müllheim... Yakın zamanlara kadar kasabanın girişindeki kıslada Fransız zırhlı birliği görmek mümkündü.

İşte bu ilginç kasabanın bizi asıl ilgilendiren yönü, burada şanlı bayrağımızın 289 sene şerefle dalgalanmış olmasıdır. 1703 yılından 1992 tarihine kadar, ay-yıldızlı bayrak orada niçin dalgalanmıştır?

İşte bu dalgalanışın hikâyesi, Osmanlı'nın ruhunu, özünü ve adaletini gösteren bir güzelliğin hikâyesidir.

Hem de yaşanmış hikâyesi...

1703 yılında Osmanlı tahtına Sultan II. Ahmed çıkmış... Devlet hem doğudan, hem batıdan duraklamış ve hiç de alışkın olmadığı kayıplar vermeye başlamış. Yenilginin ne olduğunu bilmeyen Osmanlı için bunlar inanılmaz ilk darbelerdir.

İşte böyle bir günde Almanya'dan, Müllheim'dan bir imdat çılgılığı gelir. O tarihte Müllheim Almanların idaresindedir. Yönetimin başında Markgraf Ludwig Wilhelm vardır. Ancak, millî birliklerini kurup büyük bir güç oluşturmamış durumdadırlar.

Komşuları olan Fransızlar daha güçlü ve daha erken büyümüş olduklarından Almanları rahatsız etmektedirler. Almanlar bütün bir sene verimli Ren Ovasında çalışıp çabalayıp elde ettikleri ürünleri Fransızlara kaptırmaktadırlar. Askeri açıdan üstün Fransızlar bütün bir yıllık mahsulü yağmalıyor, alıp götürüyorlar.

Alman kral bu yağmadan kurtulmanın yollarını düşünüyor. Fakat hiçbir tedbir Fransızları durduramıyor. Sonunda aklına kestirme bir çözüm geliyor: OSMANLI'DAN YARDIM İSTEMEK...

• • •

Gerçekten de bu talep Padişaha ulaştırılıyor. O zamanki Osmanlı'nın gözünde bu konu o kadar küçük ve basit bir olaydır ki, çözüm hemen bulunuyor.

Derhal hararlar dolusu yeniçeri ve mehter elbisesi hazırlanıyor ve bir de Alman krala mektup yazılıyor:

"İçinde bulunduğun durumu düzeltmek için asker göndermemize gerek yoktur. Bu Fransız keferesi bizi iyi tanır. Sen bu gönderdiğimiz elbiseleri adamlarına giydir ve sınır boylarında Fransızların göreceği biçimde dolaştır.

"Bu şekilde tehlikeden halas olursunuz."

Kral bu teklifi çok isabetli buluyor ve hemen uygulamaya koyuyor. Ren Nehrinin hemen kıyısında bulunan Neuenberg'daki Fransızlar, karşı kıyıda dolaşan Osmanlı askerlerini görünce gözlerine inanamıyorlar.

O sabah gözünü her açan Fransız'ın içi korkuyla kaplanıyor. Artık Müllheim'in Osmanlı askerleri tarafından korunduğunu sanıyorlar. Ve bir daha saldırmak ve yağmalamak şöyle dursun, sınıra bile yaklaşıyorlar. Hatta sınır boylarında olayı duyan birçok Fransız köyü ve kasabası ülkenin içerilerine doğru göçmeye, kaçmaya başlıyor.

İşte bu talan ve yağmaya son verip Almanları Fransızların şerrinden kurtaran olayın hatırası için, şehrin ortasında bir binaya bayrağımız çekiliyor. Ve bu bayrak orada çekildiği tarih olan 1703'ten 1992 yılına kadar dalgalanıyor.

Ancak yabancı düşmanlığının asıl Türk düşmanlığı halinde belirmesi burada da tesirini gösteriyor ve bayrağımız bu çarpık ve vefasız düşüncenin tesiriyle indiriliyor.

O tarihten itibaren Müllheim'da bayrağımızı görmeye alışmış olan gözler boş yere aranıp duruyor ve gördüklerine inanmıyorlar.

İşin asıl acı olan yanı ise, Müllheim'da yaşayan Almanların, Türk bayrağının asılış sebebini çok iyi bilmeleri, buna rağmen bu uygulamaya karşı çıkmamalarıdır. Fakat onların bir kısmı da, Müllheim'da yaşayan Türklerin bu bayrak indirme olayına niçin sessiz ve tepkisiz kaldıklarını merak ediyorlar...

Evet, o yörede yaşayan Türkler bu bayrağın indirilişine tepki göstermediler. Olayı protesto etmediler. Almanları kınamadılar. Bunlar doğru... Ancak orada yaşayan vatan-daşlarımızdan ne kadarının bu bayraktan haberli olduğu da merak konusu...

Biz maalesef tarihimizden ve tarihî hatıralarımızdan genellikle habersiz yaşayan bir milletiz. Ancak bu görevi asıl yapması gerekenler, Dışışleri mensuplarımız değil midir? Belki de onlar böyle bir görevi yaptılar ve kim bilir belki de etkisiz kaldılar...

Müdahalesiz mi, etkisiz mi?

İkisi de sevindirici değil...

Ancak bu olayın hâlâ devam eden bir de sevindirici yanı var...

Müllheim karnaval şenliklerinde Osmanlı'yı unutmuyor. Her yıl, karnaval şenlikleri vesilesiyle Osmanlı hatırlanıyor.

Yeniçeri ve mehter kıyafeti giyenler resmi geçide katılıyor. Şeref tribününde oturan Padişah, vezir ve paşa temsilcileri de yine Osmanlı kıyafetleri içinde onları selâmlıyor.

Tabii ki zaman içinde iş, anlamını biraz yitirmiş, sadece şekilce bir kutlamaya dönüşmüş durumda...

Buna rağmen kültür seviyesi müsait olanlar, ne yaptıklarının, niçin yaptıklarının gayet farkındalar...

• • •

Nereden nereye...

Osmanlı'nın yeryüzünde iz, eser ve damga bırakmadığı az yer kalmış...

Fakat onun maddî ve manevî mirasçıları olan bizler bunun farkına yeni yeni varmaktayız.

Ve şaşırmakta, hayretler içinde kalmaktayız.

Biraz amiyane ve belki kaba kaçacak ama, her defasında, "Sen neymişsin be Osmanlı!" demekten kendimizi alamıyoruz...

AVRUPA'DAKİ TÜRK KORKUSUNUN TEMELİNDEKİ GERÇEKLER

Türkiye, 1960'lı yıllardan beri Avrupa'nın kapısında bekletiliyor. Ha aldık, ha lacağız derken onlarca yıl geçti, daha birçok yıl sürecek bu bekleyiş... Bu bekletilişin, daha açıkçası aldatılışın sebebi nedir?

Mademki Türkiye'yi Avrupa Birliği içinde görmek istemiyorlar; öyleyse neden çeşitli oyalamalarla bekletiyorlar?

Çünkü, Türkiye'nin başka bir alternatifi tercih etmesini önlemek istiyorlar. Başka bir imkânı, yolu, seçeneği düşünmesin, hep Avrupa kapısında beklesin... Bunun için de ümidini büsbütün kesmesin. Vur kaç usulü, bazen ümit vererek, bazen ümidini azaltarak, gerektiği zaman da azarlayarak kapıda tutalım, diyorlar.... Bunda da muvaffak oluyorlar. Çünkü Türkiye, Avrupa'dan ümidini keserse, kendisi liderliğini yapacağı bir güç oluşturmak zorunda kalacaktır. Buna bizim siyاسilerimiz ve yöneticilerimiz de hazır değildir. Tek başlarına ayakta durma cesaretini gösteremiyorlar. Bir başka birlik kurmak da aynı derecede güç görünüyör.

Bu sebeplerle de aldatıldığını bile bile Avrupa kapısında beklemeyi sürdürüyorlar. Fazla rencide edildiğimiz zamanlarda siyاسilerimiz sertçe çıkışlar da yapıyorlar. Fakat

Batı bizden gayet emin bulunuyor. Türkiye Batı kapısından başka gidecek kapı bulamaz diye düşünüyorlar.

Peki bizi içlerine neden almıyorlar? Haklı haksız birçok gerçekleri var elbette. Özellikle de Avrupa Birliği'nin bir Hristiyan birliği olduğunu sıkça tekrarlıyorlar. Fakat tutarlı gördüğüm bazı görüşler, Hristiyan olsak bile, Batı'nın bizi içlerine eşit şartlarda asla kabul etmeyeceği merkezindedir.

Peki neden?

Çünkü, Türkiye'den korkuyorlar. Henüz ekonomisini yola koyamayan, teröre köklü ve kalıcı bir çözüm bulamayan Türkiye'den niçin korkuyorlar?

Bu korkunun çok ciddi tarihî arka plânı vardır. Batılının bilinçaltı Osmanlı'yı asla unutmamıştır. Osmanlı, torunlarından ziyade, düşmanlarının hafızasında yaşamaktadır.

Bu korkunun doğru tespitini yapanlardan biri olan Muhterem Mustafa Necati Sepetçioğlu şöyle yazıyor:

"Aslında korkuyorlar; düpedüz korkuyorlar, fakat söylemiyorlar. "

Avrupa'nın, sosyalisti (komünisti), kapitalisti, hatta hümanisti (şimdiki Yeşiller mesela), göstermelik siyaset palyaçulukları dışında, Türklere, yeri geldiğinde tek bir beden haline gelip karşı olduklarını, bu karşı oluşun da tek bir sebepten, korkudan oluştuğunu bilmeyen yoktur.

Bu korku, nesilden nesile, köpeklerdeki içgüdüler gibi intikal eden, kalıtsal bir korkudur.

Onlarda var da, aynı korku bizim yerli Avrupalılarımızda yok mu sanki?

Üstelik bizim yerli Avrupalılarımız, tıpkı yerli turistlerimiz gibi, bir görmemişlik krizinde Avrupalıya uyum sağ-

layamıyor diye, Türk'e bir de tepeden bakma huyu edinmiştir. Bu tutumları, tıpkı tıpkısına imparatorluk devrinin devşirmelerinin tutumlarını andırır.

Aslında Avrupa, bir bütün olarak, "Demir Perde" yahut pamuk perdeleriyle de öteden beri büyük bir sırtlanlar sofrasından farksızdır ve herkes o sofrada en büyük payı kapma uğruna kuyular kazmakla, didinmekle meşguldür. Kendi koydukları yasaları; yerine, zamanına ve topluluğuna göre uygulamaktan veya uygulamamaktan çekinmedikleri halde, insan haklarını, kültürün ve medeniyetin bayrakçılığını kimseye vermezler. En kirli oyunları, en kapalı kapıların ardında insan hakları adına oynamaktan çekinmediklerini kendi yayınlarından öğreniriz de, böylesi haberlerin o yayın aracına kimin eliyle, ne maksatla, niçin verilmiş olabileceğini düşünmeyiz bile.

Çünkü Avrupalılık göz kamaştırır; Avrupalı olmak bir üstünlük bilinir. Biz, İkinci Mahmut'tan beri bu göz kamaştıran üstünlüğe yapışmak uğruna neleri feda etmişizdir. Fakat şimdilerde çoğu yerli Avrupalının düşündüğü bir iğrençliği benimseyip; mesela, din değiştirmeyi bile kabul ederek Avrupalılaştık, o sırtlanlar sofrasında ancak üçüncü sınıf bir Avrupadaş olabiliriz.

İnsan hakları denen nesne sadece o sırtlanlar sofrasının baş köşesine kurulmuş olanlar için geçerlidir, gayrisi paryadır; forsadır, tutsak kişidir, çağdaş köledir.

Böyledir diye Avrupa'ya ters mi davranmak gerek? Avrupa'dan sırt çevirip: "Sen beni değerlendirmiyorsan, ben seni hiç tanımıyorum" mu demeliyiz? Böyle bir davranışı yarım akıllılar bile göstermez. Devletin ve milletin çıkarları doğrultusunda davranmak dururken, akıl dışı duygu ve düşüncelere uyup ulu orta kararlar vermek, olsa olsa zamanı geriye çevirme gayreti olur.

Bizimkisi yarenlik ya, isterseniz zamanı geriye çevirebiliriz. Onbeşinci yüzyılın sona erdiği yıllarda, İtalya'nın Adriyatik kıyılarında, şimdiki ANCONA'nın bulunduğu March'da, Osima Komününü yöneten kişi, Bukeline Küzini'dir.

Bu komünü, Papa adına yönetmekte; fakat hem çevredeki beylerden, hem Papa'nın kendisinden kuşku duymaktadır. Yönetimini pekiştirmek niyetiyle, uzaktaki, çağın en güçlü padişahı İkinci Bayezid'e başvurur.

"Osima ahalisi Osmanlı'dır, Marş bölgesi de Osmaniye'dir" deyip Türkleri yardıma çağırır.

Bu çağrı, başta Papa olmak üzere, o vaktin Avrupa'sında büyük bir telaş ve korku uyandırır. Avrupa ve Hristiyanlık için akıl durdurur bir tehlike olarak görürler bu hareketi.

Gecikmeden ve o korkunun hızıyla harekete geçen Papalık, Bukeline Küzini'yi hile ile yakalar ve asar.

Şüphelenilen herkes yok edilip, alınan çok sıkı önlemlerle tehlike savuşturulur.

Tarihçi Hammer (1774-1856) bu olayı anlatırken Lorenzo De Medici'nin, Türkler gelecek korkusunu şu cümleyle belirtiyor:

"Türkler, bir kere Roma Hükümeti'nin topraklarında yerleşince onları oradan çıkarmak ihtimali hemen hemen hiç yoktur!"

Ve Sayın Yazar, bu tarihi olayı, şu cümleyle bizlere emanet ediyor:

"Avrupa Birliği ülkelerinin korkusunu şimdi rahatça düşünür, dilediğinizce hayal edebilirsiniz."

İÇİMİZDEKİ OSMANLI DÜŞMANLARI

Birçok tarihî gerçek gün ışığına çıkmış, Osmanlı'ya yapılmış iftiraların nerelerden ve ne sebeple uydurulduğu anlaşılmış bulunuyor. Ancak bazıları, hem de ilim adamı kıklıklı ve ünvanlı bazıları hâlâ eski itham ve iftiraları utanmadan tekrarlıyorlar, hatta üniversitelerde ders diye okutuyorlar.

Bu hazin ve insafsız ithamlara karşı çıkan ilim adamlarımız da var. İşte bunlardan biri, duygu ve düşüncelerini, OSMANLIYIZ OSMANLI başlığı altında şöyle yazıyor:

Osmanlıyız Osmanlı

Köprünün altından çok sular geçtiği, eskisi gibi, gelenin keyfi için geçmişe sövmenin artık geçerli akçe olmadığı bir zamandayız. Yine de Nuh nebîden kalma kabîlinden ve nâdirattan addedeceğimiz kimseler var...

İlim kürsülerinden, ilim adına, etrafa herzeler saçmaktalar. Körpe dimağlar, zinde kafalar, ümitsizliğe sevkedilmekte, aydınlık dünyaları karartılmakta...

Şüphesiz anladınız, hâlâ Osmanlı'ya bakışlarını düzeltmemiş, dünyanın gelip geçmiş; en parlak, en âdil, en muhteşem devletini, Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'yi içine bir

türlü sindirememiş —ilim adamı demeye dilimiz varmayan— ilim adamları var aramızda...

Resmi tarih bile, artık Sultan Vahideddin'in vatandan ayrılışını "terketti" lafzıyla vafederken, dost düşman herkesin ittifak-ârâ/görüş birliği ettikleri, asrın en büyük siyasi dahisi Gök Sultan/Ulu Hakan Abdülhamid'e yersiz, yakışksız ve haksız olarak verilen "Kızıl Sultan" lakabını terketmiş iken, Osmanlı'nın yokluğu Filistin'de, Ortadoğu'da, Balkanlar'da ve Afrika'da bütün ciddiyetiyle hissedilirken, (...) Üniversitede, İnkılâp Tarihi derslerinde Osmanlı'nın "vur abalıya" misali yerden yere vurulması, ne acı, ne büyük talihsizlik...

Bu üniversitenin ikinci sınıfında okuyan, Makedonyalı Z. adındaki kızımızın hislerine tercüman olan konuşması ve içini arkadaşlarına aktarması ne kadar düşündürücü... Diyor ki kızımız:

"Bizler 'Osmanlı Osmanlı' diyerek büyüdük... Osmanlı, bizlerin gözünde çok büyük. Osmanlı aleyhinde sarfedilen her söz, yüreğimize saplanan bir hançerden farksız.. Osmanlı kötülendikçe, moralimiz çok bozuluyor. Sevdiğimiz, saydığımız geçmişimize dil uzatılması, bizi kahrediyor... Her dersten ağlayarak çıkıyorum!"

Türkiye'de okuyan bu kızı görmeye gelen anası ise, unutturamadıkları, o güzelim Türkçesiyle, anavatan Türkiye'den manevî yardımlarını esirgemeyecek, ehli feragat sahiplerini, oraya, eski Osmanlı beldesine çağırıyor:

"N'olur gelin! Maddî değil, manevî yardım ve desteğe ihtiyacımız var. Unutmadığımız, fakat unutturulmak istenen mazimize sahip çıkmak, bizi biz yapan, manevî havayı teneffüs etmek istiyoruz. Gelin bize, uzatın ellerinizi, bırakmayın bizi melûl, mahzûn küffâr arasında..." diye feryat ediyor.

Bütün bunlar bana, Arnavut asıllı, Ohri medresesi mezûnu —şimdi rahmetli— Yusuf Kurtiş adlı hocamdan dinlediğim —aslî yazılışı bende mahfuz— bir Sırp şâirinin şu mısraını hatırlattı:

“Yollar bile Türkleri arayacak, amma Türkler burada başka yok.”

Bosnalının başına gelen, Makedonyalıların başlarına gelecek olan ve Türkiye'mizin başını ağrıtmaları, iç-dış gailelerle meşgûl etmeleri, onların Osmanlı oluşlarından, bizlerin Osmanlı ahfâdı/torunları oluşumuzdan değil mi?

Biz, istesek de istemesek de, Osmanlı olmaya ve Osmanlı kalmaya mahkûmuz.

Ve bundan menfûr değil; müftehiriz müftehir, iftihâr ediyoruz iftihâr...

22.9.1995 Türkiye

SIRPLAR OSMANLI SAYESİNDE 400 YIL RAHAT YAŞADI

Sırp lar her saldırganlıklarında Osmanlı'yı bahane ediyorlar. Güya 1389 yılında Kosova Zaferi'nin intikamını almak istiyorlarmış. Bunun için, Bosna'ya saldırmışlar. Yine aynı sebeple, Kosova'da katliama girişmişler. Belki yarın Makedonya'ya, Arnavutluk'a da yine Osmanlı takıntıları sebebiyle acımasızca saldıracaklardır.

Oysaki Sırp lar, bugün bir millet olarak varlıklarını Osmanlı'ya borçludurlar. Eğer Osmanlı isteseydi, daha doğrusu kalbindeki iman müsaade etseydi, bugün Balkanlar'da ne Sırp, ne Karadağlı, ne Bulgar, ne Yunan ve ne de başkaları kalabilirdi...

400 seneden fazla hakim olduğu bu topraklarda; ne dillere, ne de dinlere yasaklama getirmeden huzur ve barış havası estirmiştir.

Osmanlı'nın bu fevkalâde hürriyet anlayışını, insan hakları zihniyetini sağlayan İslâm imanı idi. Bu sebeple dinine sıkı sıkıya bağlı olan Osmanlı, her milleti kendi dili, kültürü ve dini içinde muhafaza etmiştir. Hatta bu samimi tutumu sebebiyle de kendi torunlarından tenkitler almıştır. Zira birçok kişi, başka hakim milletleri misal olarak göstermektedir.

Mesela, Çekleri 90 yıl hakimiyetleri altında tutan Almanlar, Çekçe'yi neredeyse ortadan kaldırmışlardı. Alman işgalinden sonra, dağbaşlarında yaşayan çobanlar okullara getirilerek yeniden Çekçe öğretilmiştir.

Osmanlı 400 yıl idare ettiği Sırpların dağlarına taşlarına hakim olmuş ve her türlü asimilasyonu yapacak zamana da sahip bulunmuştu.

Ancak kesinlikle böyle bir şeyi düşünmedi, kimsenin ne diline ne de dinine, mezhebine ilişti.

Osmanlı kendi millî çıkarı için hiçbir millete baskı uygulamamıştır. Zira Osmanlı, inancında çok samimi olan din-dar bir kimliğe sahip bulunuyordu.

Tarihçi C. Yurtsever'in bulduğu bir arşiv belgesine göre, Kanuni Sultan Süleyman, 441 yıl önce, Sırpları korumak için bölge kadısına bir ferman yollamıştır.

İnsan hakları açısından, bugünkü Batılılara da örnek ve ibret olacak nitelikte bir belge bu... 1558 yılında, Arnavut İli'nin bir parçası olan Belgrad bölgesi halklarının haklarını korumak için gönderilen fermana göre, şunların yapılması isteniyor:

"Devlet askerleri (Sipahiler), biçilmeyip el ile yolunan ottan vergi almış... Kaldırdım...

"Askerler, ev yakınında bulunan bağ, bahçe ve bostanlardan, yemeklik için üretim yapanlardan para almak isterlermiş... Almasınlar, yasakladım...

"Boş yerlere tarla açanlardan, ihya edenlerden vergi alınmasın.

"Nehir üzerindeki dolap ve karaca değirmenler, yeni yapılmış olsalar dahi, fazla vergi alınmasın...

"Askerler, tarla ürünleri satmak için, halka pazar yerine götürmelerini isterlermiş... Pazara götürülmesin, teklif dahi edilmesin...

"Askerler, 'Boyunduruk Hakkı' diye vergi almasınlar.

"Askerler savaşa gitseler, geride kalan mallarını köy halkından güvenilir adamlar korusunlar.

"Yeni evlenen yeniçerilerden 'Gerdek Hakkı' diye vergi alınmış... Bundan böyle alınmasın...

"Savaş esnasında bile askerler eve girip, arı kovanlarına dokunmasınlar. Ve yerleştiği yerde, evleri önünde, sancakları altında kendi geçimleri için ürettikleri arı kovanlarından dahi vergi alırlarmış... Onu dahi görmesin... Başka kovanlık almayıp, evleri yanında ve sancakları altında olan kovandan dahi vergi aldirmayasın... Kovan hakkı bahane-siyle evlere girmekten men eylesin...

"Bu husus için şikâyet ettirmeyesin..."

Arnavut İli içinde alınan Belgrad ve Kosova yöresinde, bu ve benzeri fermanlarla, toplumsal yapıda halk lehine çok önemli değişiklikler yapıldı. Halka zulüm ve baskı yapmaktan vazgeçmeyen aileler sürgüne gönderildi. O zamana kadar angarya çalıştırılan köylüler toprak sahibi yapıp, köle durumundan hür tebaa haline geçirildiler.

Bu tespitlerin ne kadarına katılırız, ne kadarına katılmayız bilmiyorum. Ancak bunlar, bize düşman olmayan, hatta bir parça sempati duyan bir Batılının tespitleridir.

Ama öyle sanıyorum ki, bizi düşündürtecek ve kendimize getirecek cümlelerdir hepsi de...

Bizim hemen unuttuğumuz bir geçmişin, ülkeler ötesinde hâlâ nasıl da canlı yaşadığına şaşmamak mümkün değildir.

Bu da Osmanlı izlerinin Avrupa'da ne kadar derin ve unutulmaz olduğunu göstermiyor mu?

SIKIŞAN, OSMANLI'YI İMDADA ÇAĞIRIRDI

XVIII. asrın ikinci yarısındayız. Henüz Alman Birliği kurulmamıştır. Ancak Prusya Krallığı vardır. Prusya'nın başında da II. Frederik vardır. II. Frederik'i Almanlar, Büyük Friedrich (1712-1786) olarak tanımlar.

Büyük Frederik, oldukça aydın ve filozof ruhlu bir kraldır. Bu eğilimi dolayısıyla bir ara ünlü Fransız filozofu Voltaire'i sarayında misafir etmiş ve ondan yararlanmaya çalışmıştır.

Büyük Frederik'in krallığı zamanında Prusya, bir yandan Avusturya'nın diğer yandan da Rusya'nın baskılarıyla karşılaşmış. Zamanla bu baskılar ağırlaştı ve askeri bir müdahaleye dönüşme ihtimali gösterdi.

Prusya halkı ve Kral çok zor durumda idi. O dönemde de her zora giren, her sıkışan, her dara düşen imdat çağlığını Osmanlı'dan tarafa atıyordu. Yine öyle oldu.

Hem Prusya halkı, hem de Kral, bu ikili sıkıştırmadan kurtulmanın yolunu, bir Osmanlı müdahalesinde görüyorlardı. Ancak sözüne sadık olan Osmanlı ile bir ittifak yaparlarsa kurtulabilirlerdi.

Bu ümit öylesine yer etmişti ki, halk şarkıları bile Osmanlı'yı yücelten sözlerle doluyordu. Bu şarkılardan birinde

Osmanlı Sultanı, kendi ağzından Avusturya ve Rusya hükümdarlarına şöyle seslenmektedir:

“Sizler, Friedrich’i küçültmek, (topraklarını) parçalamak istiyorsunuz.

Fakat bunda haksızsınız.

O size galip gelerek gülecektir.

Baksanıza bir defa onun koruyucu tanrısına!”

Osmanlı Sultanı Müslümandı ve asla tanrı olmayı kabul etmezdi.

Fakat o zamanki Hıristiyan düşüncesinde bu türlü bir ifade normal karşılanıyordu.

Prusya halkı en bunalımlı ve zor gününde, Avrupa’da kendisine dost bir ülke ve güç bulamıyordu. Aklına gelen dost ülke Osmanlı idi.

“Bir Türk Ümidi”ne bel bağlayan II. Frederik, Yedi Sene Savaşları sırasında, Osmanlı’ya hitaben yazdığı bir şiirinde şöyle diyor:

“Baskı altında olanların dostu

Mazlumun kırbağı

Şarkın zafere aşına çocukları...

Ey cesur Yeniçeri! Bu tarafa yetiş.

Seri zaferinle yakala ve yen düşmanı

Kazan harp meydanında yeni zafer çelenkleri.

Daha şimdiden düşmana korkun basıyor.

Çekiyor ayakların altında kötülüklerinin cezasını

Zaferinle zilletimiz sona eriyor.

Talihin asil cesaretini mükâfatlandırсын.

Hilâl Tuna’yı hakimiyeti altına alsın.

Yetiş, yetiş ve korkusuz elinle

Avrupa'nın günahlarını, Asya'nın faziletlerine kurban et."

(Prof. Dr. K. Beydilli-Büyük Friedrich ve Osmanlılar)

Büyük Frederik, dinlere ve milletlere karşı tavrını, şu ilginç cümlesiyle açıklamıştı:

"Alle religionen seindt gleich und guht wan nuhr die Leute so sie prosesieren, erlige Leute seindt! Und wen Turken und Heiden kähmen und wolen das Land poplieren, so wollen wir sie Mosqueen und Kirchen bauen."

(İnsanlar öyle kabul edip yaşasalar bütün dinler aynıdır ve iyidir; doğru insanların yaptığı gibi...

Eğer Türkler ve diğer dinlerden olanlar bir arada yaşamayı isteselerdi biz onlara camiler ve kiliseler yapardık.)

TÜRK VERGİSİ

XV. ve XVI. asırlarda bütün Avrupa'da Türk korkusu yaşanıyor. Bu korkuyu yenmek için bazen topluca, bazen de tek tek Avrupa ülkeleri kendilerince tedbirler alıyorlardı.

Çünkü o tarihlerde Türk akıncıları ve serdengeçtileri üç-dört ay içinde yalın kılıç Avrupa içlerine dalıyor, gerekli çalışmaları ve istihbaratı yaptıktan sonra tekrar İstanbul'a dönüyorlardı. Bu sebeple bütün Avrupa'da Türk korkusu yaşıyor, çocuklar bile bu korku ile uslu olmaya davet ediliyordu.

Çoğu Avrupalı krallar, en dar ve kapsamsız toplantılarda aldıkları kararları bile gizli tutamıyorlardı. Bu bilgiler en kısa zamanda İstanbul'a ulaşıyordu.

Böylesine bir kuşatılmış hissi içinde bulunan Avrupa, Osmanlıya karşı bir eziklik içindeydi. Mevcut şartlar dahilinde Osmanlı'nın kontrolünden ve kendisini dinlemesinden kurtulamayacağını biliyordu. Bu sebeple Türklerle başetmek için yeni ve özel kaynaklar meydana getirmek istiyorlardı. Bu kaynaklardan sağlanan paralarla ancak Türkleri durdurabiliyorlardı.

Türkleri önlemek ve durdurmak için toplanan bu vergiye, TÜRK VERGİSİ adını koymuşlardı. İşte bu özel vergilerin

kaydedildiği defterlerden biri eski Berlin’de (Spandau) teşhir edilmektedir.

1583-84 tarihlerinde kayda geçmiş paraların başlığı, TÜRKENSTEUER... Yani Türk Vergisi... Türk Vergisinin yıllık muhasebe defterinin Spandau müzesindeki açık duran sayfasında Belediye Başkanı Andres Marzan’a verilen paranın kaydı vardır.

“114 taler, 14 gr, 6 fenige dinar başkana verilmiş ve bunu Peter Sachse makbuzlamıştır” diye yazılıyor.

Çeşitli kitaplarda bahsi geçen bu Türk vergisi asırlar boyu Osmanlı’ya karşı özel bir tedbir olarak Avrupa’da toplanmıştır. İstanbul ile Berlin arasındaki mesafe göz önüne getirilirse, Osmanlı’nın etki sahasının ne kadar geniş olduğu hayretle görülecektir.

BOŞNAKLAR TÜRK MÜ?

Osmanlı, hiçbir baskı ve dayatma havasına girmeden, hükmettiği yerlerde çok derin ve silinmez izler bırakmıştır. Bu izlerin en etkili görüldüğü yerlerden biri de Bosna-Hersek topraklarıdır.

Boşnaklar IX. asırda Hristiyanlığı kabul etmişler, bir süre sonra da Bogomil mezhebini seçmişlerdir. XV. asırda Fatih Sultan Mehmed'in Bosna'yı fethetmesi üzerine de Müslüman olmuşlardır. Boşnakların Müslüman oluşlarında, Sırpların inançları dolayısıyla yaptıkları baskı ve zulümlerin çok büyük etkisi vardır. Bir yandan Sırpların bağnazlığı ve zulmü, diğer yandan da Fatih'in adaleti ve insanca davranışı Boşnakları İslâma çekmiştir.

Boşnaklar Avrupa'nın orta yerinde yaşayan Müslümanlar olarak hiçbir zaman hoş görülmemişlerdir. Osmanlı'nın zayıflamasıyla birlikte Sırp zulmü, Avrupa ve Rus destekli olarak başlayıvermiştir.

Avrupalılar ve bütün Hristiyanlar, Müslüman olan milletlere TÜRK demişlerdir. Türk, Osmanlı anlamına geliyordu. Osmanlı da Müslüman demek oluyordu.

Uzun fetret devirleri dolayısıyla Bosna'da da Müslümanlık oldukça zayıflamış, unutulmuş ve yaşanır olmaktan çıkmıştı. Ancak Boşnakların isimleri, sünnet olmaları ve domuz

eti yememeleri onların hâlâ Türk (Müslüman) olduğunu gösteren yeterli belgelerdi. Dolayısıyla da, Avrupa'nın göbeğinde böyle bir milletin bağımsız devlet kurmaya hakkı yoktu. Çünkü onlar, Osmanlı bakiyesi idi, Türk'tü... Belki Boşnak kardeşlerimizin unuttuğu, ama Sırp'ların asla unutmadığı bir tarihi hatırlıyorlardı onlara baktıkça... 1389, Sultan Murad Han'ın Sırp ordularını bozguna uğratarak Avrupa'daki hakimiyetini pekiştirdiği Kosova Zaferi'nin tarihi, en iyi bildikleri ve asla unutamadıkları bir tarihti. Bu bakımdan savaş sırasında Boşnakları toplu katliama tâbi tuttıkları zamanlarda hep 1389'un intikamını aldıklarını ifade etmişler, başlarına fes geçirdikleri Boşnaklara da Türk niyetine işkence etmişlerdi.

Bir Boşnak ya da Arnavut ya da Kürt hatta Türk, ne kadar kendi inanç ve kültür köklerinden kopmuş olursa olsun, onlar yine de Türk idiler. Müslüman idiler. Bu sebeple de Sırp'ın, yahut diğer fanatik Hristiyanların dostluğunu kazanamazlardı.

Bu gerçeğin İstiklâl Savaşı yıllarındaki acı bir örneğini emekli Albay R. Apak merhum şöyle anlatıyor:

"Moskova elçimiz ve karısı, Rus Dışişleri Bakanı Çiçerin ile akşam yemeği yiyorlar. Büyük elçimizin karısı her nedense böbürlenmek hevesine kapılmış... (Ya da aşağılık duygusuyla yağcılık yapmaktan kendini alamamış...) Demiş ki:

"Biliyor musunuz Çiçerin Yoldaş, ben Türk değilim. Boşnak'ım ve damarlarımda dolaşan kan, Slav kanıdır..."

"Kurt diplomat Çiçerin, elçimizin karısına şu cevabı vermiş:

"Yaaa! Öyle mi? Fakat madam, bunu neden söylüyorsunuz biliyorum. Ama böyle şeyler bizi pek ilgilendirmez.

“Lâkin siz bir cümle içinde iki yanlış yaptığınızın farkında mısınız? Biz Boşnakları Türk, Slavları ayrı bir ırk biliriz.”

Gerçekten de sadece Rus politikası değil, bütün Avrupa siyaseti de bize asırlardır böyle bakıyor. Ne kadar kökümüzden kopsak, ne derece aslımızı inkâr etsek ve redd-i mirasta ısrar etsek, biz yine de Osmanlı'yız...

Mademki öyleyiz, niçin onların ahlâk ve faziletini sahiplenmiyoruz? Osmanlı'yı dostlarının gözünde güvenilir kılan, düşmanlarının yüreğinde de korkulu yapan inanç, ahlâk ve fazilete bugün her zamankinden fazla muhtaç değil miyiz?

SULTANLAR

Berlin'de çalıştığım yıllardı. 80'li yılların sonlarında idi. Bir öğrenci arkadaşımızın fakülteyi bitirışı dolayısıyla verdiği davette idik. Çoğu zaman olduğu gibi, söz dönüp do-laşıp Osmanlı'ya geldi.

Osmanlı'yı anmak her zaman haz ve lezzet verir bize. Fakat bu lezzet Avrupa'da daha da artıyor. Çünkü orada insan ister istemez ikinci sınıf olduğunu hissediyor. Hatta bazen daha da küçümseyen nazarlara muhatap olabiliyor. Bu sebeple, Osmanlı ihtişamını, kudretini, insanlığını Ba-tıda da anmanın hazzı daima daha farklı gelir bana.

O gün o talebe evinde Osmanlı'nın Avrupa'daki izleri söz konusu olmuştu. Bir arkadaşımız bizlere çok sevindiğimiz bir bilgi verdi.

Müslüman bir Avusturyalı arkadaşlarından bahsediyordu. Aslında bu sempatik Avusturyalıyı başka gençlerden de duymuştum. Mühendislik tahsil eden, Türk öğrencilere çok dostluk gösteren bu Müslüman Avusturyalıyı ve hidayetin hikâyesini çok merak etmiştim.

Meğer bu gencin ruh kumaşının özü bizdenmiş... Onu tanı-yanlar soyadıyla sesleniyorlar ve o ismiyle tanıyorlardı. Avusturyalı genç de soyadını çok seviyordu. Çünkü bu soyadı bir asalet ifade ediyordu. Ancak ilk anda ben bu soyadının

anlamını kavrayamamıştım. Çünkü Almanca söylenişıyla "Zultan" diyorlardı.

Bu Zultan kelimesi, bizim bildiğimiz Türkçe'deki SULTAN idi. Niçin bir Avusturyalının soyadı olmuş diye siz de merak ettiniz değil mi?

Kanuni Sultan Süleyman Viyana'yı muhasara etmiş, fakat fethine muvaffak olamamıştı. Ancak Viyana kuşatması sırasında şehrin çok yakın köy ve kasabalarını işgal etmiş, hatta onlarla iyi münasebetler kurmuştu. İşte Viyana yakınındaki bir bölgede yaşayan, oraların eşrafından bir zat, Kanuni'ye çok yakınlık göstermiş, hürmet etmiş, sempati duymuş... Bu duygularının samimiyetini göstermek için de, o dönemlerin geleneği üzere Kanuni ile akrabalık kurmak istemiş. Kızını Padişahla evlendirmiş...

O günden sonra o aileye Sultanlar denilmiş...

İşte bizim Berlin'deki Avusturyalı Zultan da o hanımın soyundan gelen biri olduğu için, daha sonra soyadı olarak kabul ettikleri o isimle anılıyormuş.

Bu aile halen Viyana'da halı mağazaları ile tanınan bir aile imiş. Halı mağazalarının adı da sultan... Tabii Almanca okunuşu ile s'yi z yapmışlar. Fakat o isimle kazandıkları vakarı, izzeti, asaleti kaybetmemişler.

Hey gidi Osmanlı...

Nerelerde nasıl ve ne şekilde yaşıyorsun?

Hala izlerin ve eserlerin dünyanın dört bucağında yaşıyor.

Bunu maddî-manevî mirasın üzerinde yaşayıp da seni inkar cür'etinde bulunanlara da bir anlatabilsek...

Sultan Maria, Kanuni ile İstanbul'a dönmeyi kabul etmemiş, ülkesinde kalmış... Ama bu kısacık beraberlik onun ve ailesinin bütün hayatını anlamlandırmış, onlara şerefle taşıdıkları bir isim bırakmış...

HANNOVER'DE İKİ ŞEHİT: HASAN İLE HAMİD

1987 yılında Berlin'de bulunduğum sırada bir dost, Hannover şehrinde bulunan bir Türk şehitliğinden bahsetmişti. Daha önce böyle bir bilgiye sahip olmadığım için çok heyecan duydum.

Bazı arkadaşlarım, Hannover'de bir Türk şehitliğinin ancak fantezi ve hatta uydurma olabileceğini düşündüler ve bu haberle ilgilenmediler. Ancak ben, şanlı Osmanlı'nın, Avrupa'da ayak basmadık yer bırakmadığına inandığım için, haberin peşine düştüm.

Kaynak Hannover'de yaşayan İsmail Ağabeydi. Sonra onun ve diğer dostlarımın yardımlarıyla, çok önemli bilgilere ulaştım ve Hannover'deki Türk şehitliğinin, ya da Osmanlı mezarlarının sırrını çözmeye çalıştım.

Çok soğuk ve karlı bir kış günü ilk gittiğimizde mezarlığı bulmuş, fakat aradığımız mezar taşlarını görememiştik. Sonra birkaç kere daha Hannover'den gelip geçerken Andreas Mezarlığına uğradık. En son 1997'de İsmail Erdem'in kılavuzluğu ile mevcut bilgilere ulaşma imkânı bulduk.

Bu bilgilerin verilerine göre, Hannover'deki şehit mezarlarının geçmişi 317 yıl öncesine uzanıyordu. Demek ki Han-

nover'deki Türklerin geçmişı, öğrencilerimizin ve sonra da işçilerimizin oraya varışlarından çok öncelere dayanıyordu.

1683 yılında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Viyana'yı ikinci defa kuşatmış ve bütün Avrupa'nın yüreğini ağzına getirmişti. Çünkü Viyana, Osmanlı önündeki en son ve en önemli Batı kapısı idi. Eğer Viyana fethedilebilseydi, artık bütün Avrupa Osmanlı hükümranlığına girmiş demekti.

Bu gerçeğı Kara Mustafa Paşa gibi, Avrupalı krallar ve Papa da gördüğü için, hepsi birden Viyana'yı kurtarmak için seferber oldular.

Papanın çağrısına uyarak, o zaman Hannover Prensi olan Ernest Agust'un oğlu veliaht prens George Ludwig de özel hazırlanmış askerleriyle Viyana'ya gitti. George Ludwig gibi binlerce kanaldan Viyana'ya asker ve para akıyordu. Çünkü Viyana önlerindeki Osmanlı'yı yenmek, Hristiyanlığı kurtarmak anlamına geliyordu.

Papa, cepheye gidemeyenleri de duaya çağırıyordu. Böylece Osmanlı durdurulamazsa, Avrupa'da Hristiyan haki-miyeti tamamen sona ermiş olacaktı.

Bütün Avrupa titriyordu. Çünkü, Osmanlı o tarihe kadar hiç yenilmemiş, girdiğı her savaşta zafer kazanmıştı.

Kara Mustafa Paşa çok güçlü bir ordu ile Viyana'yı Temmuz ortalarında kuşatmıştı. Aslında Avrupa'dan Papanın çağrısıyla toplanan güçler gelmeden, hemen ilk kuşatmada Viyana'yı alabilirdi. Ancak, şehrin askerin saldırısıyla alınmasını ve bu sebeple de Avrupa'nın en zengin birikimlerinden birinin yeniçerilerce yağmalanmasını istemediğı için hücum emri vermedi. Viyana'nın çaresiz kalıp eline olgun bir meyve gibi düşmesini istiyordu Paşa...

Ancak nasip olmadı. Hem Avrupa, bütün gücüyle toplandı. Hem de, Kara Mustafa Paşa'nın böylesine muhteşem bir za-

fer kazanmasını istemeyen muhalifleri ve düşmanları işi ağırdan aldılar, hatta üzerlerine düşen görevi yapmadılar. Özellikle Kırım Hanı'nın "Kıymetimizi iyi bilsinler" diyerek düşmana müdahale etmemesi ile büyük yenilgi yaşandı.

Osmanlı'nın zaferleri gibi, bu ilk bozgunu da muazzam oldu. Yüzbinlerce asker, hayvan, top tüfek, mühimmat, erzak, hatta kahve çuvalları Viyana önlerinde kaldı. Kara Mustafa Paşa, bütün kahramanlığına rağmen, bozgunu engelleyemedi. Hatta haysiyetine yediremediği bu bozgunla, şehit olmayı istedi. Atını tek başına düşmanın üstüne sürdü. Yakınlarının ve onu çok sevenlerin zorlamasıyla çekilmeyi kabul etti.

Haçlı orduları hiç de ummadıkları bir zafer kazanmışlardı. Hristiyanlar, aylarca süren şenliklerle bu zaferi kutladılar. Ancak, Viyana bozgunundan arta kalan bir kısım Osmanlı kuvvetleri daha uzun zaman düşmana karşı direndiler.

Ancak bunların direnişi, mevzî ve küçük çaplı savaşlar halinde, bir haysiyet ve şeref direnişi idi. İşte Hannover'den gelip savaşa, özel hazırlanmış askerleriyle katılan Prens George Ludwig, böyle bir çarpışmada, sonuna kadar direnen ve ölümü hiçe sayan Türklerle karşılaşmış... Bunlardan on iki kadarının öldürülmesine kıyamamış... Daha doğrusu onların mertliklerine, ölüme karşı pervasızlıklarına hayran olmuş...

Muhtemelen kültürlü, belki de rütbeli bu askerlerden dört tanesi isimleriyle tarihe geçmişler. Hamid, Hasan, Mehmed ve Mustafa...

Hamid ve Hasan, Viyana bozgunundan sonra Yukarı Macaristan bölgesine çekilerek, Berkan'da 12.000 kişilik bir kuvvetle tahkimat yaparken esir edilmişler.

Prens George Ludwig, Hasan ile Hamid'i Hannover sarayına getirip, önce düşes, sonra da prenses olan Sophie'nin hizmetine sunar.

Hasan ile Hamid, kısa zamanda kültürleriyle, tavır ve davranışlarıyla büyük bir itibar kazanırlar. Bu sebeple de onlar basit işlerin değil, seviyeli ve yüksek makamların insanları haline gelirler. Ancak böyle bir duruma gelmeleri, onlara karşı olan kıskançlığı kışkırtır. Zaten Müslüman oluşları dolayısıyla, bütün olumlu gelişmelere rağmen, onlara karşı içten içe beslenen kuşkular devam ediyordu. Sonunda Hasan ile Hamid'in bir entrikaya kurban gittikleri düşünülebilir. Çünkü ikisinin de vefat tarihi aynı:1691...

Demek ki Hasan ile Hamid'in Hannover sarayında Prenses Sophie'ye hizmetleri sekiz yıl sürmüştü... Prenses, Hasan ile Hamid'i şehit ettiren entrikayı önleyememişti, ama vefatlarından sonra da sevgisini, ilgisini sürdürmüştü... Çünkü o zaman Hannover'de Müslüman cenazeler için neler yapılacağı bilinmediği için, Mora ve Macaristan'dan Hannover'e dindaşları çağırılmıştı... Hannover'e gelen bu Müslümanlar onlar için birer mezar taşı dikip üzerine de kimliklerini belirten yazılar yazmışlar. Daha sonra Almanca yazılı birer taş da dikilmişti... Hasan ile Hamid'in, gurbet ellerinde büyük bir sadakatle sahip çıktıkları dinlerine hürmeten, başları Mekke'ye dönük olarak defnediliyorlar.

O zamanlar Hannover'de Müslüman mezarlığı olmadığı için, Hasan ile Hamid, Hristiyan mezarlığının dışına gömülmüşler. Mezarlık duvarının dışına gömülme nedenleri ise, bir Hristiyan inancına dayanıyor:

"Hristiyan mezarları geleneğine göre, Tanrı'nın kutsal toprağı olan mezar, Hristiyan dininden gelenlere mahsusdur..

"Fakat daha sonra, 1950'li yıllarda bu mezarlar da, mezarlık duvarının içine alınmıştır.

"Ancak uzun yıllar bakımsız ve ilgisiz kalan bu tarihi mezar taşları çok yıpranmış ve epeyce tahrip olmuş... Resmi makamlarımızın da ilgisiyle 1997 yılında taşlar mezarlıktan kaldırılarak tamir ve bakıma alınmış ve henüz yerlerine iade edilmemiştir. (1999)

"Mezar taşı üzerindeki uzunca Almanca yazının tercümesi şöyledir:

"1683'te Viyana'ya gelen ve Almanlar tarafından buradan çıkarıldıktan sonra, Yukarı Macaristan'da bulunan Berkan'da, 12.000 kişilik kuvvet toplayarak tahkimat yapan Türklerden olan Hamid, burada bir kumandan tarafından esir edilerek, düşes cenaplarının emrine verildi. Sekiz yıllık hizmetten sonra öldü. 1691 senesinde buraya gömüldü. Burada yatan Türk'ün inancı değişik olduğundan, anısına, ancak Mora ve Macaristan'dan Hannover'e gelen dindaşları tarafından anıt dikildi."

(Dr. Dursun Tan, Nordpost-3)

• • •

Hamid ve Hasan isimli bu iki sağlam Müslümanın Hannover'deki hayatları hakkında başka bir bilgimiz yok. Ancak hiç olmazsa onların mezarları bugüne kadar gelmiş... Haklarında bilgi sahibi olan pek az vatandaşımız ziyaret ediyor ve ruhlarına Fatihalar yolluyorlar.

Ancak diğer esirler hakkında hiçbir ipucu bulmak mümkün olmamıştır. Bazılarının iddiasına göre, onlar yapılan baskılara dayanamayarak Hristiyan olmuşlardır. Ya da Hristiyan olmuş gibi davranıp, baskılardan kurtulmak istemişlerdir. Üçüncü bir ihtimal de, mezarlarının, zamanın tahribatına dayanamayarak kaybolmasıdır.

İNGİLTERE'NİN MÜSLÜMAN BİR KRALI OLDU MU?

Prens George Ludwig, Viyana'daki inanılmaz zaferi babasına bir an önce duyurmak istedi. Artık Viyana kurtulmuştu. Bu haberi Hannover'e götüren atlı, öylesine bir sür'at yapmıştı ki, saraya geldi, "Zafer bizim" dedi ve öldü. Kısa bir süre sonra da atı can verdi.

George Ludwig, esir ettiği ve öldürölmelerini engellediği Mehmed ve Mustafa ile Hannover'e döndü. Ancak onlardan hiç ayrılmadı. Bu iki Türk subayı da George'a çok bağlandılar. Aralarında müthiş bir dostluk oluştu. "Biri özel sekreteri olarak, hesap işlerini görür, vekil harçlığını yapardı. Öbürü de, kendisinin masajını yapar, yıkar, giydirir ve özel hizmetine bakardı."

1701 tarihinde İngiltere krallığı, Katolik olan Stuart'lardan alındı. Onların yerine, yeğenleri olan Protestan Hannoverlilere devredildi. İşte bu anlaşma gereği olarak George Ludwig, I. George adıyla İngiltere ve İrlanda kralı oldu. I. George'un babası Alman, annesi İngiliz'di. Bugünkü İngiltere Kraliçesi II. Elisabeth'in de atası olan I. George, İngilizce bilmiyordu. Bir Alman olarak yetiştirilmişti. İngiltere'yi de hiç sevmiyordu.

O sadece kraldı ve İngiltere'nin, bu makamı sebebiyle kendisine sağladığı imkânlardan istifade ediyordu.

Bakanlarının konuştuklarını anlamıyor, dolayısıyla da toplantılardan çok sıkılıyordu. Bu sebeple parlamento toplantılarını sık sık boşvermeye başladı. Sonra da büsbütün terketti. Bunun üzerine, Sir R. Walpole, toplantıları yönetmek görevini üstlenerek, İngiltere'de, bugünkü anlamda bir başbakanlık kurulmasına yol açan kişi olarak tarihe geçti.

Şimdiki İngiltere Kraliçesi, onun soyundan gelen VI. George'un kızıdır.

• • •

I. George İngiltere Kralı olunca, Mustafa ile Mehmed'i de beraberinde Londra'ya götürdü. Bu iki Türk'e karşı beslediği sevgi, İngiltere sosyetesinde türlü söylentilere yol açtı. Ancak Kral, bu söylentilere asla kulak asmadı. Mustafa ile Mehmed'i hiç yanından ve makamlarından ayırmadı.

Mustafa ile Mehmed'in ahlâk ve karakterini bilmeyen ve İslâma karşı onulmaz bir Haçlı kini besleyen İngilizler, Kralın davranışlarına bir anlam veremiyorlardı. Ancak olaya kendi pencerelerinden bakarak, onlar hakkında uygunsuz dedikodular yapıyorlardı. Mustafa ile Mehmed'in Kralın uygunsuz ve yolsuz işlerine alet olduklarını yayıyorlardı. Bazıları da, Mustafa ile Mehmed'in yüksek devlet makamlarını ve memurlukları Kral adına parayla sattıklarını söylüyorlardı.

Fakat bu söylentiler Kralı Türklere dostluk göstermekten asla vazgeçirmiyordu. Hatta tam tersine onların ahlâk ve faziletlerine hayranlığı artıyordu. Bu sebeple de, Kensington Sarayındaki freskte, Mustafa ile Mehmed'in portreleri de yer almıştı.

I. George, 13 yıl süren krallığı süresince, bu iki Türkle olan dostluğunu iyice perçinlemişti. Zira, o zamana kadar kendi adamlarından görmediği vefa, itaat ve sevgi duygularını, Mustafa ile Mehmed'de bulmuştu. Bu dostluk o kadar derin ve köklü olmuştu ki, bu yüzden Osmanlı ile "daha sıcak ilişkiler içine girmişti."

• • •

Hayatı boyunca I. George'un ikinci vicdanı gibi yanında yer alan Mustafa ile Mehmed, ölümü sırasında da onun yanında bulundular.

Kral, 1727 yılında, Londra'dan Hannover'e dönerken, Osnabrück yakınlarında, sara nöbetine tutularak hayata gözlelerini yumdu. Vefatı sırasında başucunda sadece Mustafa vardı. Can dostu, arkadaşı, sırdaşı olan Mustafa...

Kral hayatında olduğu gibi, vefatı sırasında da Mustafa'yı dinledi ve onun telkinlerini uyguladı. Bu sebeple de müsterih öldü.

Kralın muhalifleri ve karşıtları bunun üzerine ölümünden sonra onun Müslüman olarak öldüğünü iddia ettiler. Sevenleri ise, bu iddianın kötü niyetli insanlar tarafından ortaya atıldığını söylediler.

Kendisini esir eden düşmanın kalbini inancıyla fetheden Mehmed ile Mustafa, bütün Müslümanlara örnek iki kahramandır.

Bu olumsuz şartlar altında hakiki Müslümanlığı yaşamışlar, amansız düşmanlarını bile hayran edecek güzellikte inançlarını temsil etmişler, ahlâk timsali olarak yaşamayı başarmışlardır. (Y. Mardin, Yıllar Boyu Tarih-1)

BULGARLAR NİÇİN ERİTİLMEDİ?

Kanuni Sultan Süleyman, sadrazamı İbrahim Paşa ile bir sefer dolayısıyla, Bulgaristan'da bulunuyorlarmış... Bulgarların güven vermeyen ve ileride bir çıban başı olabilecek halleri üzerine konuşuyorlarmış...

Sadrazam İbrahim Paşa, Padişaha demiş ki:

"Hünkârım, dünyanın bin türlü hali var. Bir gün gelir, Bulgarlar başımıza dert açabilirler.

"Bir ferman buyurun da, Bulgarları Anadolu'ya dağıtalım. Anadolu'nun değişik yerlerinde eriyip kaybolsunlar."

O tarihlerde Bulgarlar, 220 bin civarında bir nüfusa sahip bulunuyorlar. Bu sebeple Sadrazamın teklifi uygulanabilir bir şeydir. Belki Padişah da şahsi görüşü itibariyle aynı şeyleri düşünüyordur. Ancak, her konuda olduğu gibi, böylesi önemli bir konuda da, Padişahın başı hukuka bağlıydı. "Vicdanını dokuyan hukuk" tehlikeli gördüğü bir kavmi eritip yok etmesine asla müsaade etmezdi.

Devletin bağlı olduğu hukuk kuralları herkesi bağladığı gibi, Cihan Padişahını da bağlıyordu.

Bugün, 450 yıl sonra, Kanuni'nin "vicdanını dokuyan hukuk"a, zulme uğrayan milletlerin ve hele de şimdi Kosovalıların, Makedonyalıların ne kadar çok ihtiyaçları vardır. (M. Niyazi Özdemir)

Osmanlı Tarihinde böyle bir eritme ve kültürel katliama tâbi tutma asla yaşanmamıştır. Ama bugünün medeni geçinen Avrupasında, Amerikasında bu tür faciaların sayısız örnekleri yaşanmıştır.

Amerika'da zencilerin durumu, Kızılderililerin, İnka ve Aztek medeniyetlerinin akıbetleri çok hazindir. Amerika'nın asıl yerlisi olan Kızılderililerin kültürü şimdi müzelik olmuştur. Dolayısıyla Amerika, kan, kin ve zulüm üzerine kurulmuştur.

Avrupa'nın bugün hâlâ, kendi davet ettiği işçilere nasıl yabancı muamelesi yaptığı, asla benimseyemediği gözler önündedir.

Rusya'nın özellikle de Türk Cumhuriyetlerindeki maddî manevî katliamları ise izahtan varestedir.

Bugün Çin'de akıl almaz işkencelerle yok edilmek istenen Doğu Türkistan ise, ne yazık ki hâlâ garip ve sahipsiz olarak inletilmektedir.

Osmanlı döneminde huzur ve barış içinde yaşayan 72 buçuk millet; bugün kana, kine ve savaşa batmış durumdadır.

Huzur ve barışın simgesi olan Osmanlı ile birlikte, dostluk ve sükûnet de kaybolup gitmiştir.

O günleri ucundan, kenarından ve son anlarında yaşayanlar bile, "Ah Osmanlı" diyorlar ve o günleri, "Devlet Zamanı" diye anıyorlar

Osmanlı sadece bir ırka, bir dine, bir mezhebe, bir sınıfa değil; yönetimindeki herkese eşitlik, adalet ve kardeşlik getirmişti.

Onun yokluğunda şimdi, aynı ırkın, aynı dinin mensupları bile gerektiği ölçüde dost ve kardeş olamıyorlar.

Ne yazık...

MANEVÎ POTANSİYELİMİZİN BATARYALARI

Ünlü İngiliz siyaset adamı Churchill diyor ki: "Eğer geçmişle bugün arasında bir kavga başlatacak olursak, görürüz ki, geleceği kaybetmişizdir!"

Üzülerek kabul edelim ki, biz bu kavgayı başlatmakla kalmamış, uzun zamandan beri devam ettirme gafletini göstermişizdir.

Cumhuriyet kurulurken, biraz maziden kopmak ve yeni dönemi oturtmak için eskiyi örtmek gerekiyordu deniliyor. Ancak, yine hazin bir gerçektir ki, geçmiş, biraz değil, çok karalanmıştır. Adeta düşmanca tavırların muhatabı kılınmış bir mazi dolayısıyla biz geleceğimizi kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışızdır.

Aslında bu gerçeği, daha Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk de görmüştü. Ruşen Eşref'ten naklen İsmet Bozdağ bakınız neler anlatıyor:

"1928 ya da 1929 yılı olsa gerekti. Sıcak bir yaz günü Yalova'daki Atatürk köşküne gitmiştim.

"Başbaşa konuşuyorduk. Düşünceli bir hali vardı. Konuşurken, gözleri ara sıra dalıyor, sonra toparlanarak yine sözlerini sürdürüyordu. Ben, izin isteyerek ayrılmak istedim. Bırakmadı.

"Otur, seninle bir şey konuşacağım" dedi.

"Oturdum. Ne diyeceğini bekliyordum. O, masanın üzerinde duran bir kitabı eliyle gösterdi; tarih felsefesiyle ilgili Fransızca bir kitaptı.

"Bunu okudum, bütün rahatım kaçtı" dedi.

"Ben telaşlandım:

"Aman Paşam nasıl bir kitap bu böyle? Müsaadenizle göreyim" diyerek kitaba uzanacak oldum. Beni eliyle durdurdu:

"Bırak şimdi. Kitap önemli değil. Yazdıklarını sen de, ben de biliyoruz. Ama gözden kaçırdığım önemli bir problem bana hatırlatmış oldu... Derin derin düşünmeye başladım."

"Bir süre sustu ve gökyüzü gibi gözleriyle yüzüme bakarak:

"Yaptıklarımız tehlikede" dedi.

"Ben heyecanlı sordum:

"Hangi yaptıklarımız?"

"Cumhuriyet dahil, ne yapmışsak!"

"Aman Paşam olamaz... Devletimiz'in dışta, içte itibarı büyük, asayiş sağlanmış, memleketi onarıyoruz. Her şey ilerlediğimizi gösterirken, yaptıklarımız nasıl tehlikede olabilir?"

"Biliyorum, biliyorum" diye başını salladı. Sonra gülümseyerek konuşmasını sürdürdü. Maddî potansiyelimiz yerinde. Ama manevî potansiyelimizin bataryaları boş!"

"Ben Atatürk'ün bu sözlerinden hiçbir şey anlamamıştım. Susup beklemeye başladım. O anlattı:

"1910'larda Abdullah Cevdet maskarasının *İçtihad*'ında bir yazı okumuştum, hiç unutmam. Milliyetlerin maddî ve manevî varlıklarından söz ediyordu. Bir asker olarak beni

çok ilgilendirmişti. Bu yazı, Alman düşünürü Ludwig Büchner'in bir yazısı idi...

"Manevî boşlukları doldurulmamış, beslenmemiş milletlerin, hangi maddî düzeyde olursa olsun, bir gün çökeceğini anlatıyor, ispatlıyordu...

"Bunu, ben kolay anlayabilirdim; askerdim, bir ordunun morali bozulmuşsa, hangi maddî gücü bulunursa bulunsun, savışı kazanamazdı... Ludwig Büchner, milletlerin de böyle olduğunu ispatlıyordu.

"Bütün hayatımda bu temel fikri hiçbir zaman bir kenara koymadım. Ne yapsam, neye karar versem, maddî sorumlulukları ve riskleri de tartar, gözden geçiririm. Cumhuriyeti ilan ederken de, şapkayı giyerken de, Arap harflerini bırakırken de düşünüp taşınmışımdır, sonra yapmışımdır.

"Her neyse, bugün şu kitabı okuyordum. Yazar bir yerinde: 'Tarihten, zaferlerden, büyük adamlardan yoksun milletler, maddî imkânları geniş olsa da, ciddi bir sallantıya dayanamazlar, çöküp giderler' diyor.

"Birdenbire düşündüm; laikiz dedik, dinle ilişkimizi devlet olarak kestik. Cumhuriyetimiz dedik, rejimimizi tehlikeye düşürmemek için saltanat devrini kötüledik.

"Kazanılmış büyük zaferleri bile, birkaç satırla geçiştirmeye başladık. Latin harflerini aldık, yeni kuşakları binlerce yıllık geçmişinin hazinesinden yoksun bıraktık.

"Biliyorsun, bunları yapmak zorundaydık biz! Batının bir parçası olmak gerekti. Ama ya açılan manevî çukurlar? Bunlar yaptıklarımızı giderek tehlikeye düşürür! Bugünün meselesi değil bunlar elbet. Ama biz, yüz sene sonrasını bugünden düşünmek zorundayız.

"Türk soyu ve ulusu ile, kazanacağımız varlıklarımızı, tarihin tozlu raflarından indirip ortaya koymalıyız.

"Nasıl bir soydan geliyoruz?

"Neler yapmışız?

"Uygarlığımızın dünya uygarlığına katkısı nedir?

"Milli Misak sınırları içinde kalan topraklarımızın geçirdiği tarih dönemleri nelerdir?

"Yer altında ve yer üstündeki hazinelerimizin envanteri nedir?

"Yetiştirdiğimiz büyük adamların hayatları, gerçek düşünceleri nelerdir?

"Bütün bunları arayıp ortaya koyacak bir müesseseye ihtiyacımız var. Böylece milletimizin manevî temelleri sağlamlaşır, morali yükselir, büyük hamlelere girişir.

"Tarihimize ve dilimize önem vermek zorundayız."

(Milliyet, 16. 11. 1974)

• • •

Gerçekten de daha sonra kurulan Türk Tarih ve Türk Dil Kurumlarına rağmen, manevî potansiyelimizin bataryaları gereği gibi doldurulmamış, ortaya maddî ve manevî anarşi, terör ve başıboşluklar çıkmıştır.

Hiç olmazsa yeni bin yıla girerken, artık taşları yerli yerine oturtalım ve yanlışlarımızdan vazgeçelim. Tarihimizle, yani geçmişimizle, yani dedelerimizle, yani bir bakıma kendi kendimizle yaptığımız kavgaya bir son verelim... Böyle bir kavgayı bizden başka hiç kimse yapmadı. Zaten böyle bir kavganın hiçbir mantığı ve haklı sebebi artık asla olamaz. Hiç insan kendi kendisini döver mi?

Geçmişle yapılan kavga, ancak düşmanlarımızı sevindirir. Zaten geçmişe küsenler, sırtını dönenler, onunla dövüşenler, milletin kendisi değildir. Resmi makamlardır. Ders kitaplarıdır. Bir kısım aydındır. Bazı medya kuruluşlarıdır.

Dolayısıyla tarihle barışmak, devletin milletle barışması anlamına da gelmektedir. Bu barışın günü ise çoktan gelip geçmektedir.

Geçmişini, kökünü inkâr eden haramizadedir. Üstelik bizim geçmişimiz, diğer milletlerinkiyile karşılaştırıldığı zaman, çok daha temiz, insanca ve adaletlidir. Hangi tarihle karşılaştırırsanız karşılaştırınız, genelde İslâm Tarihi, özelde ise Osmanlı geçmişimiz, daima ve her bakımdan daha faziletli, daha şanlı, şerefli bir tarihtir.

Bu uzun zaman dilimleri içinde yüzümüzü kızartacak, bizi utandıracak olaylardan çok daha fazla, iftihar edebileceğimiz, örnek alacağımız güzellikler vardır. Hicap duymadan sahipleneceğimiz böyle bir tarihten niçin utanalım, niçin uzak duralım?

Osmanlı Tarihi, var oluş gerçeğimizin ve devamlılığımızın en parlak ve muhteşem halkasıdır. Bizi böyle bir tarihe düşman etmek isteyenler asla dostlarımız değildir.

Sağlam bir geleceğe doğru gitmenin yolu, geçmişimizi bilmekten geçiyor. Maziye bilmek, ondan yararlanmak ve kopmamak zorundayız. Çünkü, millet de insan gibi nasipsiz olamaz.

Geçmişe bağlı ve saygılı olmak, onu olduğu gibi yeniden diriltmek değildir. Bugünümüzü daha sağlam kurmak için, Osmanlı ruhundan, ahlâk ve faziletinden yararlanmak demektir.

Cumhuriyetimizi bin yıllık bir geçmişin birikiminden yararlanan ve güç alan bir konuma getirmenin kime ne zararı var?

Bazı çevrelerde bu gerçekleri anlattığınız zaman hemen soruyorlar:

“Siz de mi Osmanlıcısınız?”

Ben de şöyle cevap veriyorum:

"Osmanlıcı değilim, Osmanlıyım."

Ve ekliyorum:

"Peki siz necisiniz? Sizin babanızın, dedenizin nüfus kaydında ne yazıyordu? Siz gökten zembille mi indiniz bugüne, bu ülkeye?"

"Kökünüz, geçmişiniz, içinden çıkıp geldiğiniz bir tarihiniz yok mudur?"

• • •

Milleti besleyen, büyüten, güçlendiren temel besin kaynağı, geçmişin birikimleridir. Uzun asırlar içinde oluşan, gelişen ve bugüne gelen kültürel zenginliği, "asrın idrakine" söyleten milletler, düşman taarruzlarıyla yıkılmazlar.

Bütün gerçeklere rağmen biz, özellikle de Osmanlı'ya neden küstük? Daha doğru bir deyişle, neden küstürüldük? Çünkü Cumhuriyet döneminde okutulan ders kitapları ve diğer bütün yaygın basın-yayın, geçmişe sövmeyi iş edinmiştir.

Bu olumsuzluğun de, yeni bir dönemin empoze edilmesi, benimsetilmesi için buna mecbur kalındığıdır. Ancak, 75 sene sonra, "Artık gerçeklere dönelim, ecdatla barışalım" denildiği zaman, niçin karşı çıkılmaktadır?

İşte bu karşı çıkışın hiçbir mantığı ve geçerli sebebi bulunmamaktadır... Bunu gören büyük çoğunluk, yeniden tarihe dönmek, onunla barışmak, hatta helâlleşmek ihtiyacını duyuyor.

Ancak küçük bir azınlık var ki, onlar, yanılgısında samimi olmayanlardır... Onların bir kısmı, hainliğinin üstüne gafillik perdesini örten, işi cahilliğe vuranlardır. Bir kısmı da geçmişteki bazı olayları unutmayıp Osmanlı'dan intikam almak isteyen azınlık mensubu insanlardır.

Ne var ki milletimizin büyük bir çoğunluğu, bu azınlığın cılız sesine artık kulak vermiyor, geçmişe küsmek yerine, onun gerçeklerini öğrenmeyi ve kendince yararlanmayı tercih ediyor.

Bizim durumumuzu merak edenlere ise, hemen duyuralım efendim:

Biz ecdatla barışma ihtiyacını duymuyoruz. Çünkü, ona hiç küsmemiştik. Tarihimize küsme gafletini göstermeyen, geçmişle ilgili yalanlara başından beri kanmayan derin millete, onlardan biri olarak sevgiler, saygılar sunuyorum.

GEÇMİŞ BİZDE DEVAM EDİYOR

Dikkatimi çeken bir şey var: Genellikle Osmanlı'dan bahsederken, sanki bir başka millettten bahsediyormuşuz gibi bir üslup kullanıyoruz. Oysaki, onlar yabancı değil, bizim dedelerimizdir. Biz de onların devamıyız.

Konuşmalardaki tavra bakarsanız, onlarla hiçbir yakınlığımız yoktur. Osmanlılar derken ne sahipleniyoruz, ne de bir sempati ifadesi yansıtıyoruz. Bir başka millettten bahseder gibi...

Osmanlı mirasının üzerinde oturanlara hiç de yakışmayan bir üslup değil midir bu? Cumhuriyet de Osmanlı'nın devamı ve varisidir. Cumhuriyeti kuranlar, Osmanlı dönemi okullarında yetiştiler. Hem de en çok karaladıkları, Sultan II. Abdülhamid Han'ın açtırdığı okullarda okudular... Mustafa Kemal Paşa da dahil olmak üzere, Cumhuriyeti kuran asker ve sivil erkân Osmanlı döneminden yetişip gelenlerdir...

Benim babamın nüfus cüzdanında Haleb'e bağlı Maraş vilayetinde doğduğu yazılıdır. Halen hayatta olan birçok kişinin doğum yerleri, şimdiki sınırlarımızın dışındadır.

Yine halen hayatta olan değerli Münevver Ayaşlı Hanımefendi, "Ben Osmanlıyım. Babamın görevi gereği Selanik'te doğdum. Lübnan'da okudum. Evlenip Şam'a eşimin görevi

icabı gittim... Şimdi hacca giderken Mekke, Medine için pasaport çıkartmak ve vize almak zoruma gidiyor..." diyor.

Bu duyguyu ancak Osmanlı dönemini yaşamış olanlar bilir.

Ancak, bizlerin de daha ikinci kuşakta, bu çok yakın geçmiş unutulmuş olmamız, affedilmez bir unutkanlık değil midir?

• • •

Kültürümüz, tarih içinde oluştu, gelişti; Osmanlı'da mükemmelleşti, derinleşti. Atasözlerimiz, deyimlerimiz, konuştuğumuz dil, âdet ve geleneklerimiz geçmişin bize güzel yadigârlarıdır.

Devlet yönetiminde önemli yer tutan bütün okulların yaşı Cumhuriyetimizden eskidir. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk, Tıbbiye, Teknik Üniversite, Harp Okulu, Harp Akademisi, Deniz Harp Okulu ve başkaları.... Bayrağımız, saygınlığımız hep geçmişten geliyor.

Osmanlı, son döneminde Şam'da Türkçe eğitim veren bir tıp fakültesi açmıştır.

Bıraktığı topraklarda birçok Osmanlı eserinin yanı sıra, muhtelif dillere kelimeler vermiş, dillerini ve kültürlerini etkilemiştir. Ancak, inançlarına baskı yapmamış, hakim olduğu topraklardaki insanları din ve ibadetlerinde tamamen serbest bırakmıştır.

Dolayısıyla da Osmanlı'nın hükmettiği bütün ülkelerde tam bir barış ve huzur havası esmiştir. Osmanlı'nın bırakıp geldiği topraklarda ise, başta Rumeli ve Ortadoğu olmak üzere, hâlâ kargaşa, kavga ve savaşlar meydana gelmektedir.

Osmanlı, tarihin akışını değiştirmiş, İslâm bayrağını üç kıtada şerefle, şanla dalgalandırmıştır.

Daha kuruluşundan itibaren, bölük pörçük olmuş Anadolu beyliklerini 153 yıl içinde birleştirmiş, bütünleştirmiştir. Bu zor bir iştir. Mesela Fransa, feodal beyliklerini birleştirmek için tam 700 yıl uğramıştır.

Osmanlı'ya Batılılar Türk dediler. Osmanlı kendisini Türk olarak tanımlamadı. Bu, aslını inkâr gayretinden değil, diğer milletlere karşı bir üstünlük anlamına gelip, birliği sarsmaması için tercih edildi. Adı söylenmedi, ama Osmanlı devletinin asıl unsuru Türk idi. Dolayısıyla Avrupalılar Osmanlı'yı Türk olarak tarif ettiler. Daha da ilerisi, Türk kelimesini İslâm, Müslüman karşılığı olarak da kullandılar.

Günümüzde bu anlayış hâlâ geçerlidir. Biz de bile, "Müslüman oldu" yerine, "Türk oldu" cümlesi hâlâ kullanılıyor.

Sırp, Bosna'da Boşnak Müslümanlar'ı, Kosova'da Arnavut Müslümanlar'ı Türk diyerek öldürmektedir.

Türk derken Osmanlı, Osmanlı derken de İslâm kastedilmektedir.

Osmanlı'nın tatbiatı sonucu, Türklük ile İslâmlık artık ayrılmaz bir biçimde kaynaştı. Türk İslâmsız, İslâm da Türk'süz olamaz" diyenlere hak verdirir bir dünya kuruldu.

OSMANLI'DA GİZLİ POLİS TEŞKİLÂTI NİÇİN ZOR KURULDU?

Türkiye Üzerine Hatıralar ve Anekdötler adlı kitabın yazarı olan Fransız Wanda, Paris'te 1884'te yayınlanan eserinde şu ilginç olayı naklediyor.

"Türkiye'nin ondokuzuncu asrın ortalarına kadar, bir gizli (sivil) polis teşkilâtı yoktu. İngiliz elçisi Lord Redcliffe bu eksiği gidermeyi üzerine alarak, hükümet makinasının en zaruri çarklarından biri olan bu teşkilâtı kurmaya çok çalıştı.

"Gizli polis teşkilâtının müdürlük ve memurlukları için Müslüman Türkler arandı. Koskoca İstanbul'da bu işlerle uğraşmayı kabul eden yeterli miktarda adam bulunamadı.

"Herkesin verdiği cevap, aşağı yukarı aynıydı. Şöyle diyorlardı:

"Kur'an-ı Kerim ve ayrıca karakter yapımız, bizim casusluk yapmamızı caiz görmez. Biz kendi haremlerimizdeki hususi hayatımıza hürmet edilmesini istediğimiz gibi, gâvurların da hususi hayatlarına hürmet ederiz. Kendi evlerinin dört duvarı arasında istediklerini konuşabilirler. İslâma, hatta halifeye hücum edebilirler.

"Ama silahları sopadan da ibaret olsa, evlerinin eşiğini aşır kurulu düzene karşı gelmeye kalkarlarsa, o zaman nizamı kurma vazifemizi ifa etmekten geri kalmayız."

"Güç halle kurulmuş olan bu teşkilâtın başından kurucusu olan İngiliz Lord'u çekildiğinde, uzun zaman yerine geçecek adam bulunamadı. Çünkü, Türkler böyle bir teşkilâtın başına geçmeyi bir türlü içlerine sindiremiyorlardı."

• • •

Aynı yazar, Osmanlı'nın diplomaside başarılı olamayışını şöyle açıklıyor.

"Türkler, çok kere tavizler vermek zorunda kalan, hile ve desiseye dayanan diplomasiyi, kendi fatihlik ve efendilik liyakatlarına yakıştıramazlar. Açıkça ve samimiyetle ortaya çıkmayı severler."

ESKİDEN YABANCIYI, ŞİMDİ DE BİZİ ŞAŞIRTAN DÜRÜSTLÜK

İslâm ahlâkının en temel esaslarından biri, kul hakkı yemekten sakınmaktır. Haksız yere başkasının maddî ya da manevî bir hakkına tecavüz etmek, haram yemek en büyük günahlardan biridir.

Bu ölçüyü tamamen benimsemiş, sindirmiş ve kendisine бүtünüyle maletmiş bulunan Osmanlı insanı, dostlarının gönlünde taht kurmuştur. Bu üstün ahlâk ve dürüstlük, düşmanlarına da inanılmaz gelmiştir. Ancak olaya tarafsız bakabilenler ise hayretten hayrete düşmüşler, dürüstlüğün bu derecesine şaşmaktan ve hayran olmaktan kendilerini alamamışlardır.

Ne yazık ki şimdi, onların torunları olan bizler de, bu güzel ahlâka şaşkınlık ve hayretle bakmaktayız. Aslında şaşkınlığı ve hayreti bir yana atmalı ve bu ahlâkı yaşamaya çalışmalı değil miyiz?

Şimdi bu konuda arzedeceğimiz örnek, 19. asırda yaşamış ve A. L. Castellan tarafından yazılmış ve rahmetli İ. Hami Danişmend de Türkçe'ye çevirerek, *Eski Türk Seciyye ve Ahlakı*'nda nakletmiştir:

"Dostlarımızdan biri, içinde bin kuruş bulunan bir torba ile İstanbul'dan Beyoğlu'na dönüyordu. Tophane iskelesine çı-

karken torba yırtılır, paralar dökölüp rıhtımın üstüne dağılır. Hatta bazıları denize yuvarlanır.

"Hemen halk üşüşür, herkes bulabildiği kadar para toplar. Torbanın sahibi onların bütün bu hareketlerini büyük bir endişe içinde takip eder. Fakat her taraftan gelip paraları deniz kenarında kalan torbaya koyduklarını görünce, içi biraz ferahlar. Hatta kayıkçılar suya dalıp denizin dibine gitmiş olan kuruluşları çıkarmaya başlarlar.

"Avrupalı dostumuz bütün bunlara karşı cömertlik göstermek isterse de beceremez. Çünkü bu insanlar vazifelerini yapmış olduklarından bahsederek, herbiri bir tarafa çekilir.

"Zaten o kadar kalabalıktırlar ki, hepsine nasıl bahşış yetişir?

"İşte bunun üzerine, hamalın biri torbayı yüklenip dostumuzun evine götürür.

"Zavallı adamın büyük bir merak içinde parasını hemen saymış olduğunu tabii tahmin edersiniz... Birçok ziyana uğramış olduğunu zannederken, bin kuruşunun tam olarak torbada olduğunu görünce, hayretler içinde kalır. Gözlerine inanamaz, bir daha sayar. Tek bir kuruş bile eksik olmadığını anlar.

"Halkın en fakir tabakasında, incelikle zarafetin bu derecesi acaba yalnız Türklere mi mahsustur?

"Herhalde şurası muhakkaktır ki, bu vaziyet, hiç değilse, büyük bir hakkaniyetle iyi niyet şuurunun Türk Milletine şeref veren bir ifadesi demektir."

Bu hayret ve hayranlık veren olayı, İtalyan asıllı Fransız yazar A. Ubucini de La Turguie Actuelle isimli eserinde kaydeder.

Ubucini Osmanlı hamallarının ne kadar gözü tok ve namuslu çalıştığını da şöyle anlatıyor:

“Hamalların namuskârlığı bizim Overniyalıları gölgede bırakır. Para torbalarını Galata veznelerinde harekete hazır gemilere ve gemilerden de veznelere taşıyan onlardır. Benim bildiğime göre, şimdiye kadar hiçbir muayenede hiçbir torba eksik çıkmamıştır. Bu vaziyette, Türk Milletinin darb-ı mesel (deyim) haline gelen namusluluğunun başlıca amil olduğu muhakkaktır.”

YÜZ

Rahmetli Mehmed Akif, karakteri bozuk insanlardan yılmış da demiş ki:

"İkiyüzlüleri arıyorum. Meğer onlar ne iyi insanlarmış."

Mehmed Akif'in sağlam karakterini bilenler bu söze çok şaşırmışlar ve haliyle sebebini sormuşlar. Merhum Şairimizin cevabı şöyle olmuş:

"Efendim, şimdi çok yüzlüler çıktı ortaya. Onlara bakınca ikiyüzlüleri çamla, çırayla aramaya başladım. Çünkü ikiyüzlüyü hiç olmazsa birazcık anlamak ve şerrinden sakınmak mümkündü. Şimdi ortaya çıkan çok yüzlüleri ise, ne anlayabilmek, ne de şerlerinden emin bulunmak mümkündür."

Bu hatırayı dinleyen değerli dost, yüzünde gezinen acı te-bessümün sebebini şöyle açıkladı:

"Rahmetli Akif, bugün sağ olsaydı, çok yüzlüleri de hasretle aramaya başlardı. Çünkü şimdi ortaya YÜZSÜZLER çıktı."

• • •

Bir başka dost da, son günlerde gelişen bir olumsuzluğa kızarak şöyle demiş:

"Neme lâzımcıları artık seviyorum."

“Nasıl olur? Sizin en çok kızdıklarınız arasında değil miydi bu neme lâzımcı kokmaz bulaşmazlar.”

Bu soruya değerli dostun verdiği cevap çok ilginçtir:

“Efendim, şimdi ortaya çıkan NENE LÂZIMCILAR, neme lâzımcıları mumla aratıyorlar.”

Gerçekten, neme lâzımla yetinmeyip, hastalığını başkalarına bulaştırmaya çalışan nene lâzımcılar, âdeta gayret kırmak, şevk bozmak, hayır engellemek görevlileri gibidirler.

Her cins ve çeşit düşünce, başkasını da kendisine benzetmek ister. Nene lâzımcılar da, himmet ve gayret ehlini kendilerine benzetmek çabasındadırlar.

Ne Kadar Zenginiz?

Prof. Dr. Anna Masala bizim tarih ve edebiyatımıza vakıf bir değerli insandır. Sık sık bizleri uyarmak ve kendi kültür ve medeniyetimize yöneltmek için zarif ikazlarda bulunur. Bu ikazlarından biri de şu mealdedir:

“Sizler hazine üstünde oturup dilenenlere benziyorsunuz. Dünyanın en muhteşem hazinelerinden birinin üstünde oturmuş, önüne serdiği mendile bir ekmek parası atılmasını bekleyen bir garip dilenci gibisiniz.”

Özellikle de, başka kültür ve medeniyet çevrelerinden bir üstünlük, bir ahlâk ve bir fazilet bulmaya çalışan taklitçilere çok kızar.

“Siz önce kendinizi keşfedin, sahip olduklarınızın farkına varın. Zaten başkalarından aldıklarınız sizin bünyenize uymaz. Hatta çoğu zaman sizi gülünç hale getirir.

“Kültür, inanç ve ahlâk olarak ihtiyacınız olan her şey kendi geçmişinizde fazlasıyla vardır. Siz bu konuda başkalarına değil, başkaları size muhtaçtır.”

Birçok yabancı tanıdıklarımız, dostlarımız hep aynı kanaatteler. Daima, "Zenginsizin ama farkında değilsiniz!" derler.

Yine böyle bir sohbette idik. Zarif diplomat dostumuz benzeri şekilde konuşuyordu. Bir delikanlı itiraz etti:

"Efendim bizim neremiz zengin? Siz Türk Devleti ile alay mı ediyorsunuz," deyiverdi.

Önce havaya buz gibi soğuk bir sükûnet hakim oldu. Sonra bu tecrübeli diplomat tane tane konuşmaya başladı:

"Bak evlat, tekrar söylüyorum ve hatta iddia ediyorum ki, siz zenginliğinin farkında olmayan zenginlersiniz. Önce işe maddi açıdan bakalım...

"Bir Topkapı Sarayı'nı ve içindekileri düşününüz. Dolmabahçe'yi aynı şekilde hesap ediniz. Sonra da İstanbul Boğazı'na bir kıymet biçiniz. Sultanahmet ve Süleymaniye ve benzeri tarihi eserlerinizi de para bakımından değerlendirip hesaplayınız. Bu listeyi şöyle kaba taslak yapıp yuvarlak hesap ortaya koyduktan sonra 65 milyona bölünüz.

"Bakalım kişi başına ne düşüyor?

"O zaman anlayacaksınız; zengin misiniz, fakir misiniz?

"Aslında bunu anlayabilmeniz için, ben size denenmiş bir örnek vereyim: Bir tarihte Dolmabahçe Sarayı sigortalanmak istendi. Bu sebeple, dünyanın en varlıklı ve zengin sigorta şirketleriyle temas edildi, görüşüldü. Fakat Amerika'nın en geniş ve zengin sigorta şirketi bile, Dolmabahçe Sarayı'nı sigorta etmeye yanaşmadı. Zira, Allah korusun, "bir tahrip, yangında, depremde hasıl olacak zarara bizim gücümüz yetmez" dediler.

"Tabii siz kolay anlayasınız diye, maddî zenginliğinizden söz ediyorum. Aslında asıl zenginliğiniz, bu maddî varlığı da doğuran manevî değerlerinizdir. Ki o manevî zenginlik-

lere bugün bütün bir insanlık muhtaç haldedir. Doğruyu konuşmamız gerekirse, herkesten evvel sizler, asıl sahipleri o manevî zenginliği özümsemeli, benimsemeli ve dolu dolu yaşamalısınız.

"İşte gerçek insanlık, sevgi, saygı ve dostluk anlamını en derin biçimde temsil eden o manevî zenginliklere paha biçmek imkânsızdır. Onları para ile pul ile edinmek mümkün değildir. O değerler bin yıl içinde bu vatan potasında terkiplenerek, özlenerek, kıvamını bulmuş ve size mahsus bir güzellik olarak meydana gelmiş, mükemmelleşmiştir.

"Evet işte bu değere hiçbir maddenin gücü yetmez. Öz sahipleri de kıymetini bilmez...

"Ne garip haldir?

"Sizden önce bu hazinenin farkına varanlar, kıyısından köşesinden onları ülkelerine taşıyorlar, yararlanmaya çalışıyorlar. Bu saatten sonra olsun, artık siz de sahip olduğunuz zenginliği farkedin, olmaz mı?"

Yaşlı diplomatın bu sözleriyle, sadece o delikanlı değil; orada bulunan herkes, hepimiz birer parça utanmıştık.

ORGANİZASYON

Amerika'dan barış gönüllülerinin ülkemize çokça geldiği yıllardı. Bunlardan biri de Tokat'a gelir. İngilizce öğretmeni görünümlü, izbandut gibi ve yakışıklı bir genç adamdır bu...

Büyük bir merakla kültürümüzü anlamaya çalışır. Sempatik tevırlarıyla halkın da ilgisini ve sevgisini cezbeder.

Fakat gerçekte ne alıp ne verdiğini ancak Allah bilir. Herhalde sadece bir iyilik için, değişiklik için, kültürel merak dürtüsü aşkına Tokat'ta değildir.

Bir gün Lise Müdürü'nün teklifiyle bir köy ziyaretine gider. Köy odasında güzel bir misafirlik yaşar. Her şeyden çok hoşlanır. Fakat bir zaman sonra Amerikalının tuvalet ihtiyacı zuhur eder. Bunu kılavuzu olan Lise Müdürü'ne fısıldar. O da hemen çözümü temin eder.

Ev sahibi ağanın oğlu önde, elinde kandil, arkada Amerikalı dışarı çıkarlar. Etraf zifiri karanlık, yerler basmaya pek münasip değildir. Üstelik de çok yakından gelen köpek havlamalarının ardı arkası kesilmemektedir.

Böyle bir atmosfer içinde bir süre yürüdükten sonra, kılavuz genç, Amerikalıya der ki:

"Buyur, buraya edebilirsiniz..."

Adam önce yadırgar, şaşkınca bakınarak etrafı görmeye çalışır. Genç kılavuz, Amerikalıyı rahatlatmak ister: "Çekinme burası babamın tarlasıdır." der ve Amerikalıdan uzaklaşıp görünmez olur. Ama ara sıra öksürerek de Amerikalıya cesaret vermekte ve "korkma! Sadece görüş mesafesinin dışına çıktım... Yakınındayım" demek istemektedir.

Bir süre sonra Amerikalı işini bitirip seslenince birlikte dönerler. Dönüşte Amerikalı der ki:

"Bütün bunlar sizin organizasyondaki zayıflığınızdan kaynaklanıyor. Organizasyon olmadan hiçbir şey olmaz. Her imkâna sahip olsanız bile organizasyon olmadan hiçbir varlık gösteremezsiniz."

Kılavuz gencin biraz canı sıkılmış Amerikalının bu organizasyon nutkundan ve demiş ki:

"Bana bak, biz bu senin dediğin, organizasyon mu nedir, dilim de zor dönüyor ya söylemeye, o dediğini becerebilseydik, sen şimdi Amerika'dan gelip benim babamın tarlasının içine edemezdin... Aksine ben Amerika'ya gelir, senin ayak yoluna ederdim..."

Bu cevap Amerikalıyı hem susturmuş hem de düşündürmüş... Köyden Tokat'a dönüş yolunda bizim Lise Müdürü'ne bu delikanlıdan övgüyle söz etmiş...

"Doğru" demiş, "siz organizasyonu becerebilerseniz, biz gelip sizin babanızın tarlasına edemeyiz!"

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI GÖZÜYLE OSMANLI

NASIL BİR ANLAYIŞ, NASIL BİR AHLÂK?

Osmanlı Balkanlardan, Makedonya'dan, Kafkaslardan, Ortadoğu'dan çekileli bir asra yakın oldu. Fakat bırakıp geldiği o topraklarda halen Osmanlı tesiri var. Düşmanlarının bile şuuraltında Osmanlı'nın izleri nakış nakış işlenmiş...

Osmanlı'nın hâlâ da en amansız düşmanlarından biri olan Sırpların, başkanları olan Miloseviç'e karşı bir yürüyüşlerinde, ellerindeki kocaman bir pankart dikkati çekiyor. Çünkü bu pankartta, farkına varılmadan Osmanlı döneminin ciddiyeti, ağırlığı, düzeni takdir ediliyordu. Evet, bu ter-sinden bir takdirdi. Şöyle yazılmıştı pankartta:

"Devlet zamanında bile böyle zulüm yapılmadı!"

Çok açık bir biçimde anlaşılacağı üzere, Osmanlı dönemi, "Devlet Zamanı" diye anılıyor. Hâlâ o dönem devlet zamanıdır. Çünkü ondan sonra oralara devlet demeye layık bir adaletli, eşitlikçi, dürüstlüğü ilke edinmiş başka devlet hakim olamadı.

Osmanlı'nın terketmek zorunda kaldığı birçok coğrafyada bu tabirin halen kullanıldığına şahit olmak, atalarımızın bir yüz akıdır. Onlar "Ya devlet başka, ya kuzgun leşe" derlerken, adaletli yönetimi, düzeni ve huzuru kastediyorlardı. Böyle bir yönetim duruma hakim olamazsa, orada çapulcu-

lar, sömürücüler, diktatörler hakimiyet kuruyorlar ve zulüm düzenini işletiyorlardı. Bu durumu bilen birçok ülke, Osmanlı'yı davet etmiştir. Zulümden, şerden, yağmadan kurtulmak için davet edilmesi, adaletin çağrılması anlamına geliyordu.

Osmanlı Bosna-Hersek'in, Macaristan'ın bir bölümüne böyle gitmiştir. Endonezya'daki Müslüman Açe Devletini böyle bir davetle Portekiz zulmünden kurtarmıştır.

Başı sıkışan, canı daralan Osmanlı'dan yardım istiyordu. Hem de bu yardım istemeler 19. asra kadar devam etmiştir. Singapur Müslümanları İngiliz-Hollanda baskısına karşı, himaye talep ediyorlardı.

Almanlar, Fransız soygunculuğuna karşı Osmanlı'dan medet umuyorlardı. Korsikalılar İtalyan sömürgeciliğini defetmek için Osmanlı ile anlaşma yapıyorlardı.

Osmanlı, hiç ayırt etmeden bütün ırk ve milletlere hizmet sahası açmıştı. Etnik kökenine asla bakmadan alıp eğitiyor, faydalı bir insan haline getirip, insanlık tarihine kazandırıyor. Mesela Sırplar bile, hâlâ Enderun mektebinden yetişmiş kendi kökeninden gelen devlet adamlarıyla övünüyorlar.

Osmanlı'nın bir fazileti de başka dinlerden olan kişileri, büyükelçi, vali, bakan, milletvekili yapmasıdır. Başka milletler böyle bir cesareti hâlâ gösteremiyorlar.

Bugün Avrupa'nın çoğu yerinde yaşayan vatandaşlarımız, hâlâ seçme ve seçilme haklarını almamış durumda bulunuyorlar.

Osmanlı Devleti, zayıf alanlarında iyi niyetinin kötü karşılıklarını da almıştır. Değer verip bakan yaptığı azınlıktan insanlar, devlete ihanet edebilmişlerdir. Bu hainlere bir örnek, Trablusgarp Savaşları sırasında Dışişleri Bakanı

olan Nuradonkiyan'dır. Savaş sonrası barış görüşmeleri başlamıştır. Osmanlı delegesi Fazıl Bey, İtalyan delegesini bir hayli avantajlı şartlara razı etmiştir. Fakat ertesi gün İtalyan delegenin tavrı tamamen değişmiştir. Bunun sebebini soran Fazıl Bey, İtalyan delegesinden şu cevabı alır:

"Gece, İstanbul'daki elçimizden bir rapor aldık. Bu raporda, Hariciye Bakanınız Nuradonkiyan ile konuştuğunu ve onun kendisine şöyle dediğini yazıyor:

"Bizim vaziyetimiz çok kötüdür. Siz şimdi ne isterseniz biz vermeye mecburuz. Fırsatı kaçırmayınız. İsteklerinizde ısrar ediniz."

Zavallı Fazıl Bey, haklı olarak şöyle düşünmekten kendini alıkoyamaz:

"Aramızda nan ü nimetimizle beslenen, en yüksek makamlara kadar çıkarmakta bir mahzur görmediğimiz hainler var. Böyle hainler olmasa, bu milletin sırtı yere gelmez..."

Devletin güçlü zamanlarında istifade ettiği bu tür uygulamalar, zayıfladıkça zararlı olmaya başlamıştır.

BATININ GÖZÜNDEKİ TÜRK İMAJI

Avrupa insanının gözünde Osmanlı nedir? Osmanlı denince ne düşünür? Nasıl bir insan hayal eder?

Daha doğrusu Osmanlı'yı nice bilir Avrupalı?

Bu bilişin hiç de iyi, olumlu ve sevimli olmadığını çok iyi biliyoruz. Bu konuda, çok çeşitli yabancı şahitlerimiz var. Bunlardan biri, oldukça açık sözlü bir İngiliz: David Hot-ham... Uzun yıllar Türkiye'de gazetecilik yapmış Yahudi kökenli bir İngiliz, *Türkler* adlı eserinde şöyle diyor:

"İslâmiyetin adeta şampiyonluğunu yapan ve bin yıldır İslâm kültürüyle yoğrulan Türkler içinse, durum bundan çok değişiktir. Türklerin Avrupayla olan uzun ilişkilerindeki asıl dram da budur ve bu bir din dramıdır. Bir Türk, Avrupalı mıdır? Şimdilik bu sorunun karşılığını açık bırakalım.

"Yüzyıllar boyunca Türkler, Hristiyanlığın ve Avrupa'nın korkulu bir düşü olarak kalmışlardır. Ortaçağ boyunca salgın hastalıklar, seller, depremler, Türkler ve tatarlar, Tanrı'nın günahkârları cezalandırmak için dünyanın başına musallat ettiği âfetler olarak anılmıştır.

"XVI. yüzyılda Martin Luther; dünyadan, ten zevkinden, türklerden v şeytandan kurtulmak için dua ediyordu. Tarihte pek az halka böyle anılmak nasip olmuştur. Batı dil-

lerinde TÜRK sözcüğü, her türlü şiddet ve vahşetin simgesi durumuna gelmiştir:

.....

"Ustam Türk gibi bitiyor başımda,
Acımadan dövüyor beni."

"Ben bile çocukluğumda yaramazlık yaptığım zaman, BİR TÜRK YUMURCAĞI GİBİ HAREKET ETME! diye azarlandığımı hatırlarım.

"Türkler 1949'da Avrupa Konseyi üyesi olmak istedikleri zaman, onların Avrupalı olmadıkları, hiçbir zaman da olmayacakları ileri sürülerek, bir muhalefet havası estirilmişti. Hatta THE TIMES, Türklerin Arap Alfabetesi kullandıkları için Avrupalı olamayacaklarını ileri sürmekteydi. Aslında, bu büyük bir gaftı: Çünkü, Türklerin Latin Alfabetisini kabul etmelerinin üzerinden daha o zaman, yirmi bir yıl geçmişti.

"Ünlü Türk politikacılarından Kasım Gülek, daha sonra gazetenin yazı işleri müdürüne bir protesto mektubu göndermiş, mektup gazetede yayınlanmıştı."

David Hotham, bu açıklamalarından sonra, bizim NATO'ya, Avrupa Konseyi'ne ve diğer Batı teşkilâtlarına alınmamızı ise, Anadolu'nun stratejik konumuna ve askeri sebeplere bağlıyor. Yani Batı mecbur kaldığı için bizi bu teşkilâtlara, ancak geçici olarak almıştı diyor.

Avrupalının bilinçaltında oluşan bu ortak yargı, tarih tarafından meydana getirilmiştir. Çünkü tarihin Batılıya gösterdiği en belirgin gerçek; "Türklerin yüzyıllarca Hıristiyanlığın ve Avrupa'nın düşmanı olmaları"dır.

David Hotham, şöyle devam ediyor:

"Lord Acton, 'YAKINÇAĞ, OSMANLI FETİHLERİNİN BASKISIYLA BAŞLAR' diye yazmıştır.

"Çoğumuzun kuşkusuz, Türkler üzerinde önyargıları vardır ve Türklerin bizden biri olamayacağı duygusu içimizde yerleşmiştir. Belki Türkler de aynı şeyi bizim için düşünmektedirler."

David Hotham'ın son cümlesi bize bir atasözümüzü hatırlatıyor:

"Kişiyi nasıl bilirsin?

"Kendim gibi..."

Batılı da kendi önyargılarına bizi de katıyor. Dolayısıyla, bizim de Batılı için aynı düşmanlık hislerini beslediğimizi sanıyor.

Oysaki tarihte ki düşmanlığın başlangıcı, öncelikle bizim tavır ve hareket tarzımızdan değildir.

Tarihî İslâm-Hıristiyan çatışması ya da diğer adıyla Hilal-Haç kavgası, en geniş ve yaygın anlamda, HAÇLI SEFERLERİ ile başlamıştır.

Haçlı Seferleri ise, birleşik Avrupa ordularının Anadolu'ya ve Filistin'e dalgalar halinde arka arkaya saldırmaları demektir. Elbette böyle bir saldırganlığın hedefinde bulunanlar meşru müdafaa haklarını kullanacaklardı.

Özellikle son yıllarda gerçeklere saygılı bazı Batılılar, bizzat ülkemize kadar gelerek, Haçlı Seferleri sebebiyle özür dileme ihtiyacı duymuşlardır.

Gerçekten de Haçlı Seferleri, 900. yıldönümündeki torunlarını dahi utandıracak boyutlarda yaşanmış bir saldırganlık, acımasızlık ve zulmün hareketidir. Kaldı ki bu hareket halindeki beladan, sadece Müslümanlar değil, yol güzergâhında bulunan her din ve inaniştan insan zarar görmüştür. Bu Haçlı orduları kurtarıcı olarak geldikleri Bizans Başkenti İstanbul'u bile işgal etmişler ve binbir zulüm ve işkenceyle birbuçuk asır hükmetmişlerdir.

Dolayısıyla da bizim Haçlı Seferleri ile başlatılan onulmaz düşmanlığa karşı durmamız ve bunların müsebbibi olanlara da düşmanca hisler beslemekte mazur olacağımızı düşünüyorum.

Ancak aradan geçen bunca zamana ve değişime rağmen, insanların değişmemesi ıskellıktır. Ne yazık ki, biz geçmiş çok çabuk unutuyoruz. Hem de gerekli dersleri çıkarmadan unutuveriyoruz... Batılılar ise, tam tersine, geçmiş asla unutmuyorlar ve bu günlerini o geçmişin üzerine kuruyorlar.

Haçlı Seferleri'nin 900. yıldönümü de, Batıda büyük yankılar yaptı. Birçok bilimsel çalışmaya ve toplantıya sebep oldu. Onlar, kendilerine hiç de şeref vermeyecek bir maziye yeniden hatırladılar, ırdelediler ve günümüze olan yansımalarını anlamaya çalıştılar. Bizler ise bu zaman diliminin bu günümüze çok faydalı olacak sonuçlarını araştırma ve düşünme zahmetine katlanmadık.

Bu tür çalışmalar hâlâ yapılmadığı için de, Batıda bazı kişiler Türkleri, "çocukları yiyen, kavuklu, sayısız karıları ve cariyeleri ile divanlarda bağdaş kurup oturan, kıvırcık saçlı yamyamlar" olarak biliyorlar.

David Hotham'ın naklettiği şu ibretlik olaya bakınız: "Avrupa Konseyi'ndeki Türk delegelerinden biri, 1949'da ilk defa Strasbourg'a gittiği zaman, bir Batılı devlet delegesi yanına gelip ciddi ciddi, Türklerin o zamana kadar KUY-RUKLU olduklarını sandığını söylemiş. Bunu, bana kendisi anlattı...

"Kuyruklu olmadıklarına nasıl inandığını, doğrusu anlamadığımı da burada belirtiyim."

BATIDA OSMANLI İMAJI

Olaylara objektif bakabilen bir kültürlü dostla konuşuyoruz. Bu Alman dostun anlattıkları, bizi sıkça şaşırtıyor. Çünkü, kendisinden bir önceki neslin, büyük babasının Osmanlı anlayışından söz ediyor.

"Benim neslim Türk imajını, korku yanı ağır basan bir şekilde kurmuştur. Çünkü yetmiş-seksen yaşına gelmiş büyüklerimizi dinledikçe, çocuk kafamızda bir başka imaja yer kalmazdı.

"Büyükbabam, 'Oooo, bu Türkler Osmanlı'dır' derdi. 'Onlar Viyana önlerine kadar geldiler...'

"Büyükbabamın ve neslinin bu yorumsuz tespitlerinde bile, korku ile karışık bir saygı ve takdir hissi sezerdik.

"Mesela, düzenli bir çalışkanlık gösteren insanı Türk'e benzeten şu sözü, ben ilk defa büyükbabamdan duymuşumdur:

"Der (Mann) ackert, (arbeitet im Acker) wie ein Türke!" (Adam tarlada Türk gibi çalışıyor.)

"Ben küçükken Büyükbabam elimden tutup ormana götürdü. Tabiatı çok seven ve tanıyan bir insandı. Bana bitkileri, ağaçları, böcekleri tanıttırdı.

"Bir de Osmanlı'dan bahsedirdi... Belki inanmayacaksınız, ama büyükbabam 40 yıl önce Güneybatı Almanya orman-

larında hâlâ Osmanlı'yı gözetlerdi. Ona göre bunca aradan sonra, Osmanlı çıkıp gelebilirdi. Ancak, bu korkulu bekleyişin altında, gizli bir takdir ve hayranlık duygusu sezilirdi. Ve bir de müthiş yoğun merak...

"Büyükbabama göre Osmanlı dost değildi, ama güçlüydü, güvenilirildi, faziletliydi ve başkalarının sahip olmadığı birtakım ahlâkî üstünlüklere sahipti.

"Başka bir ifadeyle, Osmanlı İslâmın ta kendisiydi. Allah'ın askeri, ya da Allah'ın kılıcıydı... Bu sebeple, onunla aşık atılamazdı. Osmanlı'nın inancına mutlaka saygılı olmak gerekirdi. Çünkü onu, inancı belirlerdi. O, inancı uğruna yaşar ve ölürdü.

"Osmanlı çalışkandı, yılmazdı, asildi... Belki de Allah onlara bu sebeple yardım ediyordu.

"Büyükbabam, 'Türklerle kiraz yenmez' lâfını da çok tekrarlardı."

Bu deyimini ilk defa duyuyordum. Almancasını da defterime yazdım. Ne anlama geldiğini de kaydettim:

"Mit Türken ist nicht gut Kirschen essen!

Türken sind wie harte Kerne in den Kirschen.

(Man beist sich daran einen Zahn aus!

Türken sind immer stärker.)"

"Türklerle kiraz yemek iyi değildir. Çünkü Türkler, kirazın içindeki çekirdek gibi serttirler. Eğer yenilirse, bir diş kırılır. Çünkü Türkler, daima sağlamdırlar, güçlüdürler."

• • •

Bir büyük babanın torununa 40'lı yılların sonunda, bizim hakkımızda anlattıkları bunlar... Şimdi de o torunun 60'lı yıllara dair yorumuna bir göz atalım mı?

"İlk gelen Türk işçileri büyük ve ciddi bir heyecanla karşılandı. Hatta saygı da gördüler. Bu durum sadece onlara ihtiyaç duyulmasından dolayı değildi. Onların Osmanlı torunu olarak bilinmesinden kaynaklanıyordu. Bu sebeple, haysiyetlerini rencide edecek işlere verilmediler. İşyerlerinde kültürlerine, inançlarına oldukça saygılı davranıldı. Birçok yerde onlar için mescitler bile hazırlanmıştı. Zira bizim gözümüzdeki Türk, eski Türk'tü. O inançlıydı, ibadetini yapmak isterdi. Hatta bu konuda tavizsizdi. Eğer bu hususlarda memnun edilirse, daha iyi çalışır, daha çok verimli olurdu...

"Ama kısa zamanda gördük ki, onlarla diğer milletlerin işçileri arasında önemli bir fark yok. Hatta onlar, kendilerinin ne olduğunu bile bilemeyecek bir bilgisizlik içindeydiler. O zaman Türklerin ne müthiş bir redd-i miras içinde köksüzleştiklerini müşahade ettik. Anladık ki, yaşlılarımızın anlattığı, hâlâ gelecekler diye yarım asır önce bile gözledikleri Osmanlı değildi bunlar...

"Ama şimdi, otuz küsur yıl sonra görülüyor ki, Avrupa'daki Türkler, belki de hepsi, bütün Türkler, yeniden kendilerini keşfediyorlar ve asıllarına dönme çabası gösteriyorlar."

DÜŞMANIN GÖZÜNDE OSMANLI İNSANI

Lord Byron ünlü bir İngiliz şairidir. Ancak onun asıl ünü, Yunan dostluğu ile oluşmuştur. Byron, Yunan dostluğunu sadece kağıt üzerinde ve şiirde bırakmamıştır. Yunanlıların Osmanlı'ya başkaldırıışlarını fiilen desteklemiş, onların bağımsızlık kazanmalarını candan istemiş ve bu yolda çok önemli çalışmalar yapmıştır.

Sadece Byron değil, onun şöhreti dolayısıyla başka birçok önemli isim de Yunanlıların yanında yer almış, hatta İngiliz hükümeti de yine aynı sebeple Yunan isyanına doğrudan destek vermiştir.

Byron, sonunda Yunan davasının büyük kurbanı haline getirilmiştir. Çünkü, Türkler tarafından sarılmak üzere bulunan Misolongi'de hastalanarak ölmüştür.

Byron oldukça zeki, ihtiraslı ve büyüklük hastalığına tutulmuş bir kişilik sahibiydi. Nerede, nasıl, ne biçimde ve kim adına olursa olsun, mutlaka dünya çapında bir büyük olaya karışmak ve kendini ispatlamak istiyordu. Eski edebiyat ve medeniyetine hayran olduğu Yunanlıların Osmanlı'ya başkaldırması ona bir çıkış yolu gösterdi. O zamana kadar ancak hayranlık duyduğu tarihî şahsiyetlere kasideler yazmakla meşgul olmuştu.

Nihayet kendisinin de büyük bir adam olduğunu ispatlama fırsatını yakalamış oluyordu. Candan bağlı olduğu bir ülke, hürriyet aşkı için (!) onu çağırıyordu.

Elbette duramazdı.

Ve yürüdü.

Zaten daha önce de o, Yunanistan'a gelmişti. Hatta yirmi bir yaşındayken Hindistan'a kadar gitmiş, dönüşte İstanbul'a da uğramış, Çanakkale Boğazını yüzerek geçmesiyle tanınmıştı.

Bütün doğu dünyasını öğrenecek ve İngiltere'ye dönüp siyasete atılacaktı.

Ancak daha kısa yoldan büyük bir iş yapma yolu ona Yunanistan'da açılınca hemen geldi ve çalışmaya başladı. Byron hürriyet ve eşitlik aşkına birçok devlet adamını, hatta İngiliz Kralını bile hicvetmişti.

Byron bu duygularla İrlandalılara da kızılıyordu. Kendilerine hiç âdil davranmayan İngiltere Krallığına neden isyan etmiyorlar diye onları şiddetle eleştiriyordu. Ancak adaletsiz İngiliz yönetimine karşı İrlanda sessiz ve uysal davranıyordu. Oysaki Yunanistan'ın durumu İrlanda gibi değildi.

Yunanistan asırlarca, her türlü hürriyet içinde çok rahat yaşamıştı. Aslında Byron, üniversiteyi bitirir bitirmez çıktığı doğu seyahatinde, Tepedelenli Ali Paşa ile tanışma fırsatı bulmuştu. Bu tanışma ona daha sonra İstanbul'u gezip görme imkânı da sağlayacaktı.

Dönüşte, (1810) 22 yaşındayken hayran olduğu Yunan Edebiyatının mekânını ziyaret etti. Bu ziyaret onu büyük bir hayal kırıklığına uğrattı. Çünkü Yunanistan'da gördüğü halk, edebiyatını tanıdığı halk değildi. Gördükleri ne güzeldi, ne çalışkandı, ne de hürriyet aşkına idi...

Ancak bu gerçek onu yıldırmadı. Bir şiirinde şöyle diyor:

"Güzel Yunanistan! Göçmüş değerlerinin hazin bakiyesi

Her ne kadar mevcut değilse bile ebedî!

Her ne kadar düşmüşse bile büyük!

Senin dağılmış çocuklarına kim şimdi baş olacak?

Uzun zamandır alışılan esirlik bağı kim kopartıp atacak?'

Yunanlılar yabancılardan yardım ve silah gelecek diye bekliyorlar, tek başlarına harekete geçmeye asla cesaret edemiyorlardı. Byron bu duruma kızıyor, Moskoftan ya da Fransızdan hak beklemesinin yanlışlığını açıklıyordu. "Onlar sizin mağrur efendilerinizi yenseler bile, hürriyetin mihrabı sizin için alevlenmez" diyordu...

• • •

Byron İstanbul'da bulunduğu sırada paskalya idi. Rumların paskalya dolayısıyla nasıl tasasız yiyip içip eğlendiklerini görmüş ve üzülmüştü. Rumları ruhen ölmüş görüyordu. Zaten ahlâk bakımından da iyice alçalmışlardı. Her türlü kötülükte önde olmakla birlikte, asıl marifetleri, hırsızlık ve korsanlık alanında idi...

Byron, tanıdığı bütün yabancılardan da aynı görüşleri dinledi. Kendisi, Yunanların bu olumsuz ve ümitsiz hallerini, uzun süre Osmanlı'nın yönetiminde kalmalarına bağlıyordu. Avrupa'dan da hiç alâka ve şefkat görmedikleri için, yavaş yavaş alçalmışlar ve ahlâkça bozulmuşlardır. "Çok dayak yiyen bir köpek, onu okşamaya teşebbüs edince, nasıl parmaklarınıza saldırırsa, onlar da öylece artık dürüst hareket etmek alışkanlığını kaybetmiş bulunuyorlar." Bu vaziyette bulunan Yunanlar için Byron, bağımsızlığı fazla görüyor ve diyor ki:

"Yunanlılar hiçbir zaman bağımsız olmayacaklar."

"... Fakat esir olmaksızın tâbi olabilirler. Bizim kolonile-
rimiz bağımsız değil, fakat hür ve çalışkan. Bundan sonra
Yunanistan da böyle olabilir."

Byron, Yunanlara bağımsızlık yerine, İngiliz sömürgesi
olmayı münasip görür. Bu amaçla 1812'de İngiltere'ye döner.
Birkaç sene kalır. Fakat bazı taşkınlıkları sebebiyle gözden
düşer ve ülkesini bir daha dönmek üzere terkeder.

Önce İsviçre'de, sonra da İtalya'da oturur. Bu iki ülkenin
tarihine hayranlık duyar. Fakat halihazırdaki durumla-
rını da karmakarışık bulur.

İtalya'da ihtilal hareketlerine ve gizli cemiyetlere karı-
şır. Epeyce külfete katlanır. Ancak destek verdiği hareket
yenilir, silinip gider.

İşte bu sırada, Yunan isyanının hareketlendiğini duyar.
Yunan'ın Osmanlı'ya isyanını İngiltere'de desteklemektedir.
Hatta bu desteği düzenli ve ciddi yapmak maksadıyla bir
Yunan komitesi kurarlar. Bu komiteye Byron da katılır.

Byron Yunan isyanında aktif rol alarak, hem büyük adam
olduğunu ispatlayacak, hem de eski Yunan medeniyetinin
yeniden doğuşuna yardım etmiş olacaktı. Kimbilir belki de
İngiltere yeni bir koloni kazanırdı...

Bu duygularla Yunanistan'a geldi.

Byron bir hürriyet savaşının şahidi ve şairi olacağını sa-
nıyordu. Ancak Yunanların böyle bir davaları yoktu. Üstelik
birbirlerine düşman birçok karşıt görüş, birbirlerinin kuyu-
sunu kazıyordu. Byron bilfiil işin içine girdi ve savaşı orga-
nize etti.

Bir yandan Yunanları bir ve beraber olmaya çağırıyor, di-
ğer yandan da İngiltere'ye durmadan savaş malzemesi, si-
lah ve cephane ısmarlıyordu. Artık şiir yazmıyor, "kaç dağ

topuna, ne miktar baruta, ne gibi ecza ve ilaca ihtiyaç olduğunu" kaleme alıp yolluyordu.

İngiltere'deki Yunan Komitesi, savaşta kullanılacak birtakım alet edavat ile birlikte, bir bando kurulması için musiki aletleri de yollamıştı. Ancak, o zamanki Yunanistan'da bulunan "yarı haydut ihtilalciler" henüz bunları kullanmaktan çok uzaktılar.

Byron'un bu hediyelere teşekkür için İngiltere'ye yazdığı mektuptaki bir cümle çok dikkat çekicidir:

"Önce fethetmeliyiz ki, sonra plân tatbik edelim!"

• • •

Bu yarı haydutları disiplin altında tutmak imkânsız gibiydi. Byron da bu gerçeği itiraf etmekten kendini alamaz: "Burada vaktimi, paramı, sabrımı ve sıhhatimi kaybetmekten başka bir şey yapmış olmamaktan korkuyorum."

Ancak, daha işin başında böyle olacağını bildiğini de yine kendisi söylemektedir:

"Fakat buna hazırlıklıydım. Yolumuzun güllük gülistanlık olmayacağını, yalanla, iftirayla, nankörlükle karşılaşmayı göze almam lâzım geleceğini biliyordum."

Byron, 19 Nisan 1824'te humma nöbetleri geçirerek Misolonghi'de Türk kuşatması çok yaklaşıpken öldü.

Fakat Yunanistan bağımsızlığa giden yolu açtı. Ancak o günden bugüne Batının şımarık çocuğu olmaya devam etti. Tabii ki bu şımarıklık, tamamen Osmanlı düşmanlığı üzerine kurulmuştu. Bugün hâlâ Türk düşmanlığı şeklinde devam etmektedir. Onun kuruluşunu sağlayanlar ise, daima bize karşı kışkırtmışlar ve desteklemişlerdir.

• • •

İşte bu Lord Byron, Osmanlı'yı nasıl görüyordu? Türk'ü nasıl değerlendiriyor, âdet ve gelenekleri için olsun, huy ve karakterleri için olsun ne gibi değerlendirmelerde bulunuyordu?

Böylesine bir düşmanın atalarımızı değerlendirişini, sanıyorum hayretle ve hayranlıkla izleyeceksiniz.

Ve belki de, "Bu ne biçim düşman?" diyeceksiniz.

Ya da, "Osmanlı insanı ne mübarek, ne muhteşem, ne temiz yaşamış ki, Lord Byron dahi onu övmek ve beğenmek durumunda kalmıştır" diyeceksiniz.

Şöyle diyor:

"Türkler ve Türkiye hakkında fazla bir şey söylemek tehlikeli olur. Onlar arasında yirmi sene yaşayıp, haklarında, hiç değilse kendilerinden malumat edinmemek kabildir. Benim, kendi ufak tecrübeme göre, yapacak hiçbir şikâyetim yoktur. Bilakis Ali Paşa'ya, oğlu Moralı Veli Paşa'ya ve eyaletlerdeki birçok yüksek rütbeli kimseler, gösterdikleri nezaket (hatta dostluk diyebilirim) ve büyük misafirperverlik için teşekkür borçluyum."

Hakikaten Byron'da Türklerin misafirseverliği çok iyi bir tesir bırakmıştı. Ona, Müslümanlığın bir emridir demişlerdi. Byron, peygamberlerinin bu kadar iyi bir emrini bu derece dikkatle yerine getiren halkı çok takdire değer buluyor. Onların hayırseverliğini de ayrıca övüyor.

Byron, Yunanistan'dan sonra Türkiye'de bir sevindirici değişikliklerle daha karşılaştı ki, o da halkın umumiyetle namuslu oluşu idi. Zengin olan ve asilzadelere has bir hesap-sızlıkla hareket eden Byron'ı Yunanistan'da çok aldattılar.

Hatta onların memleketini kurtarmak için Yunanistan'a gittikten sonra bile, elinden parasını almaya çalıştılar.

Halbuki Türkiye’de Byron bunun aksini buldu. Türklerin faizcilikten sakınan, dürüst hareketlerini şükranla anıyor:

“Müslümanlara bütün para muamelelerinde, onları namus hususunda çok titiz ve menfaat düşüncesinden tamamen uzak (azade) buldum. Onlarla alış veriş ederken, insan, bir çekin ödenmesi için Yunan konsoloslarına, hatta Beyoğlu’nun birinci sınıf sarraflarına başvurulduğu zaman; faiz, komisyon vs. adı altında daima karşılaşılan o pis irtikapçılıkla (hakkı olmayan bir para veya malı hile ile almak) karşılaşmıyor” diyor.

Byron, Türklerin sadece iyi âdetlerini övmekle kalmamış, Batılılar tarafından haksız yere fena gözle görülen bazı âdetlerini de müdafaa etmiştir. Mesela, Doğudaki hediye vermek âdetinden Avrupalılar çok şikâyet etmişlerdir.

Byron bu konuda konuşurken, “Zarar ettiğiniz az olur” diyor. “Çünkü kabule değer bir hediyeye, çoğunlukla aynı değerde bir karşılık gelir. Bir at veya bir şal gibi...”

O zamanlar Türklerin en çok hücumu uğrayan taraflarından biri, Avrupalıların deyimiyle, cehaletleriydi. Onlara göre Türkler, hem kendileri bilgisizlik içinde uyuşuk oturmakla, hem idareleri altındakileri her türlü tahsil ve terbiyeden uzak tutmakla itham ediliyorlardı.

Halbuki Byron, ne disiplin, ne de medeniyet bakımından Türk halkını diğer memleket halklarına göre aşağı buldu. Diyor ki:

“İngiltere’yle Fransa hariç, diğer memleketler, bilginin hangi faydalı kısmında onları geçmiştir, sorulmaya değer.

“Yaşamak bakımından mı?

“Sanayi bakımından mı?

“Bir Türk kılıcı, Toledo kılıcından daha mı aşağıdır?

"Yoksa bir Türk, bir İspanyol'dan daha fena mı giyinir? Daha fena mı bir evde oturur? Daha fena mı beslenir?

"Yahut paşaları, bir İspanyol asilzadesinden daha mı az okumuştur?

"Ben zannetmiyorum."

Byron, Türklerin sadece erkeklerinin değil, kadınlarının da iyi yetiştirildiğini gördü. Rum kızları tam bir cehalet içinde büyütülürken, Türk kızlarına hayatta işlerine yarayacak birçok marifet öğretildiğini zikreder.

Byron, Türkiye'de terbiyeye gösterilen bu itinadan başka, tahsilin de ihmal edilmediğini gördü. Camilere bağlı olan medreseler ve muntazam surette bunlara devam eden talebe dikkatini celbetmişti.

Fakat bundan mühim olarak gördü ki, Türkler yalnız kendileri okumaya alâka göstermekle kalmamışlar, Avrupalıların söylediklerinin aksine, kendi idareleri altındakilere de istedikleri yolda okumak serbestisini vermişlerdir. Şöyle diyor:

"Ayvalı'da Rumların da kendileri için bir mektepleri var. Burası Osmanlı kanunlarından, Katolik mekteplerinin İngiliz kanunlarından gördüğü aynı müsaade ve müsamahayı görüyor.

"Böyle olunca, kim Türklerin cahil mutaassıplar olduğunu iddia edebilir?"

• • •

Denebilir ki, Byron bu gözlemleri ile, Türkler hakkında, Avrupa'da kökleşmiş bulunan birtakım batıl fikirleri ortadan kaldırmaya, bunların yerine doğrularını koymaya çalışmıştır.

Hatta Türklerde, Avrupalıların pekçoklarının daha erimeseyeceği bir olgunluk, bir mertlik ve geniş fikirlilik buldu. Bu düşüncesini belirtmek üzere şöyle der:

"Eğer onların ne olduklarını göstermek zorsa, hiç olmazsa ne olmadıklarını söyleyebiliriz:

"Onlar hain değildirler.

"Korkak değildirler.

"Mülhitleri (dinsizleri, kâfirleri) yakmazlar.

"Katil insanlar değildirler.

"Allah'larına fazla düşünüp soruşturmadan bağlıdırlar.

"Sultanlarına, hükümdarlığa liyakatsiz düşünceye kadar sadıktırlar.

"Eğer yarın, Ayasofya'dan çıkarılarak yerlerine Fransızlar, yahut Ruslar oturtulsa, Avrupa'nın bu değişiklikten kazançlı çıkacağı şüphelidir. İngiltere herhalde kaybeder."

Dikkate değer ki, düşman bildiğimiz Byron, ideal insan örneğini, yine Türkler arasında bulmuştur.

"Öz Türk taşra ağası" Byron için daima en beğenilmeye değer bir insan örneği kaldı. Ondan "daha namuslu, daha dost, daha şerefine titiz bir insan mevcut değildir" fikrindeydi.

Bütün bu fikirleri de gösteriyor ki, Byron, Yunan davasına karışmakla beraber, Türkler hakkındaki hükümlerinde tamamen tarafsız kalmıştır. Karşılarında savaşmaya hazırlanmış olmasına rağmen, Türklerin namuslu, vakarlı, cesur, misafirsever, nezaketli insanlar olduğunu gördü ve söyledi.

.... Byron, Türkiye'yi İngiltere ve diğer birçok Avrupa devletlerine yönelttiği hicvinden uzak tutmuş ve yeri geldiği zaman Türkleri övecek kadar asalet göstermiştir. (Byron ve Türkler, O. Burian)

Türklere karşı yunan saflarında savaşırmış, bir Yunan hayranı İngiliz şairinin düşünceleri, daha doğrusu bizzat görüp yaşadıkları...

Dürüst davranınca, Osmanlı'nın, bundan 180 yıl önce, yani çöküşe geçmişken bile, ne kadar asil, ne kadar kibar ve yabancuları hâlâ hayran edecek kadar onlardan üstün bulunduğunu görüyoruz.

Bu arada bir şey daha ortaya çıkıyor: Avrupalılar, baştan beri milletimiz ve Müslümanlık hakkında çok yanlış peşin hükümlerle şartlandırılmışlardır.

Şimdi bize düşen, yeniden Osmanlı'nın temsil ettiği İslâm ahlâkını temsil etmeye çalışmaktır. Ancak bu suretle, hem iç huzurumuzu, hem de dış itibarımızı koruyabiliriz. Zira biz, bütün olgunluğumuzu, güzelliğimizi ve işe yarar neyimiz varsa hepsini, hep İslâma ve onun emsalsiz ahlâkına borçluyuz.

Yeniden ve bir daha, Osmanlı'nın bugün hasret kaldığımız mertliğini, cesaretini, çalışkanlığını, terbiye ve ahlâkını benimsemek ve hakkıyla temsil etmek makamındayız. Çünkü Osmanlı'nın mirasçısıyız.

Osmanlı ahlâkına ise, bütün dünya muhtaç bulunuyor...

AZILI DÜŞMANININ İTİRAFIYLA SON OSMANLI'NIN İNSANLIĞI

Âlim, değerli hukukçu, rahmetli Ali Himmet Berki anlatıyor. Ben ondan alarak sizlere sunacağım. Ve hep birlikte, düşmanını şaşırtan güzellikteki Osmanlı insanlığını göreceğiz.

Üstelik bunlar kan ve can pazarındaki son Osmanlılardır.

Ancak kan ve can pazarında, devleti kaybetme telaşında bulunan bu son Osmanlılar bile, ahlâktan, faziletten, kıscası insanlıktan uzaklaşmıyorlar. Tehevvüre kapılıp canileşmiyorlar; ellerine fırsat geçince, düşmanlarını ezmeye, üzmeye, işkencelere tâbi tutmaya tenezzül etmiyorlar.

Peki bunlar Avrupalıların yaptığı azgınlığı, şımarıklığı niçin yapmıyorlar? Neden esirlerine insan muamelesi yapıyorlar?

Bütün bu sorular en azılı düşmanımız olan İngilizleri de düşündürmüş ve şaşırtmıştır. Değerli âlim Fatih Gökmen'-den naklen anlatan Ali Himmet Berki merhuma kulak verelim mi?

• • •

Birinci Dünya Savaşından evvel, Bab-ı Âli Hukuk Müşaviri bulunan Kont Ostrolog, Kandilli'de komşumdu. İyi görüşürdük.

Savaşın bitimini takip eden günlerde İstanbul'a gelmişti. Tekrar görüştük. Görüşmemiz harp hadiseleri üzerine oldu. Bunlar içinde alâkamı çekenlerin en mühimi şu oldu.

Kont dedi ki:

"İngilizlerin, Kutül Amare yenilgisini takip eden günlerde Londra'da büyük bir harp meclisi toplandı.⁵

"Doğu müsteşarı olmam dolayısıyla, bu Harp Meclisinde ben de bulundum.

"Konuşma esnasında, meclise başkanlık eden Loyd George'a, Savaş Bakanı tarafından birkaç telgraf sunuldu.⁶

"Başbakan Loyd George telgrafları okuduktan sonra, şöyle dedi:

"Efendiler, ben bir şeyi anlayamıyorum: Bizim medeni milletlerin orduları savaşta barbarlığa yaklaşıyor. Barbar saydığımız Türk orduları ise, savaşta medenileşiyor.

"Irak kumandanımızın şu telgrafı, esir olan generallerimizden kendisine gelen mektuplardan sözediyor. Ve bildiriyor ki, Türkler esirlerimizin istirahatını fevkalâde temin ediyorlarmış... Yaralılarımızı imkânları nisbetinde tedavi ediyor ve şefkat gösteriyorlarmış... İşte bu davranışlarının sebebini (saikini) bir türlü anlayamıyorum."

⁵Birinci Dünya Savaşı içinde, Irak'ta İngilizlere karşı çarpışan 6. Türk Ordusu, büyük bir başarı kazanmıştı. Önce İngilizleri Bağdat yolundan kovan 6. Ordu, Selman Pak'ta düşmanı yendi. Sonra da Kutül Amare'de bir İngiliz tümenini, generalleriyle beraber tamamen silahlarıyla esir etti.

⁶Loyd George, 1916-1922 yılları arasındaki İngiltere Başbakanıdır. Türk ve İslâm düşmanı oluşuyla tanınmıştır.

"Başbakan'ın bu sözleri üzerine ortaya bir iki fikir atıldı. Daha sonra da Savaş Bakanı (Harbiye Nazırı) söz alarak şunları söyledi:

"Ben de bu vaziyeti çok merak ettim. Çünkü, şöyle bir hâdise yaşandı: Bir müddet evvel, Çanakkale'de, bir çarpışma sırasında esir verdiğimiz iki subay ve beş-altı yaralı askerimiz Türkler tarafından tedavi edilirler. Bu tedavinin yapıldığı yere yakın bir koğuşta da, yaraları iyileşmeye yüz tutmuş Almanlar vardır. Bu Alman askerler, tedavi edilenlerin İngiliz olduğunu anlar anlamaz, hemen saldırırlar. Türk doktorlar ve yardımcıları, bunları durduramaz. Ancak bu durumu gören Türk yaralıları, Almanların üzerine yürüyüp, onları durdurmuşlar, alıp koğuşlarına geri götürmüşler.

"Biz Türklerin can evini yakmak ve yıkmak isterken, onların gösterdiği insanlığa hayret ettim."

"Harbiye Bakanının bu sözleri üzerine, bir başka bakan söz alarak şöyle konuştu:

"Bu meseleyi hallederse, Kont halleder. Müsaade ederseniz ona söz verelim."

"Efendim, bu mesele basittir. Biz Avrupalılar savaş sırasında Türkler kadar medeni olamıyoruz. Bu doğrudur. Ancak doğrunun çok önemli bir sebebi vardır:

"Biz Avrupalılar, savaşanlar arasında bir savaş hukuku olduğunu ancak iki asır önce düşündük. Bugüne kadar da, bu savaş hukukunu geliştirmeye ve yerleştirmeye çalışıyoruz.

Müslümanlık ise, 13 asır evvel, bu hakkı çok yüksek bir şekilde kanunlaştırdı. Türkler, bin seneden beri, bu dinî kanunun hükümleriyle seciyeleşmişlerdir."

• • •

Evet, gerçek budur. 1300 küsur sene önce dünyada savaş hukuku diye bir şey yokken, İslâmiyet hem ecnebi devletler,

hem de ecnebi fertler arasında meydana gelecek münasebetleri, hukukî bir tarzda tanzim ve tespit etmiştir.

Bir ölüm kalım savaşında Mehmetçikten insanlık dersi alan İngilizler, gördüklerinden asla ders almamışlardır. Mehmetçiğin merhameti onların daha da azgınlaşmasına sebep olmuş, kısa bir süre sonra kendilerinin yapamadığını Yunanlılara yaptırmak istemişlerdir.

Başta Loyd George olmak üzere bütün Avrupa, Anadolu'yu işgal hususunda Yunan'a vize vermişlerdir. Günümüzde Bosna'da, Kosova'da yaşanan vahşetlerin aynısına hep birlikte çanak tutmuşlar, destek vermişlerdir.

Sözün kısası, Mehmetçik, Kur'ân ilhamlı bir tavırla kendine yakışanı; İngiliz, Fransız, Yunan da deniyet haline dönüşmüş medeniyetin etkisiyle kendine uygun gördüğünü yapmıştır.

Bugün, medeniyet perdeli bu vahşi anlayış değişmiş midir?

Aslında daha da önemli olan soru şudur:

O günden bugüne biz ne kadar değiştik, nice başkalaştık?

Bizi biz yapan, bizi dinimizin ve vatanımızın düşmanına karşı bile merhametli kılan bir imanla aramız nasıl?

Okul öğrencilerinin bile, Amerika gibi bir yerde, arkadaşlarını otomatik tüfeklerle taradığı bir dünyada, bu imana ve ahlâka ne kadar çok muhtacız.

Bütün bu gerçekler müvacehesinde atalarımızı ve onların güzel erdem ve ahlâklarını yeniden keşfetmeye çalışmakta geç kalmamalıyız demek istiyorum.

BİR SEVMEYENİN GÖZÜYLE OSMANLI

(Voltaire: 1694-1778)

Ünlü Fransız filozofu Voltaire'i (Volter) bilirsiniz. Onun Osmanlı dostu olmadığını da bilirsiniz. Gereğesine ister hak verelim, isterse yanlış bulalım, Voltaire şöyle diyor:

"Kadınları baskı altında tutan ve güzel sanatlara ilgisiz davranan Türkleri sevmem."

"... İftiradan o kadar iğrenirim ki, onlara bile çamur atılmasına katlanamam."

İşte Voltaire budur. Kendince doğruları arayan bir filozof... Demek ki yanlış bilgilere ya da yanlış örneklerle rastlayarak, yanlış bir hükme varmış..

Fakat asıl önemlisi, sevmem dediği bir millet hakkında ortaya koyduğu ve eserlerine yansıttığı düşünceleri... Bunlara baktığımızda Voltaire'in oldukça tarafsız bir karşıtımız olduğunu görürüz. Osmanlı'yı toptan suçlayan, en olmaz iftiralarla yerin dibine batırmaya çalışan Avrupalı tarihçilere, din adamlarına ve yazarlara göre, çok insafli davranır.

Sevmem dediği milletimiz hakkında bakınız neler söylüyor:

"Bu kadar yakınımızda bulunan Türkler hakkında sayılıp dökülen safsataları işittikçe, eski tarihe güvensizliğimiz büsbütün artmaktadır. Çevremizde olup bitenler bize böyle anlatılırken; İskitleri, Gemeritleri ve Keltleri bize tanıtmaya çalışmak ne boş gayret!"

• • •

"Yıldırım Bayezid Macaristan'ı fethederken Hıristiyan ordusunu ve o cesur Fransızları da perişan etti. Fransızlar, savaştan önce ellerine geçirdikleri Türk esirleri öldürmüşlerdir.

"Bayezid de zaferden sonra, bu kötü örneğe uyarak, Fransızları yok etmişse, buna hiç de şaşılmaz.

"Biz Fransızlar, Türklerden daha insan olduğumuz kuruntusuyla övüneduralım!"

• • •

"Fatih Sultan Mehmed, Avrupa hükümdarlarının hepsinden daha terbiyeli, daha kültürlü idi. Bütün fütuhatçıları gibi, o da zaman zaman yırtıcı ve sertti. Ancak, gerçeğe uymayan zalimlikleri ona yüklemeye sebep var mı?

"Tebaasına bir vergi saldıği için Fatih ölürken Allah'tan af dilemiş. Hıristiyan prenslerin hangisinde böyle bir pişmanlık görülmüştür?"

• • •

"Türklerin sanatı kumandanlıktır. Otuz milleti bayrağı altında toplayan bir devlet kurmayı başarmışlardır.

"Türk İmparatorluğu, Avrupa devletlerinden hiçbirine benzemez. Oradaki kanunların, bir kişinin keyfi üzerine, kitleler asıp kesmeye elverişli olduğunu düşünmek yanlıştır.

"Bütün tarihçilerimiz, Türk İmparatorluğunu zorbalığa dayanan bir devlet olarak göstermekle bizi çok aldatmışlardır.

"Padişah, gerektiğinde azledebilir; devlet işlerinde keyfine göre hareket edemez, vergileri arttıramaz, hazinenin parasına dokunamaz. Savaş ve barış için padişah siyasal çevrelere danışmak mecburiyetindedir.

"Paşalar da taşrada alabildiğine buyurmazlar. Kentin ileri gelenleri, onlar hakkında Divan'a rapor yazıp şikâyet edebilirler,

"TÜRK DEVLETİ BİR DEMOKRASİ DEVLETİDİR."

• • •

"II. Selim, 1571 yılında Kıbrıs'ı Venediklilerden aldı. Tarihçilerimiz tekrarlayıp dururlar ki, Selim bu sefere, adanın meşhur şarabından içmek amacıyla girişmiş.

"Kıbrıs'ın fethi, Anadolu'nun korunması bakımından gerekliydi. Hiçbir hükümdar şarap içmek için savaş yapmaz. Savaşı kaydebenler gerçeğe öyle masallar eklediler ki, bunlardan yenenlerin haberi yoktur."

• • •

"Bizler her zaman Türklerin ayağına gideriz. Onlar bir defa olsun Batıya gelmezler. Bu bizim ihtiyacımızın açık bir belirtisidir.

"İngiliz Kralı Giyom: 'Türlere karşı onur taslanmaz' demiştir. Bu söz, malını satmak isteyen bir bezirgan tarafından söylenirse, belki hoş'a gider, ama şeref denilen nesneye kıskançlık bağı bir hükümdara bilmem nasıl yaraşır!"

• • •

"Peloponozya savaşlarında Venedik ordusunun bombaları, Türklerin esirgemiş oldukları birçok tarihî anıtı yıktı. Bun-

lar arasında Atina'nın meşhur Akropolis'i de hasara uğradı."

• • •

"Sadrazam Çorlulu Ali Paşa bir köylü çocuğu idi. Baltacı Mehmed Paşa ise, odunculuktan gelmişti. Aşağı tabakadan yetişmiş olmak Türklerce utanılacak bir durum sayılmaz. Onlarda kişizadelik yoktur. Aşamalar ancak görevlere bağlıdır."

• • •

"İkinci Murad, Osmanlı devletinin gelişmesinde büyük rol oynayan bir padişaktır. Ama büyüklüğünü silahlarıyla artıradurduğu bu ülkenin debdebe ve şaşaasında hiç de gözü yoktu. Biricik emeli köşeye çekilmektir."

"Filozoflar arasında yer alması yaraşan bu Türk, kahramanlar sırasında parlıyordu. Bir hükümdarın tacından vazgeçmesi nadir bir olaydır."

"İki defa tahttan çekildi. İki defa da yeniçerilerle paşalarının ayak diremeleri üzerine tahta dönmeye mecbur kaldı."

• • •

"Macar Kralı Ladislas ile Padişah arasında tarihin en tantanalı barışı yapıldı. Türkler artık ileri gitmemeye and içtiler. Hatta kimi yerleri de geri verdiler. Böylece Türk, Venedik ve Macar sınırları kesinleşti."

"Bu barışa saygı göstereceklerine dair, bir taraf Kur'ân'a, öteki de İncil'e el bastı. Ne var ki, Almanya'da Papanın elçiliğini yapan Kardinal Cezarisini, Türklere verilen yemini bozmanın helâl olacağını sandı."

"İkinci Murad'ın tahtından çekilip, hükümeti henüz çocuk sayılan oğluna bırakmasıyla bu inanç Kardinal'e daha da alımlı göründü.

"Hristiyan olmayanlara verilen sözü tutmak borç sayılmazdı. Papa IV. Öjen, bu yaman Kardinalin düzenbazlıklarına kanarak, Macar Kralı Ladislas'ı, papalığın haberi olmadan yapılan barışı bozmaya davet etti.

"Aldatıcı umutlara ve ancak sonucun haklı çıkarabileceği yalancı bir vicdan sesine uyan Macar Kralı, Türk topraklarını çiğneyiverdi.

"İki taraf kuvvetleri Varna'da kapıştı.

"İkinci Murad, yeni imzalanmış olan anlaşmayı koynunda taşıyordu. Ordularının sarsılmaya yüz tuttuğu bir sırada onu çıkardı ve yeminlerini tutmayan, devletlerarası kanunlara aykırılık eden hainlerin cezalandırılmasını Allah'tan niyaz etti.

"Hristiyan birlikleri uzun bir karşı koymadan sonra bozguna uğradı. Ladislas delik deşik edildi. Bir yeniçeri onun başını keserek Türk saflarında törenle gezdirdi. Bu gösteri bozgunu tamamladı.

"Kardinal Cezarini, canını kurtarmak amacıyla bir ırmaktan geçerken, üzerindeki altınların ağırlığı altında kalarak boğuldu. (1444)

"Savaştan galip çıkan İkinci Murad, hasmı Ladislas'ı askeri törenle dövüş yerinde gömdürdü. Mezarı üzerine de, onun cesaretini öven, felaketine acıyan sözlerle büyük bir kitabe diktirdi...

"İşin tuhafı, İkinci Murad'ın bu zaferden sonra bir daha köşeye çekilmesi, ondan sonra da yine savaşıp yenmek için tekrar vazife başına gelmeye mecbur olmasıdır. (1451)

"Edirne'de vefat etti. II. Mehmed, babasının filozofluğunu değil, yiğitliğini örnek almak azmiyle Osmanlı tahtına çıktı."

• • •

"Fatih Sultan Mehmed, o zamanın en iyi yetişmiş şehzadelerindendi. Babası hakkında söylediklerimiz, Osmanlı tahtının mirasçısına mükemmel bir terbiye verilmekte kusur edilmediğini belirtecek niteliktedir.

"II. Mehmed'in de babasından aldığı tahtı geri vermesi gerektiğinde, makûl bir evlat gibi davrandığı, aşırı isteklerini susturmasını bildiği, itiraz götürmez bir gerçektir.

"İki defa, en ufak bir kargaşa çıkarmadan sultanlıktan uyrukluğa inmeye razı oldu. Tarihte eşsiz bir olaydır bu! Fatih'in keskin ve sert mizaçlı oluşu da bu olaya bir başkalık katar."

• • •

"Doğrusunu isterseniz İstanbul düşmeliydi ve düştü. Çünkü dış yardımla tutunmak isteyen her kurum, çökmeye mahkûmdur."

• • •

"Bütün tarihçilerimiz en modernlerine kadar, keşişlerin o zaman uydurdukları saçmaları tekrarlayıp dururlar.

"Fatih, İstanbul'u kana, ateşe boğan bir barbarmış... Bir kavunu kimin yediğini anlamak için, ondört uşağının karnını yarırmış... Yeniçerilerine hoş görünmek için, sevgilisi İrena'nın başını kestirmiş...

"Kimi Batılı tarihçiler, Müslümanların Venüs'e taptıklarını, Allah'ı inkâr ettiklerini ileri sürdüler. Grotiüs dahi, Muhammed'in bir güvercini kulağı etrafında uçmaya alıştırdığını, Tanrı buyruklarının bu güvercin aracılığıyla ken-

disine ulaştığını zannettirmeye çalıştığını tekrarlayıp durdu.

“oğu birer alfabetik yalan dergisi olan sözlüklerimizde böyle gülünç masallara sık sık rastlanır.”

• • •

“Avrupa’daki Engizisyonun işkence ve zulmünden şikâyet ettiği bir diyalğunda, kahramanlarından birisi olan Osmanlı idaresinde yaşayan bir Yunan papazına, ‘Bereket versin, memleketlerinde yaşadığım Türkler, kimseye işkence etmezler’ dedirtir.

“Papazın konuştuğu namuslu adamın cevabı daha da ilginçtir:

“İnşaallah bütün Avrupa milletleri de Türkler gibi olur!”

“Kardinal İzidor’un, daha da birçoklarının safsatalarına aykırı olarak, Fatih’in sanıldığından daha makul ve kibar bir padişah olduğunu kabul etmek zorundayız.”

• • •

“Fatih, yenilen Yunanlıların patriklerini seçmek serbestliğini bağışladı. Yeni Patrik Gennadius’u parlak törenle makamına yerleştirdi. Ona Batılı imparatorların çoktan beri vermeye cesaret edemedikleri asa ile yüzüğünü sundu. Protokol da bir yana bırakarak, Patriki sarayının kapısına kadar geçirdi.

“Gennadius, seleflerinden hiçbirinin Hıristiyan krallarından dahi görmediği böyle bir ilgilenmeden mahçup olduğunu söyledi.

“II. Mehmed, fetih yoluyla hakimi olduğu İstanbul’da Rumlara taviz vermek ve bu tavizi üzerine dindarca sözünü tutmak insanlığını ya da siyasililiğini gösterdi.

"Bu, o kadar gerçek ki, aşağı kentin bütün kiliselerine, to-
runu Selim'e kadar hiç dokunulmadı. İSEVİ CAMİLERİ de-
nilen bu kiliselerin birçoğunu Yavuz yıktırdı. Haliç'te pat-
rikhane kilisesi hâlâ durmaktadır.

"O mahallede şimdi, artık Yunanistan'da konuşulmayan
eski Yunanca, Aristo'nun felsefesi, ilahiyat, hekimlik öğre-
tilmek üzere bir akademi açılmasına Türkler müsaade etti-
ler.

"Sonradan Eflak Beyliğine atanan Konstantin Dukaslar,
Marokordatolar, Kantemirler hep bu okulda yetişti.

".... Hiçbir Hristiyan devleti, kendi topraklarında Türk-
lerin bir camisi bulunmasına müsaade etmez. Oysaki Türk-
ler, bütün Rumların kiliseleri olmasını hoş görürler."

• • •

".... Bir zamanlar Haçlı Seferleri için birleşen 20 devlet,
20 misli askerle ve iki yüz yıl süren çalışmalarla, aynı top-
raklar üzerinde ancak geçici bir egemenlik sağlayabildiler."

• • •

"Burada çok tuhaf olan şey, Rodos kuşatılırken II. Meh-
med'in yanında bir sürü Hristiyan mühendisin de çalışmış
olmasıdır. Rodos üzerine yürüyen sadrazam dahi Paleolog
soyundandı. Oysa hiçbir Müslümanın dinini bırakıp, Hiris-
tiyan ordularında çalıştığı görülmemiştir.

"Acaba bu fark nedendir?"

• • •

"İkinci Mehmed, Mısır'ı fethetmeyi, sonra da Napoli
krallığının topraklarında bıraktığı kumandanlarının yanına
dönüp Roma'yı almayı tasarlıyordu. Gedik Ahmed Paşa,
yüz elli kalyonu ile Otranto'yu elinde tutuyordu. Napoli
krallığının tümü düşmek üzereydi.

"Roma titriyordu. Hıristiyan prenslerinin gevşekliği bu müthiş akını durduramazdı.

"Ne var ki, hiç umulmadık bir musibet, bir karın sancısı, Fatih'i elli üç yaşında ebediyete götürdü (1481)."

(Türkler, Müslümanlar ve Ötekiler-Voltaire-O. Yenseni) (Voltaire ve Osmanlı Demokrasisi-M. Armağan-Zaman)

Voltaire'in bu tespitleri, bir sevmeyenin gözündeki Osmanlı imajıdır. Demek ki biraz da sevsen ve muhabbet gözüyle baksaymış, daha neler görebilecekmış... Ancak, burada asıl önemlisi, şu vecizenin ispatlanmış olmasıdır:

"Asıl fazilet, düşmanın bile itiraf etmek zorunda kaldığı fazilettir."

Her ne kadar Voltaire Osmanlı'ya düşman değilse de, dost da değildir. Bu sebeple de onun tespitleri atalarımızın faziletlerinin, ahlâklarının ne derin ve gerçek olduğunu gösterir.

DÜŞMAN GÖZÜYLE OSMANLI İNSANININ MUHTEŞEM DÜRÜSTLÜĞÜ

Milletimize düşman oluşuyla tanınmış İngiliz yazar Charles Mac-Farlane *Constantinople et la Turquie* isimli eserinin 1829 tarihli Paris baskısında şunları söylüyor:

"Bu millet, tıpkı ecdadı gibi kır hayatını seviyor. Fakat sabanla bele karşı dirençleri kıran bir nefret beslediği anlaşıyor. Devecilikle katırcılık gibi seyyar mesleklerden hoşlanıyor. Ulaklıkla postacılık milli zevkine hoş gelen işlerdendir.

"İyi para verilmek şartıyla, böyle bir vazifeye memur edilen bir Türk, insanı daima minnettar ederek, cidden şayan-ı hayret bir faaliyet gösterir. Doğruluğuyla namuskârlığı bakımından her türlü övgüden üstün olduğunu da itiraf etmek lâzımdır.

"Ben bunun parlak bir misalini zikredebilirim. Dostum M.W.'nin yemiş mevsiminde Çeşme ile İzmir arasında ekseriyetle ulak olarak kullandığı Bucalı Mustafa isminde fakir bir köylü vardı.

"Bu adamcağız altın torbalarını yüklenerek İzmir'den çoğunlukla akşamları hareket eder, bütün gece yol yürür ve sarp dağlar aşmak suretiyle, otuz fersah gittikten sonra, ertesi sabah kıymetli yüküyle Çeşme'ye varırdı.

“Bazen yolun bir kısmını katır üstünde katettiği olurdu. Fakat dağlara yaklaşıncı, daha çabuk gitmek için hayvanından inerdi. Sisamlılardan başka korktuğu yoktu. Fakat Mustafa, onlara hiç rastgelmediği için, hiçbir zaman karşılaşmayacağına hükmediyordu.

“İşin asıl şaşılacak tarafı, yol boyunca herkesin onu tanıması ve taşıdığı yüklerin ne olduğunu bilmeyen kalmamasıydı. Buna rağmen, İzmir tüccarları içinde parasını o kadar tehlikeli bir yoldan göndermekte tereddüt eden yoktu.

“Vahşi denilebilecek bir milletin kötülükleri içinde (!) adeta bir galat-ı tabiat (aykırılık) teşkil eden bu faziletin sonsuz misallerine şahit oldum.

“Türk ırkının hırsızlık meyli olmadığını başka bir münasebetle de kaydetmiştim. Kendilerine gösterilen itimada hiçbir zaman Türklerin ihanet ettikleri veyahut öte-beri aşırıdıkları görülmemiştir.

“Vaktiyle Üçüncü Selim devrinde, memleketi kasıp kavurmuş olan haydut sürüleri, paşalar tarafından terhis edildikten sonra kendilerine yeni efendiler bulamamış adamlardı.

“Bunların yağmacılıkları o kadar yaygın ve o derece şiddetli olmuştu ki, kendileri bu haydutluklarına başka bir açıdan bakıp, HARP adını takarak meşruiyyet vermişlerdi.

“Şimdiki padişah İkinci Mahmud, bu eşkiya çetelerini daha saltanatının başlangıcında imha etmiş olduğu için, son senelerde korkunç nisbetler almış olan umumi sefaletе rağmen, Türkiye’de yol kesme olayları artık duyulmaz olmuştur.

“İstanbul’la İzmir arasında işleyen ulağın, Türk, Frenk ve saire tüccarları tarafından emanet edilmiş büyük paraları taşımadan gidip geldiği yok gibidir. Buna rağmen, adeta

çantası boşmuş gibi büyük bir emniyet içinde seyahat eder. Çok defa da yol boyundaki kahvelerden birinde sakın sakın oturup çubuk içtiği ve para torbalarının da, elinden atıp bırakmış olduğu kapı önünde, olduğu gibi durduğu görülür.

“Bu postacı, o ıssız ve vahşi diyarın her adım başında haydutların pek uzak olmadıklarına delalet eder gibi görünen arızları arasından geçerek yıllarca seyahat ettiği halde, hiçbir zaman soyulmamıştır.” (İ. H. Danişmend, a.g.e., 31. s.)

YABANCI GÖZÜYLE OSMANLI'DAKİ AZINLIKLAR VE AHLAKÎ VAZİYETLERİ

Cyrus Hamlin 1893'lerde yazıyor: "Türkiye'de sizi aldatan birine mi rastladınız, biliniz ki bu muhakkak bir Ermeni'dir.

"... Bir Türkle mi iş yapacağım? Mukavele yapmaya lüzum görmem, sözü kâfidir. Ama bir Rum veya başka bir Hıristiyan'la iş yapacaksam, yazılı bir mukavele yaparım. Bu şarttır.

"Ermenilere gelince, onlarla yazılı da olsa hiçbir mukavele yapmam. Zira hiçbir mukavele onların yalan ve hilelerine karşı kâfi bir garanti sağlamaz."

• • •

"Eğer Türkler, hakimiyetleri altına aldıkları milletlere, Hıristiyanların yaptığı gibi zorla İslâmiyeti kabul ettirmiş olsalardı ki buna hiç kimsenin bir itirazı olamazdı bugün ne Ermeni meselesi, ne Girit meselesi (şimdi Kıbrıs) ve muhtemelen ne de Şark meselesi olurdu.

"Oysa Türkler, din konusunda bu zorlamayı yapmadılar. Kur'ân-ı Kerime uyararak, Büyük Friedrich'in meşhur sözünü söylemesinden asırlarca önce, HERKESİN KENDİ USULÜNCE İBADET ETMESİNE müsaade ettiler. Böylece Hıris-

tiyan Avrupa'nın bizzat Hıristiyan kanı döktüğü ve inançları değişik olanlara vahşice zulümler yapmaktan zevk duyduğu bir devirde Osmanlı İmparatorluğu engizisyonun bulunmadığı, yakmaların ve sihirbazlık ithamlarının mevcut olmadığı yegâne memleket oldu.

"Hıristiyanlar tarafından her yerden kovulan, tard ve takip edilen Yahudilerin sığınak bulabildiği tek memleket de barbar(!) Türkiye olmuştur.

"Bunlar da gösteriyor ki, manevî bakımdan İslâm ülkeleri, Hıristiyan ülkelerinden çok daha iyi yaşama şartları bahşetmiştir.

"İnançları yüzünden takibe maruz kalanların, tarih boyunca hep Osmanlı'da kendilerine sığınak bulabildiklerini görüyoruz. Kendisine iltica eden İsveç Kralı XII. Şarl'ı, şahane bir şekilde ağırladıktan başka, kendisinden 500.000 kuruş talep ettiğinde de Padişah III. Ahmed, 200.000 kuruş fazlasıyla vermekte tereddüt etmedi.

"Bunun gibi sayısız âlicenaplık misalleri vardır Osmanlıda...

"Türkiye'yi kendilerine yeni bir vatan yapmış olan Polonyalı, Macar, Alman ve İtalyan hürriyetperverlerinin sayısı hesap edilemeyecek kadar çoktur. Yalnız birkaç misal vermekle yetinelim:

"Mustafa Celaledin Paşa (Bernasky), Fırka Kumandanı Nihat Paşa (Balinsky), Şair Sadık Paşa (Tachaikovsky) ve oğlu, Padişahın yaveri Muzaffer Paşa Polonyalı idiler.

"Londra Büyükelçisi Rüstem Paşa (Comte Marini), Guatelli Paşa vs. İtalyandılar.

"Andrassi, Beni, Kossuth, Mahmud Paşa (Freund) da Macardılar.

"Bütün bu iltica eden insanlara Türk Devleti hem çok iyi bir misafirperverlik göstermiş, hem de daha çok kalmak istedikleri takdirde mühim mevkiler vererek Türkiye'yi öz vatanları haline getirmek âlicenaplığını esirgememiştir.

"Avusturya ve Rusya gibi yabancı devletler, bu ihtilalci-lerin iadesini istedikleri zaman Türk Hükümeti, daima 'Hayır, bunlar misafirlerimizdir, iade edemeyiz' cevabını verecek kadar cesur olmuştur.

"Aynı müsamahayı Türkler, devletin Hristiyan ahalisine karşı da göstermişlerdir ve hâlâ da göstermektedirler. Helwald ve Beck bile Türklerin, "dinle alâkalı meselelerde son derece müsamahakâr olduklarını" itiraf etmektedirler.

"About da şöyle demektedir: 'Türkler yeryüzünün en müsamahakâr milletlerinden biridir.'

"Aynı yazar, Türk idaresi altında bulunan Kıbrıs adasında 75.000 Hristiyan nüfusun 1700 papazı bulunduğunu ve bunların da vergiden muaf bulunduğunu yazmaktadır.

"Türklerin müsamahasının hudutsuz olduğu muhakkaktır. O kadar ki, Türkiye'de Cizvitlere, Protestan misyonerlerine ve her türlü dinî cemiyetin şüpheli ve karışık faaliyetlerine de müsaade edilmektedir.

"Türkler, Hristiyanlara ayinlerde bando temin etmekte, herhangi bir tecavüze karşı koruyucu tedbirler almakta, Kudüs'teki Hz. İsa Kilisesinde asayiş kurarak Hristiyanların birbirlerini öldürmelerini önlemektedirler.

".... Türk-Yunan Harbi (1897) başladığı sıralarda Türk sınırları içinde, Türklerin mağlubiyeti için dua edilmesine, Yunan ordusuna gönüllü toplamak için beyannameler dağıtmalarına ve Rum gönüllüleri ile dolu gemilerin Pire'ye gitmek üzere, boğazlardan geçmelerine bile müsaade etmişlerdir.

"General Grumckew, Türk askerlerinin Rum esirlerine karşı çok merhametli hareket ettiklerini söylemektedir. Rumlar da tam aksini yapmışlardır.

"Eğer padişah, bazen Hıristiyan nifak yuvalarına müdahale ederek, entrikacıları dağıtıyorsa, bu adaletin icrasından başka bir şey değildir. Mesela Köprülü'nün, 1657 yılında Eflak Voyvodası'na yazdığı ve ele geçmiş bulunan mektuplarında, "İslâmiyet düşmek üzeredir. Helenizm iktidarı alacak ve pek yakında bütün Avrupa memleketleri Rumların eline geçecektir!" diyen Patrik'i idam etmesi de tabii sayılmak gerekir."

• • •

Aynı yazar, Türk hükümetlerinin müsamahada çok aşırı gittiğini de ifade etmiştir. Buna misal olarak da kapitülasyonları göstermiştir.

"Kapitülasyon, yabancılara tanınan ekonomik ayrıcalıkları ifade etmektedir. Ancak bu ekonomik ayrıcalıklar, daima Osmanlı'nın zararına, yabancılara lehine işlemiştir. Diplomatik bir mevki olmayan binlerce yabancıya vergi muafiyeti getirilmiştir. Yine bu kanunlardan yararlanan konsoloslara da bir nevi kaçakçılık yapmak hakkı verilmiştir. Birçok konsolosluk memuru da, kendilerine bahşedilen hakları insafsızca kötüye kullanmışlar, devleti, milleti soymuşlardır.

"Rellwald ve Beck, 1839 tarihli Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile ilan edilen Tanzimat'ı daha çok doğru değerlendirmişlerdir. Tanzimatla olmayan kanunlar getirilip azınlık hakları korunmuş değildir. Zaten örflerde, gelenekte var olan bir kanun öne çıkarılmış, (tedvin) edilmiştir.

"Bu izahtan da anlaşılacağı üzere, Türk topraklarında Tanzimattan önce de Hıristiyanların hakları mükemmelen

korunuyordu. Azınlıklar Osmanlı'da olduğu kadar hiçbir toplumda mutlu bir hayata kavuşamamışlardır. Dolayısıyla Tanzimat, yapay bir reformdur ve haklar konusunda bir yenilik getirmemiştir.

Yine aynı yazarın ifadesine göre, Osmanlı ülkesinde Hıristiyan mezhepleri arasındaki çatışmalara büyük bir taraf-sızlıkla mani olunmuştur. Başka yerlerde olan ve uzun süre devam eden mezhep savaşları Osmanlı'nın hükmettiği yer-lerde bu sebeple görülmez.

Bilhassa Kudüs'te, sırf asayiş korumak ve Hıristiyanlar arasındaki kavgaya engel olmak için 15.000 asker bulundu-ruğunu da aynı yazardan öğrenmekteyiz.

"Bir defasında Kudüs'te Rum hacılar Katolik kiliselerini tahrip ederek, muhteşem tablolarını da parçalamışlar... Çok kıymetli tarihî kilise süslerini de, tamiri imkânsız şe- kilde tahrip etmişler... Her türlü siyasî çıkara ağır basan dinî kin, bir türlü dinmek bilmez. Dinmeyen bu kinin hük- mettiği kutsal bölgede, Kudüs'te, Osmanlı idaresinin bulun- ması en isabetli bir durumdur. Yıkıcı aşırılıklarla beyinleri yıkanmış Hıristiyanlar arasında adaletli bir hakem olarak ancak Türkler görev yapabilirler."

Bu tespiti bir Hıristiyanın yapması son derece ilginçtir. Zaten günümüze kadar gelen Osmanlısız Kudüs'ün ne acılar çektiğini de gördükten sonra bu tespite kim hak vermeyebi- lir ki?

YABANCILARDAN OSMANLI'YA DAİR SÖZLER, GÖZLEMLER, TESPİTLER

"Padişahın imparatorluğunda, herkes kendi halinde bah-tiyar olabilirdi. Mutlak bir dinî hürriyet hüküm sürerdi. Kimse, şu veya bu inanca sahip olduğundan dolayı bir zor-lukla karşılaşmazdı."

F. Babinger

• • •

"Birçok Hristiyan, adaleti ağır ve kararsız olan ülkele-rindeki yurtlarını bırakarak, Osmanlı ülkesine sığınıyordu."

F. Downey

• • •

"16. asır Türk idarecilerinin, zavallı halkın hukukunu ko-rumak hususundaki gayretleri önünde eğilmek arzusunu du-yarız."

Oskar Kolling

• • •

"Yirmi yedi yıl kadar önce (1717), bazı Protestan Fransız-lar, padişahın ülkelerinden birine sığınmayı tasarladılar.

"Bu kararlarının birinci sebebi, Katolik Fransa'nın Protes-tan Fransızlara karşı devamlı zulmüdür.

"İkinci sebep ise, Türklerin bütün dinlere karşı, cihanşümul ve değişmez müsamahası idi.

"Bu müsamaha, bugüne kadar, Türk ülkelerinde bütün dinlerin serbestçe yaşamasını sağlamıştır. 1717 yılının sonlarına doğru da bazı Protestan Fransızlar, bu yüzden İstanbul'a geldiler."

Cenevizli Chenier

• • •

"Türk hakimiyetinden, yerli Hıristiyanlar bu bakımdan da memnundular ki, vaktiyle Türkler gelmeden önce, ülkeleri devamlı asayişsizlik ve tahribat içindeydi. Şimdi ise, sükun ve huzur hüküm sürüyordu.

"Viyana bozgunundan sonra Venedik, geçici olarak Sakız'ı ve Mera'yı işgal etti. O kadar zulüm yaptılar ki, Sakız ve sonra Mera'ya Türkler dönünce, yerli Rumlar, onları büyük bir sevinçle karşıladılar."

F. Grenard

• • •

"Osmanlı memleketinde, hemen hiçbir cinayet olayı duyulmaz. Eğer bir iki fevkalâde olay çıkacak olursa, onlar da, ya ani bir feveran neticelerinden veyahut yol kesen haydutların eşkiyalıklarından ibarettir."

Du Loir

• • •

"Osmanlı Türkleri, diğer faziletleri kadar, namuslu olmak, dürüstlük ve doğruluk gibi Kur'ân'ın en kuvvetli hükümlerine dayanan meziyetleri itibariyle de takdire şayandırlar.

"Osmanlı Türklerinin övülecek meziyetlerinden biri de, verdikleri söze genellikle sadık olmaları, aldatmaktan ve

emniyeti kötüye kullanmaktan, insanların saflığından yararlanmaya kalkışmaktan, yahut onları istismar etmekten vicdan azabı duymalarıdır."

Mouradgea d'Ohsson

"Öfke ile intikam hissinin ürünü olan küfürbazlık, Hıristiyan memleketlerinde müthiş surette ve tamamıyla kâfirce sarfedilip durduğu halde, Türkiye'nin ne sokaklarında duyulabilir, ne de evlerinde işitilir..."

"Bu halin bizim yüzlerimizi kızartacak ve bizi hayretler içinde bırakacak tarafı da şudur ki, Türklerin yalnız ağızlarında değil, dillerinde de küfür kelimeleri yoktur. Onlar yalnız (Vallahi) diye Allah'a yemin ederler."

Du Loir

• • •

"Türklerin meziyetleri vardır. Hilekârlıkla sahtekârlık bilmezler. Ve doğruluktan ayrılmazlar. Karı-koca ihanetinden çekinirler. Onun için Türkler arasında zina ender bir şeydir."

Süryani Mikail Vakayinamesi

• • •

"Hırsızlara gelince, bunlar İstanbul'da son derece nadirdir. Ben Türkiye'de ortalama on dört sene kaldığım halde, bu müddet zarfında hiçbir hırsızın orada ceza gördüğünü işitmedim.

"Yol kesen haydutların cezası kazıktır. Orada bulunduğum sırada yalnız altı haydudun kazıklandığını işittim. Onlar da hep Rum cinsindendi.

"Türkiye'de yankesicinin ne olduğu malum değildir. Onun için ceplerin el çabukluğundan korkusu yoktur."

A. de la Motraye

"Vaktiyle Romalıların yaptığı gibi, halkın hamama gidebileceğini ilan eden çan sesini beklemeye artık lüzum yoktur. Türk hamamları sabahın saat dördünden itibaren açılır ve ancak akşam sekize doğru kapanır.

"Bütün bu sürede hamamda hiçbir zaman hiçbir gürültü ve kavgı olmaz. Hiç kimsenin elbisesi yahut kesesi çalınmaz...

"Latin şairi Ovide'in elbiselerini muhafaza için kapıda beklemesini istediği bekçiye de hacet olmaz..."

Fransız seyyah Grelot

• • •

"Hasılı, ister vicdani bir inançtan, ister ceza korkusundan doğmuş olsun, o kadar dürüstlük gösterirler ki, insan çok defa Türklerin doğruluklarına hayran kalır.

"Bu memlekette yaşayan Hristiyanlar ve bilhassa Rumlar öyle değildir: Sık sık çarpıldıkları cezalara rağmen, bunlar Hristiyanlığın safvetin ihlâl eden bir ahlâksızlık içinde yaşarlar.

"Türk adliyesinin yetki dairesine girmeyen Frenklere gelince, ben kendimi onların harekâtı hakkında mutlak bir sükût ile yükümlü biliyorum. Bu mevzuun tetkiki pek eğlenceli olabilirse de, o hususta ağız açmamayı tercih ederim."

Comte de Bonneval

• • •

"Kur'ân, daima kardeşçe geçinilmesini tavsiye etmekle, az yemeğe, kanaat düsturunu koymakla, şarap vesair müskirat gibi insanı baştan çıkaran içkileri ve her türlü hava oyunlarını önlemekle, kadınların evlerinde oturmalarını ve sokağa örtülü çıkmalarını emretmekle toplum hayatı için uğursuz olan bu eğilimleri mümkün olduğu kadar imha etmiştir.

"İşte bundan dolayı, İstanbul'un en hareketli sokaklarıyla en kalabalık mahalleleri gündüz az gürültülü olur. Güneş battıktan sonra da derin bir ıssızlık içinde kalır.

"Tophane'nin büyük meydanıyla emsali yerlerde hangi tabakadan olursa olsun, bir Müslüman Türk'ün, diğer bir Müslüman Türk'e hiddetle baktığı nadir görülür. Fakat küfrettiği, yakasına yapıştığı ve dayak attığı hiç görülmez.

"İhtiyarlığın eski kahramanlık çağlarında haiz olduğu nüfuz ve tesir, Müslüman Türkler arasında hâlâ berdevam olduğu için ak sakallı bir ihtiyar, öyle bir galeyanı, birkaç atasözü ve bir iki âyet hatırlatmasıyla derhal sakinleştirip, rezalete son verebilir.

"Düello ve intiharın ne olduğu bilinmez. Avrupa'nın bazı başkentlerinde çok büyük polis kuvvetleri bulunduğu halde, cinayetleri önleyip canileri yakalamaya kâfi gelmemesine karşılık, İstanbul'da polisin hemen hiç bir işi yok gibidir."

Dr. A. Brayer

• • •

"Ev kapılarının şöyle böyle kapandığı ve esnafın umumi ahlâka itimat edip dükkânını açık bırakarak kaybolduğu bu muazzam başkentte her sene en fazla altı hırsızlık olur. Bunların failleri de çoğunlukla Türk olmayanlardır."

Dr. A. Brayer

• • •

"Hayrat ve hasenat yalnız Kur'ân ile Türk imamaları tarafından iyice telkin ve teşvik edilmekle kalmayıp, halk tarafından da o kadar sadakatle ve öyle bir elbirliğiyle tatbik edilir ki, bütün Türkiye ile Tataristan'da (Kırım'da) dilencinin veyahut dilenciliği meslek edinmiş fukaranın ne olduğu bile malum değildir."

A. de la Motraye

VEHBİ VAKKASOĞLU'NUN ESERLERİ:

- Öğrencime Mektuplar (3 kitap)
- Son Bozgun (2 kitap)
- İslâm Dünya Gündeminde
- Bu Vatanı Terkedenler
- Önce Alkışladılar Sonra Öldürdüler
- Osmanlı İnsanı
- Üzüntüsüz Yaşamak
- Yaşadığım Avrupa
- Bilinmeyen Kadın
- İz Bırakanlar
- Yunus Emre
- Mehmed Âkif
- Bir Destandır Çanakkale
- Öğretmenin Not Defteri (6 kitap)
- Yeniden Doğanlar
- Dünyada İslâm'a Koşanlar
- İslâm Farkı
- Ziya Gökalp
- Doğru Düşünme ve Başarma Sanatı
- Osmanlı'dan Cumhuriyete İslâm Âlimleri
- Devrimlerin Deviremediği
- Moskof Mücadelemiz
- Bediüzzaman Said Nursî'den Siyasî Tespitler
- Anna Masala Gerçeği
- Din Gerçeği
- Osmanlı İnsanı
- Bir Destandır Çanakkale

Vehbi Vakkasoğlu, altı yıl Avrupa'da yaşadı; Batıyı içinden tanıdı; çok ilginç gözlemleri ve tespitleri oldu.

... Ve Vakkasoğlu, çağına tanık olma sorumluluğuyla birikimlerini yazdı.

Bu eserin, dünü bilmek, bugünü anlamak ve geleceği aydınlatmak için faydalı olacağına inanıyoruz.

 NESİL

YAYINLARI

(0212) 551 32 25 pbx

ÜZÜNTÜSÜZ YAŞAMAK

Vehbi VAKKASOĞLU

BÜTÜN ESERLERİ

Üzüntü nasıl yenilir?

Hayata nasıl bakacağız?

Olayları nasıl değerlendireceğiz?

İnsan olarak, bizim bu dünyadaki öncelikli görevimiz nedir?

Ve en önemlisi, hangi özellik ve alışkanlıklarla kendimizi sıradan ve basit bir yaratık olmaktan kurtarabiliriz?

Üzüntülere pabuç bırakmamak için elbette birçok etkili tedbir vardır. Önce bunları bilmeli, sonra da hemen uygulamaya koymalıdır.

Üzüntüler, kafamıza ve kalbimize üşüşen sinekler gibidir. Rahatsız ettikleri doğrudur, ancak onların küçücük bir hamleyle kovalanabilecekleri de unutulmamalıdır.

Ama nasıl?

İşte bu kitapta "nasıl"ın cevabını bulacaksınız.

 NESİL

YAYINLARI

(0212) 551 32 25 pbx

Osmanlı geldi geçti mi, yoksa hâlâ yaşıyor mu?
Osmanlı bugüne neler bıraktı?
Osmanlı hangi tarafları ile yaşıyor ve yaşamalı?
Osmanlı insanını ve ahlâkını bu yapısıyla 623 yıl
ayakta tutan sırlar nelerdi?

Osmanlıyı sevmeyenler, hattâ düşman olanlar
bile onun hangi taraflarını takdir ediyorlardı.

Evet, Osmanlıyı anlamak için onu meydana
getiren insanları tanımak gerekir.

Zaten Osmanlının en büyük şansızlığı torunları
tarafından anlaşılmamasıdır.

Bu eser osmanlıya 700. yaşgünü dolayısıyla
sunulan bir gönüldür.

Bu gönül Osmanlıdan af diliyor, özür diliyor ve
helâllik istiyor.

ISBN 975-7055-75-1

9 799757 055753